

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Vliv koalic politických stran na plnění volebního programu

Ondřej Kuba

Diplomová práce
2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Ondřej Kuba**

Osobní číslo: **E17847**

Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**

Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**

Název tématu: **Vliv koalic politických stran na plnění volebního programu**

Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je analýza vlivu koalic politických stran, které jsou sestavovány v rámci procesu přípravy vlády ČR, na plnění volebního programu. Student na základě ekonomických podkladů z volebních programů provede komparaci s reálnými výsledky, kterých bylo dosaženo.

Osnova:

- Teorie veřejné volby.
- Politologické souvislosti.
- Deskripce volebních programů vybraných stran.
- Analýza skutečných výsledků dosažených za působení koaliční vlády.
- Komparace a závěry.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **cca 50 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DLOUHÝ, Martin a Petr FIALA, 2015. Teorie ekonomických a politických her. V Praze: Oeconomica, nakladatelství VŠE. ISBN 978-80-245-2124-4.

FISHER, Stephen D. a Sara B. HOBOLT, 2010. Coalition government and electoral accountability. Electoral Studies. 29(3), 358-369. DOI: 10.1016/j.electstud.2010.03.003. ISSN 02613794.

MIKUŠOVÁ MERIČKOVÁ, Beáta a Jan STEJSKAL, 2014. Teorie a praxe veřejné ekonomiky. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-526-9.

ŘÍCHOVÁ, Blanka, 2006. Přehled moderních politologických teorií. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-736-7177-8.

SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS, 1991. Ekonomie. Praha: Svoboda. ISBN 80-205-0192-4.

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. Jan Stejskal, Ph.D.

Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: **3. září 2018**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2019**

doc. Ing. Romana Provažníková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 3. září 2018

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 28. 4. 2019

Ondřej Kuba

PODĚKOVÁNÍ

Chtěl bych tímto poděkovat doc. Ing. Janovi Stejskalovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce za vedení, zájem, připomínky a čas, který mi věnoval.

ANOTACE

Cílem práce bylo zjistit, do jaké míry jsou vládní politické strany v prostředí České republiky schopné splnit předvolební sliby, ke kterým se zavázaly. V první části diplomové práce jsou shrnuty obecné poznatky o teorii veřejné volby a koaličním vládnutí. Druhá část se zabývá procesem koaličního vyjednávání o vzniku vybrané vlády v České republice a konkrétní analýzou plnění předvolebních programů stran, které tuto vládu vytvořily.

KLÍČOVÁ SLOVA

volby, koalice, vlády, programy, sliby

TITLE

The influence of the coalitions of political parties on the fulfilling of the electoral programme

ANNOTATION

The target of my work is to find out how much the government political parties are able to fulfill pre-election promises. The first part of my Diploma Work summarizes some general information about the theory of public voting and coalition ruling. The second part deals with a process of the coalition negotiation about the establishment of a selected government in the Czech Republic and the analysis of keeping the pre-election programmes of the parties which have created this government.

KEYWORDS

elections, coalitions, governments, programmes, pledges

OBSAH

Úvod.....	10
1 Škola veřejné volby	11
1.1 Kolektivní rozhodování.....	12
1.1.1 Voliči v procesu kolektivního rozhodování.....	13
1.1.2 Hlasovací pravidla	17
1.1.3 Problémy kolektivního rozhodování.....	21
1.2 Role politických stran v kolektivním rozhodování	23
2 Teorie koalic	28
2.1 Formy a pravidla koaliční spolupráce	29
2.2 Modely koaličního vyjednávání a formování vlády.....	31
2.2.1 Problémy spojené s vyjednáváním o koalici.....	34
2.2.2 Vliv institucí na formování vlády	37
2.3 Program a personální záležitosti koaliční vlády.....	40
3 Proces tvorby vybrané koaliční vlády v ČR	43
3.1 Volby do Poslanecké sněmovny PČR 2013.....	43
3.2 Vláda Bohuslava Sobotky (2014-2017).....	46
4 Plnění programů stran vlády Bohuslava Sobotky.....	50
4.1 Definice slibu	51
4.2 Volební programy koaličních stran	54
4.3 Analýza plnění slibů politických stran	56
5 Závěr	68
Použitá literatura	70
Přílohy.....	79
Příloha A – seznam slibů politických stran	79

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1 Politické strany v pravo-levé dimenzi	45
---	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Přehled zisku mandátů	44
Tabulka 2 Modely možného složení kabinetu	45
Tabulka 3 Rozdělení úřadů v koalici	47
Tabulka 4 Rozdělení náměstků mezi vybranými úřady.....	48
Tabulka 5 Rozdělení míst předsedů vybraných výborů PS PČR.....	49
Tabulka 6 Ukázka seznamu testovaných slibů	54
Tabulka 7 Testovatelné sliby politických stran dle oblastí	57
Tabulka 8 Počet slibů politických stran prosazených do koaliční smlouvy.....	58
Tabulka 9 Počet splněných slibů koalicí podle politických stran	60

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Podíl konkrétních závazkových slibů k počtu bodů v programu	55
Graf 2 Podíl slibů zařazených do koaliční smlouvy podle politických stran.....	59
Graf 3 Poměr slibů politických stran v koaliční smlouvě.....	59
Graf 4 Podíl splněných slibů jednotlivými stranami	61
Graf 5 Poměr splněných slibů jednotlivými stranami	61
Graf 6 Podíl slibů zařazených do programového prohlášení podle politických stran	62
Graf 5 Poměr splněných slibů jednotlivými stranami	63
Graf 5 Poměr splněných slibů jednotlivými stranami	63
Graf 5 Poměr splněných slibů jednotlivými stranami	64
Graf 5 Poměr splněných slibů jednotlivými stranami	65
Graf 5 Poměr splněných slibů jednotlivými stranami	66

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

HDP – Hrubý domácí produkt

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová

KS – Koaliční smlouva

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

ODS – Občanská demokratická strana

PČR – Parlament České republiky

PP – Programové prohlášení

SFDI – Statní fond dopravní infrastruktury

Úsvit – Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury

Úvod

Předpokladem vzniku a stability vlád v demokratických systémech je rozložení politických sil na základě výsledku voleb. V prostředí multipartistického zastoupení je vznik vlády, narozdíl od bipartistického, podmíněn vyjednáváním, prostřednictvím kterého dochází k dohodě politických subjektů a následnému vzniku rozhodující většiny. Takto může vzniknout tzv. jednobarevná vláda, koaliční vláda nebo vláda přechodná, dohodnutá různými politickými subjekty. Výsledkem vyjednávání je mimo vzniku vlády i řada vedlejších efektů, mezi které lze zařadit především ústupky a kompromisy v programové, ale i personální rovině, stejně tak politické smlouvání. Obsah programového prohlášení koaličně vzniklé vlády je zpravidla rozdílné od původních prosazovaných priorit jednotlivých politických subjektů v předvolebním období. Voliči uvedené chování nemusí přijímat jednoznačně pozitivně, což ještě zvyrazňuje neefektivnost veřejné volby.

Proces politického vyjednávání se stal předmětem zkoumání politologických, ale i ekonomických věd. Na základě zkoumání chování politických subjektů při vyjednávání vznikla tzv. teorie koalic, která navazuje na teorii her a předpokládá racionální chování všech aktérů vyjednávání. Projevem racionálního chování je prosadit maximální úroveň volebního programu s co nejmenšími ústupky.

Cílem práce je analýza vlivu koalic politických stran, které jsou sestavovány v rámci procesu přípravy vlády ČR, na plnění volebního programu původních politických stran. Na základě ekonomických podkladů z volebních programů bude provedena komparace s reálnými výsledky, kterých bylo dosaženo.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol. První dvě teoreticky zaměřené kapitoly se zabývají chováním politických subjektů v procesu veřejné volby a následnému povolebnímu vyjednávání v kontextu teorie koalic. Popisují vznik a rozvoj koncepcí teorie veřejné volby a teorie koalic, představují významné reprezentanty a jejich přínosy, zkoumají příčiny a důsledky chování jednotlivých aktérů v procesu veřejné volby a povolebního vyjednávání s důrazem na politické strany. Zbývající dvě kapitoly charakterizují jednotlivé politické strany vybrané koaliční vlády na území České republiky a představují jejich volební programy se zaměřením na oblast ekonomickou, sociální a zdravotní. Vybrané priority daných oblastech analyzují s cílem porovnat jejich strukturu a stav před volbami s konečným programovým prohlášením vlády. Výsledky analýzy uvádí, jak jsou politické strany schopné v koaliční vládě prosadit svůj vlastní program a vyvodit závěry negativních odchylek.

1 Škola veřejné volby

Škola veřejné volby neboli teorie veřejné volby je ekonomický vědní obor, který vznikl na přelomu 50. a 60. let 20. století. Příčinou vzniku byla snaha o zodpovězení otázek, na které nedokázaly do té doby nalézt odpověď standardní ekonomické teorie. Podle Gregora (2005) se jedná o selhávání v procesu utváření agregované společenské funkce, která byla základem teorie blahobytu a nevyjasněnou hospodářskou úlohu státu. Ta při podrobném zkoumání založeném na matematických modelech vykazovala určité disparity, jejichž příčinou byla politická rozhodnutí. To poukázalo na existenci **politického trhu**. Teorie veřejné volby tak dle Volejníkové (2005) na rozdíl od neoklasické ekonomie zkoumající chování státu v rámci dané politiky předpokládá, že hospodářská politika je řízena na základě individuálních motivací a zájmů politiků. Toto individualistické chování lidí v procesu veřejné volby odlišuje dle Holmana (2005) ekonomický pohled na rozhodování jedince od politologického. Zatímco politologie se zabývá chováním člověka na veřejnosti a charakterizuje ho jako subjekt sledující veřejný zájem, ekonomie studuje rozhodování člověka na trhu sledující pouze zájem vlastní. Propojením teorií obou věd došlo ke vzniku školy veřejné volby.

Zakladateli a představiteli školy veřejné volby jsou literaturou uváděny především James Buchanan, Duncan Black a Kenneth Arrow. Ten ve svém díle (Arrow, 1951) podrobil kritice společenskou funkci blahobytu vytvořenou agregací individuálních funkcí užitečnosti, kterou do té doby prosazoval Bergson (1938). Arrow (1951) předpokládal, že každý člen společnosti je schopen seřadit nabízené alternativy podle svých individuálních preferencí a demonstroval to na většinovém rozhodovacím pravidle. Došel k závěru, že preference jednotlivých voličů ve volbě není možné z principiálních důvodů agregovat do celospolečenského blahobytu.

Dalším průkopníkem teorie veřejné volby, který je zároveň literaturou označován i za hlavního představitele této školy, je nositel Nobelovy ceny za ekonomii James Buchanan. Jeho společná díla s Gordonem Tullockem jsou považována za základ veřejné volby. V první společné práci (Buchanan, Tullock, 1962) se autoři zaměřili na podstatu volebních systémů, přičemž kladou důraz na racionální chování všech zúčastněných aktérů, hledají optimální hlasovací pravidla a popisují problémy s volbou spojené. V další ze svých prací Buchanan (1975) analyzuje a kritizuje úpadek hodnot v USA během 60. a 70. let a hledá řešení, které povede k odstranění vzniklých problémů při výkonu státní moci. Jedním z hlavních problémů byla především neomezená rozpínavost veřejného sektoru. Řešením rozpínavosti nebylo

změnit politický systém na anarchii nebo tyranii, ale aplikovat systém jednomyslné shody do formy ústavních zákonů.

Škola veřejné volby se zajímá dle Buchanana (2002) o problematiku vyhledávání renty, chování byrokracie, politický cyklus, ale především o vliv zájmových skupin (aktérů) a jejich parciální zájmy. Tyto zájmové skupiny vstupují na politický trh s cílem provést směnu. Snahou všech aktérů ve volbě je maximalizovat svůj prospěch, přestože takové chování může vést k negativním následkům. Těm se ve svých příspěvcích věnovali i další významní ekonomové, kteří jsou považováni za součást školy veřejné volby. Chováním politických stran se věnoval především Downs (1957), který ve svém díle představil model politické soutěže. Model předpokládá účelové chování politiků při provádění hospodářské politiky. Jejich motivací k tomuto chování je maximalizace počtu získaných hlasů v procesu volby. Na procesu tvorby a výkonu hospodářské politiky se podílí mimo politiků i úředníci, kteří se stejně jako ostatní aktéři snaží o maximalizaci užítku. Byrokratickému aparátu se věnoval Gordon Tullock (1965), na kterého navázal William Arthur Niskanen (1971) s novým modelem předpokládající monopolní postavení státních úředníků. Jejich chování je determinováno snahou o co největší rozpočet svého úřadu.

Teorii veřejné volby se věnovali i další významní odborníci. Dvorská-Krupková (1994) uvádí například Knuta Wicksella, Erica Lindahla, Richarda A. Musgreva či Milтона Friedmana. Každý z odborníků vnesl do teorie nové poznatky a přispěl k jejímu rozvoji. Tím vznikl široký koncept zahrnující ekonomické i politické vědy. Jejich společným průnikem zůstává zkoumání procesu kolektivního rozhodování.

1.1 Kolektivní rozhodování

Kolektivní rozhodování neboli veřejnou volbu lze dle Hamerníkové a Maaytové (2007) chápat jako proces rozhodování o věcech veřejných. To probíhá formou vyjednávání mezi aktéry volby s cílem naplnění veřejného zájmu. Samuelson a Nordhaus (1995) uvedené tvrzení doplňují skutečností, že se jedná o proces, ve kterém se individuální preference spojují do kolektivního rozhodnutí. Celý proces rozhodování probíhá za předpokladu metodologického individualismu, který je základním předpokladem školy veřejné volby. To je charakterizováno dle Volejníkové (2005) egoistickým, racionálně se chovajícím člověkem, který se snaží **maximalizovat užitek** (vlastní prospěch). Rozhodujícím kritériem v procesu rozhodování se stávají individuální preference jednotlivých aktérů volby, které jsou identické pro rozhodování v sektoru soukromém. Teorie veřejné volby přebírá a aplikuje základní

charakteristické rysy tržního chování subjektů do sektoru netržního. V tomto případě do procesu kolektivního rozhodování. Proces rozhodování subjektů se v jednotlivých sektorech odlišuje mechanismem, na jehož základě individuální rozhodování probíhá. Zatímco dle Mikuškové Meričkové a Stejskala (2014) v sektoru soukromém dochází k ohodnocení užitku nabízených statků pomocí cenového mechanismu, v sektoru veřejném občané vyjadřují preference svými volebními hlasy. Ty jsou v závěrečné fázi volby od všech voličů prostřednictvím hlasovacích pravidel agregované do konečného výsledku volby.

Veřejná volba na první pohled vypadá jako nejlepší a nejefektivnější možnost, jak rozhodovat o alokaci veřejných zdrojů. Samuelson a Nordhaus (1995) dokazují, že tomu tak vždy není a dělí konečný výsledek kolektivního rozhodování do tří kategorií. První kategorii tvoří **škodlivá** rozhodnutí, při kterých dochází k poškození všech aktérů. Takové rozhodnutí je výjimečné a příkladem může být rozhodnutí směřující k mezinárodnímu válečnému konfliktu. Druhou skupinu tvoří rozhodnutí, která jednu skupinu poškozují a druhou obohacují. Taková rozhodnutí jsou označována za **redistribuční** a můžou zahrnovat systém daní a dotací nebo existenci cel. Poslední skupinou jsou rozhodnutí směřující ke zlepšení situace všech aktérů, popřípadě při volbě nedojde ke zhoršení situace žádného z nich. Uvedené rozhodnutí je označováno **Paretovým zlepšením**. Přestože výsledek volby může být závislý na použitém hlasovacím pravidlu, základním prvkem určující směřování veřejné politiky je volič a jeho odevzdaný hlas.

1.1.1 Voliči v procesu kolektivního rozhodování

Voliči jsou jedním ze subjektů, kteří se podílí na kolektivním rozhodování. Teorie veřejné volby předpokládá, že volič se chová racionálně a na politickém trhu se snaží maximalizovat užitek, stejně jako ostatní aktéři. Podle Stiglitze (1997) musí být volič schopen odhadnout užitek plynoucí z jeho vybrané alternativy a porovnat ho s vynaloženými náklady na volbu. Těmi jsou dle Blaise (2000) například:

- čas strávený výběrem kandidátů
- seznamování se s programy kandidátů
- cesta k volbám
- čas strávený volbou
- označení kandidátů na hlasovacím lístku

V případě, že užitek plynoucí z účasti na kolektivním rozhodování bude převyšovat uvedené náklady, bude pro voliče racionální účastnit se této volby.

Jedním z významných objevů teorie veřejné volby je dle Holmana (2005) **racionální ignorance**. Tento pojem označuje situaci, kdy si volič uvědomuje relativně nízkou váhu jeho odevzdaného hlasu, který ovlivní volbu pouze nepatrně. Jelikož nepovažuje volič svůj hlas za rozhodující, tak se buď nezúčastní volby vůbec, anebo s nedostatečným množstvím informací (neznalostí). Příčinou je jeho neochota podstoupit zvýšené úsilí a trávit čas získáváním informací o nabízených alternativách. Owen a Grofman (1984) se racionální ignoranci věnují ve svém příspěvku. Vysvětlují situaci, při které se s rostoucím počtem voličů snižuje pravděpodobnost na změnu jejich situace a každý hlas má nižší rozhodovací váhu. Občané proto nemají racionální důvod jít volit. V tomto případě však nastane paradoxní situace, neboť bude-li takto uvažovat každý volič, nebude volit nikdo. To v závěru povede ke stavu, kdy každý odevzdaný hlas bude mít velkou váhu a vysokou pravděpodobnost volbu ovlivnit. Racionalita proto dle Gregora (2005) závisí na očekávané participaci ostatních. Hlasovat bude pro voliče výhodné, pokud bude předpokládat, že ostatní hlasovat nebudou.

Racionální ignorance ve veřejné volbě způsobuje řadu problémů. Volejníková (2005) předpokládá, že každý volič zná dokonale svoje zájmy, ale nezná zájmy ostatních lidí. Nemusí to však být pouze zájmy a aktivity jednotlivých osob, ale i celých regionů, ve kterých lidé žijí a mají dostatečné množství informací potřebných k rozhodování (Bernard, Kostelecký, 2014). Takové situace využívají politici, kteří mohou cíleně dané skupiny lidí se společným zájmem či geografickou blízkostí oslovit s líbivým volebním programem a maximalizovat své šance na zvolení. Racionálně ignorantní volič si neuvědomuje, že některé politické sliby mohou být neslučitelné s potřebami ostatních voličů a mohou je dokonce i poškozovat.

Další problém způsobený racionální ignorancí popisuje Downs (1957). Ten poukazuje na **krátkozrakost voličů**, kteří hledí na aktuální dění, aniž by uvažovali nad budoucími důsledky. Politici proto před volbami pomocí transferů a vládních výdajů provádí podbízivou politiku, která jim zvýší popularitu (Buchanan a Wagner, 1977). Na to upozorňuje i Krpec (2015), který předpokládá, že výdaje veřejného rozpočtu budou politiky seřazeny od výdajů přinášející nejvyšší počet hlasů k těm, které přinesou hlasů nejméně. Oproti tomu příjmy budou sestaveny podle počtu ztracených hlasů, tj. od příjmů přinášejících ztráty nejvýznamnější k příjmům způsobující ztráty zanedbatelné.

Buchanan (1998) v souvislosti existence racionální ignorance připomíná pojem **fiskální iluze**. K ní dochází v situaci, kdy volič není nedokonale informován, ale jeho informovanost pramení z iluzí a nesprávného pochopení fiskálních parametrů. Oates (1985) dělí fiskální iluzi do pěti následujících kategorií:

- složitost daňového systému
- nájemníková iluze
- důchodová elasticita veřejných příjmů
- iluze dluhu
- efekt mucholapky.

Všech pět kategorií se zaměřuje na příjmovou stránku veřejného rozpočtu, neboť právě tam autor vidí vznik iluzí. Mueller (2003) doslova tvrdí, že k fiskální iluzi dochází tam, kde existuje rostoucí trend velikosti veřejného sektoru. Voliči (daňový poplatníci) nejsou ochotni dobrovolně tento růst hradit, proto politici musí zvýšit daňové břemeno takovým způsobem, aby volič nepoznal, že platí vyšší daně. K fiskální iluzi dochází i na výdajové straně rozpočtu, následek je však stejný jako v předchozím případě. Volič má falešné představy o daních a výdajových programech, proto jeho posuzování jednotlivých alternativ v procesu volby je chybné.

Teorie veřejné volby předpokládá voliče jako racionálně se chovajícího. Racionální voliče je možné dále rozdělit na základě jejich motivu volby. Brennan a Hamlin (1998) dělí racionální voliče do dvou skupin. První skupinu tvoří tzv. **instrumentální** voliči, kteří svoji volbu kalkulují a rozhodnou se pro takovou alternativu, která bude pro ně mít nejvyšší přínos k dosažení jejich cíle. Na druhé straně existují voliči **expresivní**, kteří volí na základě emocí, osobních hodnot či náboženství. Tito voliči jsou přirovnávány spíše k fotbalovým fanouškům nežli investorům nakupující aktivum. Z tohoto důvodu nelze expresivní volbu považovat za přímou analogii tržního rozhodování. Gregor (2005) tvrdí, že expresivních voličů chodí k volbám podstatná část, a proto politická nabídka bývá zaměřena úmyslně na emocionální hlediska a hodnoty voličů. To instrumentálním voličům zvyšuje náklady na volbu ještě více, neboť si musí ověřovat získané informace a oddělit pro ně podstatná sdělení od irelevantních.

Instrumentálně racionální volič, jak již bylo uvedeno, se rozhoduje na základě porovnání benefitů volbou získaných s náklady vynaloženými. Rozhodne se pro takovou alternativu, která mu přinese maximální užitek. Podle Stiglitze (1997) voliči provádí při výběru alternativy **fiskální volbu**, při které musí rozhodnout o alokaci svých omezených finančních

prostředků. Na jedné straně musí hradit veřejné statky (formou odevzdaných daní) a na straně druhé statky soukromé spotřeby. Nákladem na proces volby se v tomto případě stává ušlá spotřeba soukromých statků. Budou-li výdaje na veřejné statky nízké, každé jejich zvýšení způsobí vysoký mezní užitek. S růstem výdajů se mezní užitek snižuje, a naopak rostou mezní náklady. Občané budou proto ve volbě preferovat takovou alternativu úrovně poskytovaných veřejných výdajů, při které bude jejich **čistý mezní užitek nulový**, tj. mezní náklady se budou rovnat meznímu užítku.

Občané, respektive voliči se v procesu fiskální volby rozhodují pro úroveň veřejných výdajů na základě tří faktorů, které uvádí Strecková a Malý (1998):

- individuální preference
- výše voličova důchodu
- daňový systém

Prvním faktorem je projevení individuálních preferencí. Pro každého voliče je důležitý jiný rozsah a struktura státem poskytovaných veřejných statků. Tetřevová (2008) dodává, že uvedený faktor je pro politiky směrodatným. Pokud chtějí maximalizovat počet voličských hlasů, musí tyto individuální preference voličů odhalit. To může být však problémové, protože voliči nemusí být schopni své preference jasně vymezit, nebo dle Mikuškové Meričkové a Stejskala (2014) je ani uvádět nechtějí. Druhým z faktorů, který ovlivňuje rozhodování voličů je výše důchodů. Každý volič má jinou výši osobního důchodu. Pro chudého voliče bude mezní užitek spotřeby soukromých statků vyšší než pro voliče bohatého. Chudý volič bude méně ochotný vzdát se každé koruny na vyšší úroveň produkce veřejných statků, a proto bude podporovat produkci nízkou. Důvodem takového chování je systém zdanění, jenž je zároveň i třetím faktorem. Daně jsou zdrojem financování veřejných výdajů a odebírají voličům část jejich důchodu, proto chudí voliči budou preferovat nízké veřejné výdaje. To však platí pouze při rovné daňové sazbě. Bude-li existovat daňová progresse, chudí voliči budou platit méně než bohatí a budou preferovat vyšší úroveň veřejných výdajů. Jedinec, který nemusí platit žádné daně, bude požadovat maximální realizovatelnou úroveň veřejných výdajů.

Výsledek kolektivního rozhodování je závislý nejen na vyjádření preferencí voličů, ale jeho determinantem je i použité hlasovací pravidlo, jehož prostřednictvím dochází k agregaci hlasů voličů. Každé pravidlo má své výhody i nevýhody, které mohou proces volby narušit. Tato problematika je předmětem následující kapitoly.

1.1.2 Hlasovací pravidla

Na světě existují různá hlasovací pravidla, jež jsou výsledkem historického rozvoje společností. Podílet se na rozhodování o veřejných problémech může jedinec, ale i kolektiv. Podle Ochrany, Pavla a Vítka (2010) je však užitečnější využívat kolektivního rozhodování, které je jedním z možných způsobů, jak předejít morálnímu a odbornému selhání jedince. Na druhou stranu s sebou přináší zdlouhavý volební proces a vysoké transakční náklady.

Jednou z využívaných variant kolektivního rozhodování je **rozhodování konsensuální**. Toto pravidlo je často využíváno vrcholnými orgány světových organizací. Podle Tetřevové (2008) rozhodování prostřednictvím uvedeného pravidla směřuje vždy k efektivnímu výsledku. Volby se musí zúčastnit všichni zainteresovaní a je přijatá taková alternativa, se kterou souhlasí všichni rozhodovatelé. Zápornou stránkou pravidla je jeho časová náročnost a vysoké transakční náklady na vyjednávání. Podle Streckové a Malého (1998) je struktura preferencí jednotlivých účastníků výrazně diferencována a pravděpodobnost přijetí jednomyslné shody je nízká. Navíc existuje dle Dvorské-Krupkové (1994) možnost blokace volby jedincem, který bude rozhodnutí strategicky blokovat. To se projeví vydíráním ostatních účastníků, a proto bude výsledek volby záviset na vyjednávací síle ostatních účastníků. Samuelson a Nordhaus (1995) zdůrazňují, že vyjednávání a vydírání může být tak dlouhé, že se prakticky nemusí nikdy dospět k žádnému výsledku a výchozí stav zůstane nezměněn. Z důvodu existence uvedených nedostatků se používá v kolektivním rozhodování spíše pravidlo většinové.

Většinové pravidlo patří mezi nejčastěji používané způsoby kolektivního rozhodování v demokratických zemích (Ochrana, 2005). Dle Ochrany, Pavla a Vítka (2010) je výhodou většinového pravidla jeho poměrně vysoká rychlost dosáhnout výsledného rozhodnutí a omezuje vydírání jedince, jak tomu bylo u pravidla jednomyslné shody. Tomuto tvrzení oponují Samuelson a Nordhaus (1995), jenž uvádí, že k vydírání může docházet i v procesu volby založeném na většinovém pravidle za podmínky těsného poměru hlasů. Zásadním problémem většinového pravidla je dle Hamerníkové a Maaytovaé (2007) možnost zneužití dominantního postavení většinou. Ke zneužití dochází, pokud se hlasující většina chová racionálně za účelem maximalizace svého užitku a prosazuje takové alternativy, které mají redistribuční účinek. Tím dochází k diskriminaci menšiny. Mikušková Meričková a Stejskal (2014) doplňují, že menšina může ve volbě utrpět větší mezní ztráty, než jsou získané mezní užitky většinou. Menšina proto bude chtít za každou cenu rozhodnutí zvrátit a proces volby bude neefektivní. Z toho plyne, že ani hlasování založené na bázi většinového pravidla nezaručí výběr nejlepší varianty.

Většinové hlasování je však pouze relativním pojmem. Existuje několik modifikovaných hlasovacích pravidel založených na rozhodování většiny. Maaytová, Ochrana a Pavel (2015) uvádí základních šest modifikovaných pravidel, které se běžně vyskytují:

- prostá většina
- relativní většina
- kvalifikovaná většina
- Condorcetovo kritérium
- Bordův počet
- schvalující hlasování

Prvním z uvedených hlasovacích pravidel je pravidlo **prosté většiny**, které je dle Muellera (2003) nejjednodušším rozhodovacím pravidlem. To je založeno na vztahu jeden volič je roven jednomu hlasu a pro vítězství alternativy je nutné získat nadpoloviční většinu hlasů. Maaytová, Ochrana a Pavel (2015) doplňují, že se jedná o zjevně demokratické hlasovací pravidlo, které ovšem neřeší problém špatného výběru. Podle Ochrany (2005) nastane další komplikace při existenci více než dvou alternativ. V tomto případě nemusí žádná varianta získat nadpoloviční většinu hlasů a volba nepovede k žádnému výsledku. Uvedené pravidlo by se mělo proto využívat v situacích, ve kterých jsou na výběr pouze alternativy dvě.

Modifikací prostého většinového pravidla je pravidlo **kvalifikované většiny**. To vznikne zvýšením hraniční hodnoty pro vítězství dané alternativy. Rozhodující hranice je vždy předem stanovena. Výhodou uvedeného pravidla je podle Samuelsona a Nordhause (1995) omezení diskriminace menšiny. Rozhodování založené na principu kvalifikované většiny se využívá především v hlasování o alternativách s vysokou důležitostí.

Condorcetovo kritérium je další z modelů většinového volebního pravidla. Funguje na principu párového porovnávání několika alternativ mezi sebou navzájem. Vítěznou se stává ta alternativa, která porazí všechny ostatní (Ochrana, Pavel a Vítek, 2010). Condorcetův vítěz je proto považován za alternativu, jenž má všeobecnou podporu voličů. Významný nedostatek daného pravidla uvádí Dančičin (2014). Shledává v něm prostor k manipulaci s volebním výsledkem, neboť záleží na volební agendě, podle které se hlasuje. Přirovnává Condorcetovo kritérium k tenisovému turnaji, který je založen na principu pavouka. Hráči jsou nasazováni do hry a střetávají se vzájemných zápasech. Vítěz zápasu vždy postupuje do dalšího kola. Turnaj nakonec vyhrává hráč, který zvítězí v i posledním finálovém kole. O vítězi však může být podle autora rozhodnuto již na začátku turnaje, protože záleží na rozlosování hráčů do

jednotlivých zápasů. Podle Mikuškové Meričkové a Stejskala (2014) není pořadí v hlasování jediným defektem, který může způsobit kolizi ve volbě. Upozorňují i na možnost záměrného zařazení či nezařazení alternativy do procesu rozhodování a problematiku voliče s více indiferentními preferencemi. Takový volič má vícevrcholovou preferenci a při volbě založené na Condorcetově kritériu dochází vždy k zacyklení, tj. volebnímu paradoxu. Tomu lze předejít využitím jiného hlasovacího pravidla.

Jedním z hlasovacích pravidel, kterým lze volebnímu paradoxu předejít, je hlasování založené na principu **relativní většiny**. Podle Dančišina (2014) volič hlasuje vždy pouze pro jednu alternativu a volbu vyhrává alternativa s nejvyšším součtem získaných hlasů. Dle Ochrany, Pavla a Vítka (2010) je výhodou pravidla jeho pluralitní založení reprezentující různé názory či respekt k vítězi, který získal poměrnou většinu. Tato většina ovšem nemusí dosahovat nadpoloviční většiny. Dochází proto k situaci, ve které se voliči ostatních alternativ musí podřídit vítězi, přestože je jich v součtu více. Jiným nedostatkem pravidla je možnost vyjádřit vždy pouze jen jednu preferenci. Dančišin (2014) vypracoval na tuto problematiku modelový příklad a dokázal, že vítěz ve volbě nakonec nemusí být i tzv. Condorcetovým vítězem, tedy nejpreferovanější alternativou voličů. Volba založená na pravidle relativní většiny se ve světě využívá velice často, a to je dle Ludwina (1976) způsobeno následujícími faktory

- tradice a zkušenosti s volbou
- snadno pochopitelné
- není příliš nákladné (hlasovací lístky jsou jednoduché a vybírá se jedna alternativa)
- nenabízí možnost strategického chování (odevzdaný hlas je nejpreferovanější alternativou voliče)

Dalšími z využívaných hlasovacích pravidel jsou **Bordův počet** a **schvalující hlasování**. Tato pravidla jsou dle Maaytové, Ochrany a Pavla (2015) založena na principu bodového ohodnocení jednotlivých variant. Hlasující rozdělují přidělené body mezi dané alternativy na základě svých preferencí a vítězem se stane alternativa, která má nejvíce bodů. Výhodou pravidel je schopnost započítat veškeré preference, nikoli pouze jednu jako v systému relativní většiny. Naopak nedostatkem je možnost vítězství alternativy, která má v součtu nejvíce bodů, ale v procesu volby ji nemusel ani jeden hlasující zařadit ve svých preferencích na první místo. Ani tato pravidla proto nedokáží zamezit strategickému chování v procesu volby, například zařazením a nezařazením alternativy nebo různých dohod mezi voliči.

Z výše uvedeného je zřejmé, že většinová pravidla nedokáží agregovat individuální preference a zároveň vést k efektivnímu řešení. Zkoumáním hlasovacích pravidel se zabýval Arrow (1951), který dokázal, že za předem stanovených logických podmínek neexistuje hlasovací pravidlo, které by vedlo k efektivitě. Definovanými podmínkami, které by pravidlo mělo splňovat, jsou dle Jacksona a Browna (2003)

- předpoklad racionality
- nezávislost irelevantních alternativ
- Pareto princip
- neomezená oblast
- nediktatura

Předpoklad racionality je prezentován jako stav, při kterém existuje dvojice alternativ a jedna z alternativ je vždy preferovanější nežli druhá, nebo jsou alternativy navzájem indiferentní. Dále musí platit princip tranzitivity, tj. je-li alternativa x preferovanější před y a alternativa y preferovanější před z , zákonitě x je preferovanější před z . Nezávislost irelevantních alternativ je předpoklad, při němž společenská volba ze souboru alternativ závisí pouze na uspořádání jednotlivců k daným alternativám a na ničem jiném. Je-li na výběr mezi alternativami x a y a změní se vztah mezi alternativami x a w , tato změna neovlivní uvedené uspořádání stejně tak, jako při změně vztahu w a z . Důsledkem je tvrzení, že pokud soubor alternativ zůstane stejný a změní se alternativa vybraná společností, zapříčinila to změna preference některého jednotlivce. Pareto princip je založen na předpokladu totožného uspořádání preferencí společnosti a jedince. Bude-li tedy jedinec preferovat uspořádání x před y a ostatní členové budou v této otázce indiferentní, společenské uspořádání musí toto uspořádání odrážet shodným vztahem. Dále volba musí být jakkoli neomezená, voliči musí mít možnost vyjádřit svoji preferenci a zúčastnit se volby. Posledním předpokladem je nediktatura, tedy rozhodovací mechanismus, ve kterém by jedinec preferoval danou alternativu a pod jehož vlivem by tuto alternativu preferovala celá společnost bez ohledu na preference ostatních účastníků.

Žádné rozhodovací pravidlo, které Arrow (1951) zkoumal, nesplňuje všechny výše uvedené axiomy. Přišel proto s tvrzením, které zní: Neexistuje žádná hlasovací metoda na principu většinového pravidla, která zaručuje efektivnost, respektuje individuální preference a nezávisí na jednacím pořádku (Samuelson, Nordhaus, 1995).

1.1.3 Problémy kolektivního rozhodování

Kolektivní rozhodování je deformováno řadou negativních jevů, které způsobují neefektivitu na politickém trhu. Gregor (2005) uvádí následující problémy: racionální ignorance; nestabilita hlasovacích procedur; nedokonalá soutěž; politické renty; vliv zájmových skupin; dobývání renty; dynamická neoptimalita; efekt záklopky; byrokracie; krátkodobé fiskální chování; judikatura; transakční náklady. Některé problémy z uvedeného výčtu již byly představeny v průběhu předešlého textu a další uvedeny následně budou. Tato kapitola se proto zaměří především na problémy, které nejsou součástí kapitol jiných.

Jednou z hlavních příčin neefektivity politických trhů je existence parciálních zájmů, kam lze zařadit zájmy různých zájmových skupin a **byrokracie**. Úlohou byrokracie je realizovat státní opatření. Byrokracie byla v původních analýzách dle Volejníkové (2005) stavěna na předpokladu, že byrokraté plní požadavky a přání politiků. Škola veřejné volby však vidí byrokracií nikoli jako úředníky sledující společenské dobro, ale jako jedince, kteří se snaží maximalizovat vlastní vliv a postavení, respektive chtějí maximalizovat vlastní užitek. Chováním byrokracie se zabýval hlavně Niskanen (1971), který do byrokratovy funkce užítka zahrnul:

- pravidelný plat
- možnost vedlejšího příjmu
- vliv a moc
- společenské postavení
- snadnost řízení úřadu.

Uvedené užítky jsou závislé na rozpočtu úřadu, a proto lze vyvodit závěr, že byrokraté se snaží maximalizovat rozpočet svého úřadu. Margolis (1975) však upozorňuje i na možnost byrokratovy snahy o snižování rozpočtu, pokud to povede k jeho povýšení nebo finančnímu ohodnocení. Byrokraté k maximalizaci rozpočtu úřadu využívají asymetrických informací, neboť o úřadu a jeho fungování jsou lépe informováni než politici, kteří o rozpočtu rozhodují. Důvod neefektivního chování byrokracie je dle Mikuškové Meričkové a Stejskala (2014) v jejím monopolním postavení. Dle Ochrany, Pavla a Vítka (2010) je postavení byrokracie možné přirovnat ke vztahu principála a agenta. Volič vystupuje v roli principála a v procesu volby deleguje právo k prosazování svých zájmů na svého zastupitele (politika). Ten se stává agentem, ale protože jeho rozhodnutí realizují úředníci, deleguje toto právo na ně. Byrokraté se tak stávají druhým agentem a jsou i zároveň posledním článkem veřejné volby, kteří zájmy voličů realizují. Holman (2005) uvádí, že k neefektivnímu chování byrokracie přispívá i

nemožnost jakékoli její kontroly, neboť je v moderních demokraciích prakticky nemožné propustit byrokrata, nebo mu snížit plat a donutit ho k umírněnosti. Jedinou možnou kontrolou je účetnictví, ale to v případě veřejných výdajů selhává z důvodu nejasně definovaných a těžko měřitelných cílů. Byrokratova touha po růstu jeho úřadu je obrovská a pokud k růstu dochází, projevuje se ochota byrokrata podílet se i na růstu jiných úřadů a tím dochází k růstu celého veřejného sektoru. Účinným opatřením proti růstu je vytvoření konkurenčního prostředí.

Identicky s byrokracií se vlastní užitek snaží maximalizovat i další **zájmové skupiny**. Maaytová, Ochrana, a Pavel (2015) charakterizují zájmové skupiny jako organizace a společenství různého typu, velikosti či povahy. Jejich cílem je jakýmkoli způsobem ovlivnit proces rozhodování ve svůj prospěch a využívají k tomu různých metod. Využívané metody jsou závislé na mnoha faktorech, příklad na zacílení skupiny, finanční síle, osobních vazeb na politiky, popularity u veřejnosti atd. Zájmové skupiny nejčastěji ovlivňují byrokracii, a to různými konzultacemi, kontakty či výhodnými nabídkami vysokých pozic pro vysloužilé úředníky v soukromých firmách. Dále zájmové skupiny mohou ovlivňovat přímo politiky, například v parlamentu prostřednictvím **lobbingu**. Zde je však nutno pojmut lobbying v negativním slova smyslu a chápat ho jako součást rent-seeking, nikoli jako činnost, která má pozitivní přínos ve vzdělávací a informační funkci, jak tvrdí Müller, Laboutková a Vymětal (2010). **Rent-seeking** neboli dobývání renty dle Volejníkové (2005) značí proces, při kterém dochází k ovlivňování politiků za účelem obohacení se na úkor ostatních. Důvodem ovlivňování je udělování licencí a jiných privilegií státem do rukou soukromníků, ze kterých plyne renta. V takovém případě jsou dobyvatelé ochotni nést vysoké náklady ve formě lobbyingu, podplácení či kontaktování politiků. Mikušková Meričková a Stejskal (2014) tvrdí, že zájmové skupiny mohou na ekonomickém trhu provádět aktivity s vysokými externími náklady dopadajícími na jednotlivce. Příkladem je existence monopolu v energetických odvětví, kde monopol realizuje vysoké ceny. Politici voličům ve volbách slibují ukončení takových aktivit v případě jejich zvolení, ovšem ve skutečnosti k tomu nedojde, neboť tyto organizace často sponzorují kampaně politiků. Za **sponzoring** mohou organizace očekávat od politiků protislužbu v podobě prosazování jejich zájmů. Aby taková skupina nebo organizace měla šanci svůj menšinový zájem na politickém trhu prosadit, existuje tzv. **logrolling**, který posiluje vliv menšinových skupin. Ohromnou vyjednávací sílu skupin v procesu veřejné volby potvrzuje i Loužek (2005), který na základě zpracované analýzy tvrdí, že rozšiřování Evropské unie je způsobeno střetem jednotlivých zájmových skupin ovlivňující politické

procesy. Dle Holmana (2005) logrolling znamená obchodování s hlasy politiků za účelem prosazení určitých opatření. To probíhá prostřednictvím vzájemných dohod, kdy jeden politik podpoří návrh politika jiného s očekáváním podpory pro jeho návrh v hlasování jiném. Tím je zaručena možnost k prosazování menšinových preferencí. Nelze ovšem s jistotou konstatovat, zda logrolling je vždy zásadně nežádoucím jevem, jak předpokládá například Tullock (1959). Podle Downse (1957) existuje na politických trzích určitá kontrola politiků ze strany voličů, a proto v logrollingu nevidí zásadní problém. Buchanan a Tullock (1962) ve své práci dokázali, že je možné prostřednictvím logrollingu dosáhnout i Pareto efektivity. Jackson a Brown (2003) kladnou stránku logrollingu opět vyvrací a tvrdí, že vzájemná podpora mezi politiky při hlasováních vede v konečném důsledku k růstu veřejného sektoru.

Výše uvedené problémy se zabývaly selháváním hlasovacích pravidel, rozhodováním voličů či vztahy mezi aktéry veřejné volby. Další kapitola se zaměří na další subjekt, konkrétně politické strany. Ty mají v procesu veřejné volby nezastupitelnou funkci a svým působením mohou též způsobit její selhání.

1.2 Role politických stran v kolektivním rozhodování

Škola veřejné volby se snaží vysvětlit fungování politických trhů za předpokladu racionálního chování všech účastníků. Tím dochází k analogii mezi trhy politickými a ekonomickými. Caballero a Soto-Oñate (2016) politické trhy definují jako místo, kde dochází k dobrovolné směně politických práv (právo volit a právo vládnout). Směna probíhá mezi jednotlivými účastníky (občané, kandidáti, zákonodárci, politické strany, odbory, vlády) prostřednictvím hlasů, politických slibů, vzájemné podpory atd. Výstupem politické směny jsou veřejné politiky, rozpočty, ústavy apod. Směna probíhá obdobně jako na trhu ekonomickém, avšak neexistuje zde cenový mechanismus, proto je politická směna založena na barteru. Analogii trhů lze vidět i v oblasti produkce. Na ekonomických trzích je výrobní jednotkou firma a v politice jsou producentem různé politické organizace a orgány, které dodávají veřejné politiky reagující na požadavky občanů. Přestože se může zdát, že ekonomické a politické trhy fungují totožně a směřují vždy k efektivnímu výsledku, není tomu tak. Podle Northa (1990) mají politické trhy k efektivitě příliš daleko. To je dle Caballera a Soto-Oñateho (2016) způsobeno vysokými transakčními náklady, které na politických trzích vznikají. Příčinou vzniku vysokých transakčních nákladů je mnoho, ovšem jedním z nejdůležitějších je **asymetrie informací**. K ní dochází, pokud nejsou všichni aktéři kolektivního rozhodování dokonale informováni. Poskytování informací má v procesu kolektivního rozhodování důležitou roli, neboť jak dokazuje analýza zpracovaná Schramem a Sonnemanssem (1996),

komunikace vede ke zvýšení volební účasti. Podle Wittmana (1989) důležitou roli v komunikaci hrají politické strany.

Existenci politických stran lze vysvětlit stejným způsobem, jako objasnil Coase (1937) existenci firem. Předpokládá, že příčinou vzniku firem jsou vysoké **transakční náklady**, které vznikají na trhu při uzavírání smluv mezi jednotlivci. Ti musí obětovat čas, úsilí a další zdroje na uzavírání vzájemných dohod. Založením firmy uvedené transakční náklady odpadnou. Firma bude založena ve fázi, kdy budou administrativní náklady na její řízení nižší, než by byly vynaložené transakční náklady jednotlivci při směně na trhu. Politické strany fungují na podobném principu. Jejich hlavní úlohou je dle Jacksona a Browna (2003) zastupovat názory jednotlivých voličů, kteří je volili. Tím snižují náklady na volbu, které by v případě přímé volby museli vynaložit. Jde především o čas a energii obětovanou na získávání informací o jednotlivých alternativách, cestu k volbám apod. Náklady na informace jsou podle autorů fixní, a proto při jejich sdílení dochází k úsporám. Navíc mají-li voliči shodné preference, dochází zvolením společného zástupce k dalším úsporám v procesu volby. Politické strany se snaží transakční náklady snížit co nejvíce a využívají k tomu různých strategií. Například Wittman (1989) přirovnává politické strany doslova k franšízám prodávající vlastní značku jednotlivým politikům. Při jejich sdružování do politických stran odpadají voličům transakční náklady na získávání informací o všech kandidátech. Dále upozorňuje na důležitost rozvoje dobrého jména strany a dobrou reprezentaci kandidátů. Při ní dochází u voličů ke snížení nákladů na získávání informací natolik, že voliči mohou pro stranu hlasovat, aniž by znali konkrétní kandidáty. Jones a Hudson (1998) poukazují na důležitost propojení politických stran s odbory, církví nebo určitou sociální třídou. Takové propojení pomůže voličovi s profilací politické strany. Pro stranu je dále důležité, aby v ní existoval nejmenší možný rozptyl názorů jednotlivých politiků. Ti jsou stranou omezováni natolik, že mnohdy musí lhát a zatajovat skutečné preference s úmyslem zachovat jednotu strany a vytvořit ji tak dobrou a silnou značku. Tito loajální politici jsou potom za svoji oddanost odměňováni stranickou podporou a mají přednost při obsazování veřejných funkcí.

Chování stran na politickém trhu je obdobně jako u voličů značně determinováno jejich **motivacemi**. Wolinetz (2002) dělí politické strany na strany typu *policy-seeking*, *office-seeking* a *vote-seeking*. Politické strany typu *policy-seeking* jsou ukázkovým příkladem existujících politických stran v systému liberální demokracie. Takové strany mají jasně definované programy a jsou ideologicky pevně ukotvené. Ideologie a programy jsou pro strany mnohem důležitější než maximalizace počtu hlasů nebo účast na vládě, která jejich

ideologickému přesvědčení odporuje. *Office-seeking* strany jsou typické jejich cílem být součástí vlády i na úkor svého programu nebo maximalizace počtu získaných hlasů ve volbách. Není pro ně ani rozhodujícím kritériem, zda budou u moci samy, nebo součástí koalice. Snaha dosáhnout úřadu za každou cenu je podmíněna snahou o stabilizaci, rovnováhu na politickém trhu a přístupu k patronátu. Strany tohoto typu se ve volbách často snaží vyhybat kritickým postojům vůči jiným politickým subjektům a nechávají si prostor pro možné povolební koaliční vyjednávání o vzniku vlády. Posledním typem politických stran jsou *vote-seeking* strany. Tyto strany se snaží ve všech volbách získat co nejvyšší počet voličských hlasů. Charakteristickým znakem je nestálý politický program, který je účelově obměňován. *Vote-seeking* strany kladou především důraz na oslovení široké veřejnosti, a proto často kandidují ve volbách přímo jako koalice více subjektů. Tyto strany se od ostatních liší i svým hospodařením, neboť věnují obrovské množství finančních prostředků na kampaně, které řídí odborníci a marketingové agentury.

Chování politických stran podmíněné maximalizací počtu získaných hlasů se stalo základním předpokladem teorie vytvořené Downsem (1957). Ten se ve svém příspěvku věnoval soutěži politických stran a vytvořil **model politické soutěže**, ve kterém je počet získaných hlasů jediným klíčovým kritériem úspěšnosti strany. Model předpokládá existenci politického trhu založeného na většinovém pravidle v reprezentativně demokratickém zřízení. Předpokladem modelu jsou dokonale konkurenční politické trhy, kde politické strany bojují o voliče mediána. Základní model politické soutěže v dokonale konkurenčním prostředí je postaven dle Chmelíka (2009) na třech základních předpokladech. Do procesu volby vstupují pouze dvě politické strany, jejichž cílem je maximalizace získaného počtu hlasů. Volba probíhá v jednodimenzionálním prostředí, tj. názory politiků jsou prezentovány pouze v rámci jedné názorové škály (například pravice a levice). Poslední podmínkou je existence výlučně jednovrcholové užitkové funkce voličů. Tato opatření zabrání volebnímu zacyklení tzv. hlasovacímu paradoxu. Model není možné zobecnit na systém více stran z důvodu strategického chování při vytváření koalic.

Downs (1957) při tvorbě prostorového modelu politické soutěže rozšiřuje řadu myšlenek Hotellinga (1929). Ten se snažil odpovědět na otázku častého výskytu dvou konkurenčních firem v přilehlých pozicích poblíž prostorového středu. Důkazem bylo, že při splnění předpokladu rovnoměrného rozložení kupujících podél lineárního trhu a existence neelastické poptávky, dochází k přibližování konkurenčních firem na trhu od nejvzdálenějších bodů ke středu. Příčinou pohybu je zvýšení podílu na trhu a snížením nákladů na dopravu.

Nahrazením spotřebitelů voliči, záměnou firem za politické strany a substitucí dopravních nákladů za náklady ideologické vzdálenosti lze na základě Hotellingova modelu vysvětlit pohyb politických stran se svými programy směrem k politickému středu, tj. politice podporované voličem mediánem.

Volič medián je dle Medved'a a Němce (2007) takový volič, jenž se nachází v bodě rozdělující soubor všech voličů na dvě shodné poloviny. Tato pozice z něho tvoří rozhodujícího voliče, který za určitých okolností může zajistit vítězství dané alternativy. Pozici voliče mediána lze určit seřazením preferencí všech voličů a střední hodnota je preferencí mediánového voliče. Stiglitz (1997) středního voliče přibližuje na konkrétním příkladě optimální výše veřejných výdajů. Při seřazení podporované úrovně veřejných výdajů od nejvyšší úrovně k nejnižší se stane středním voličem ten jedinec, který rozdělí soubor všech voličů na polovinu podporující výdaje vyšší a druhou stejně početnou polovinu podporující výdaje nižší. Úroveň výdajů podporovaných voličem mediánem bývá obvykle odlišná od průměrné hodnoty. Politické strany, které maximalizují počet získaných hlasů cílí záměrně na voliče mediána. Podle Downse (1957) tvoří strany politiku s cílem vyhrávat volby, než aby vyhrávaly volby na základě formulované politiky. Mueller (2003) upozorňuje, že souboj stran o voliče mediána může vést v konečném důsledku i k jejich neúčasti ve volbě. Klíčovým kritériem pro voliče je vzájemná vzdálenost jednotlivých stran na dané názorové škále. Budou-li politické strany směřovat s cílem oslovit voliče mediána do středu škály, může jejich přílišná blízkost způsobit voličovu lhostejnost. Volič nepozná v programech stran podstatný rozdíl, na jehož základě by měl motivaci k volbám jít a dát dané straně svůj hlas. Naopak, pokud se politické strany na škále nachází příliš daleko od sebe, způsobují tím u voličů odcizení (programy politických stran jsou příliš vzdálené preferencím voličů) a důsledkem může být opět neúčast voličů ve volbě.

Downsův model dokonale konkurenčního trhu politických stran je dle Chmelíka (2009) ideálním stavem. Rovnováha na politickém trhu vede k Pareto efektivním výstupům, a řeší řadu problémů s veřejnou volbou spojených, například problematiku logrollingu. Dokonale konkurenční politické trhy však neodpovídají reálným politickým souvislostem a stejně jako ekonomické trhy jsou i politické trhy v realitě považovány za **nedokonalé trhy**. Nedokonalost na trzích způsobuje monopolní postavení vládní politické strany. Ve snaze maximalizovat vlastní užitek může vládní politická strana využívat hospodářsko-politických nástrojů a produkovat ekonomicko-politické cykly. Ty vznikají dle Mikuškové Meričkové a Stejskala (2014) v důsledku krátkozrakosti voličů. Snahou politiků je jejich znovuzvolení,

kteřé způsobuje přijímání nepopulárních opatření v první polovině volebního období a s blížícími se volbami dochází k přijímání opatření s pozitivním účinkem. Existenci hospodářsko-ekonomických cyklů se věnoval Nordhaus (1975). Ten vytvořil základní modely chování politických subjektů založených na *trade-off* vztahu mezi nezaměstnaností a inflací považovaných za negativní veličiny. Dle Holmana (2005) dochází v období před volbami k hospodářské poptávkové expanzi, jejíž účinky v podobě nízké nezaměstnanosti a růstu produkce se dostaví poměrně brzy a růst inflace způsobený expanzivní politikou se dostaví až v období po volbách. Následně se vlády uchýlí k prosazování restriktivní politiky v reakci na růst inflace. Empirická pozorování dokazují, že ideologie není v chování stran rozhodující, a vlády se v rámci politicko-ekonomických cyklů chovají obdobně. Krátkozrakost voličů a politické ovlivňování makroekonomických agregátů může v konečném důsledku dle Gregora (2005) vést až k dluhové pasti. Vládní strany provádí předvolební hospodářská opatření i na úkor státního zadlužení. Například Shi a Svensson (2006) ve své analýze prokázali na vysokém počtu panelových dat růst veřejných výdajů v období voleb až o 1 % HDP. Původní modely cyklů předpokládající krátkozrakost voličů byly postupně nahrazeny racionálním očekáváním a krátkozrakost byla zaměněna za asymetrii informací. Na základě uvedeného předpokladu ukázal Rogoff (1990), že politici záměrně skrývají informace o příjmech a výdajích státního rozpočtu.

Downsův model politické soutěže, který předpokládá jednodimenzionální škálu a existenci dvou politických stran je pouze značným zjednodušením reality. Jak uvádí Gregor (2005), teorém voliče mediána selhává především u redistribučních mechanismů, kde do rozhodování voliče kromě jeho příjmu vstupuje i další dimenze, například jeho věk. Druhý předpoklad je porušen faktem, že existují i další odlišné politické systémy založené na principu multipartismu, ve kterých nelze model plně aplikovat. Politický trh je v těchto systémech narušován společnými dohodami a různými programovými ústupky jednotlivých politických stran, které způsobují na trhu neefektivitu. Chování politických stran v prostředí multipartismu a důsledky s tím spojené jsou předmětem následující kapitoly.

2 Teorie koalic

V parlamentních demokraciích založených na systému multipartismu, do nichž patří i Česká republika, se vlády obvykle sestavují z několika politických stran. Ty v koalici za určitých podmínek a v různých formách navzájem spolupracují. Strøm a Nyblade (2009) obecně definují koalice jako skupiny jednotlivců kooperující za účelem prosazování společných zájmů. Konkrétně politici se spojují za účelem vedení vlády s cílem přeměnit širokou škálu sociálních požadavků do veřejných politik. Za významný lze tento úkon považovat především v demokratických systémech s více politickými stranami, kde se rozhoduje podle většinového rozhodovacího pravidla. V takovém prostředí jednotlivé strany nedosahují nadpoloviční většiny, takže nemají možnost bez podpory ostatních politických stran prosadit cokoliv ze svého programu.

Luebbert (1983) považuje proces vytváření koalic ve srovnání s volbami za mnohem významnější. Argumentem pro toto tvrzení se stává skutečnost, že složení vlády mnohdy neodpovídá volebním výsledkům. To dokazují například výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky uskutečněných v roce 2010 (Stegmaier, Vlachová, 2011). V té době vznikla koaliční vláda, jejíž součástí nebyla vítězná politická strana.

Nad formováním koaličních vlád vzniká řada otázek, na které se snaží odborníci z různých vědních oborů najít odpovědi. Zaměřují se především na analýzu podnětů jednotlivých stran ke spolupráci, její formu, proces rozdělování úřadů či prosazovanou politiku. Všechny uvedené atributy více či méně ovlivňují proces sestavování koaliční vlády, její následnou stabilitu a při vzájemném konfliktu mohou způsobit i její rozpad. Koalice je tedy jinak řečeno uskupením dvou a více subjektů prosazující společný záměr, při jehož definování a prosazování vzniká přirozeně řada sporů. Tyto spory na jedné straně pramení z uspokojování rozdílných potřeb voličů a s tím související rozdělení úřadů (Strøm a Nyblade, 2009). Na straně druhé jsou příčinou nestability individuální ambice politiků, za které lze považovat touhu po moci, prestiž a snahu být centrem pozornosti (Budge a Laver, 1986). Politické strany tak při vyjednávání o koalici musí znát své potenciální partnery a musí být schopny rozpoznat přínosy a náklady spojené se spoluprací. V případě, kdy existují reálné šance na vznik dohody a politické strany se rozhodnou spolupracovat, následuje stanovení pravidel a forem spolupráce.

2.1 Formy a pravidla koaliční spolupráce

Subjekty vstupující do koalic si mohou dle Strøma a Nybladeho (2009) vybírat mezi dlouhodobou a komplexní spoluprací postavenou na základech tzv. *stabilní koalice*, nebo krátkodobou tzv. *ad hoc koalicí*. Obě formy mají své klady i zápory. Stabilní koalice zajišťují jistou kontinuální a stabilní spolupráci koaličních stran a snižují tím transakční náklady na vyjednávání. V některých situacích tvorba těchto koalic nemusí být pro politické strany výhodná a podporují prioritně vznik ad hoc koalic. Jejich výhodou je oproti stabilním koalicím svoboda a účinnost při rozhodování jednotlivých zákonodárců či politických stran. Subjekty nemusí hlasovat pro návrhy, které nepreferují a nejsou žádným způsobem dopředu zavázané k prosazování společných postojů. Ad hoc koalice jsou proto považovány za velmi flexibilní formy společného vládnutí a vznikají vždy pouze za účelem prosazení jednoho či několika záměrů. Takto vzniklé koalice mohou celkem rychle reagovat na aktuálně vzniklé problémy a řešit zpočátku nepředvídatelné otázky. Na druhou stranu mají tyto krátkodobé koalice ve srovnání s koalicemi stabilními a formálními celou řadu nevýhod. Zmínění autoři je shledávají ve vysokých transakčních nákladech, slabé politické kontinuitě, nízké (či krátkodobé) loajalitě, malé důvěře ve společný projekt a nedostatečné podpoře ze strany voličů.

Problém vysokých **transakčních nákladů** je způsoben především zvýšeným počtem vyjednávání, v nichž musí jednotlivé strany či zákonodárci věnovat více úsilí, času a energie k dojednání potřebné většiny. Při těchto vyjednáváních může dojít k úplnému vyčerpání dostupných zdrojů, což může vést k následné nižší schopnosti prosadit široké, zásadní či složité cíle. Objem transakčních nákladů je dále podstatně ovlivněn mírou nejistoty, která při vyjednávání vzniká.

V nestabilních koalicích mohou politici snadno získat většinu pro změnu či zrušení již dříve schváleného návrhu (alternativy), který byl výsledkem předchozích koaličních dohod. To nejenže narušuje existující politickou **kontinuitu**, ale také narušuje celý politický trh. Byrokraté, jak uvádí Huber a Lupia (2001), mohou v prostředí nestabilní vlády ignorovat vládou vydaná nařízení a tím klesá jejich celková **loajalita**. Další komplikace vznikají v oblasti vztahů vlády s externím prostředím, neboť nestabilní a nejisté vlády působí **nedůvěryhodně**, což může vyústit v nezájem většiny ostatních subjektů s vládou spolupracovat.

Voliči **nevyjadřují dostatečnou podporu** nestabilním politickým uskupením, nestabilním politikům či politickým stranám z důvodu jejich nepředvídatelného povolebního chování. Očekávání voličů přitom může být v procesu kolektivního rozhodování důležitým faktorem podmiňujícím výsledek veřejné volby. To potvrzují i např. Armstrong a Duch (2010) závěry své studie. Doplňují, že očekávání voličů může být determinováno historickou zkušeností nebo zažitými vzorci chování ustavenými předešlou zkušeností. To znamená, že sestavení předchozích vlád voliči indikuje složení budoucí vlády. Politici se snaží všechna rizika spojená s tvorbou ad hoc koalic eliminovat a preferují proto tvorbu stabilních koalic. Ty reagují na výše uvedené selhávání ad hoc koalic.

Vznik stabilních koalic není možné pozorovat ve všech zemích. Ve světě existuje řada politických systémů, ve kterých se ad hoc rozhoduje běžně. Jsou to především

- skandinávské země, kde je vysoká míra jistoty (daná kvalitou informací) s nižšími transakčními náklady a
- politické systémy fungující na bázi prezidentského systému, kde jsou politické strany obvykle méně soudržné.

Jedním z dalších příkladů fungování ad hoc koalic je Švýcarsko, kde podle Schwarze, Schädelové a Ladnera (2010) existuje vysoká vzájemná nezávislost parlamentu a vlády. Tento vztah, narozdíl od tradičních parlamentních demokracií nezaručuje, že politické strany podporující vládu jsou vždy úspěšné (ve vítězné koalici) a nevládní strany vždy prohrávají. K vytváření stabilních koalic zde proto téměř nedochází. Tento politický model však způsobuje silnou pozici politických stran nacházejících se v ideologickém středu. To znamená, že parlamentní většinu potřebnou pro prosazení daného návrhu tvoří politické subjekty, na jejichž stranu se tyto středově orientované politické strany přidávají.

Rozhodování ad hoc však může v některých situacích působit i proti stálým koalicím. Staroňová a Malíková (2003) poukazují na dva významné případy, v rámci kterých došlo k oslabení vládní koalice na Slovensku. Prostřednictvím dohodnutých ad hoc koalic někteří slovenští poslanci z vládní koalice úmyslně podpořili návrhy opozice, přestože vládní koalice současně předkládala a podporovala vládní návrh. Motivace k tomuto jednání poslanců není jasná. Proto vznikají teoretické modely, které na základě různých principů a zákonitostí vysvětlují, jak a proč vznikají různá (zdánlivě nelogická) politická rozhodnutí. Tyto modely analyzují podněty směřující ke spolupráci a vysvětlují příčiny nespolupráce.

2.2 Modely koaličního vyjednávání a formování vlády

Formování koalic a proces vyjednávání přitahuje pozornost vědců již řadu let. Za tu dobu vytvořili různé teoretické modely, jejichž prostřednictvím se snaží zdůvodnit účast politických stran na koaličním vyjednávání a vysvětlit za jakých podmínek jsou strany ochotny vstoupit do koaliční vlády. Mezi základní modely, které se staly podkladem pro empirická pozorování formování koalic po celém světě, lze zařadit nejprve modely založené na principu velikosti a ideologie. Tyto principy představují určitá pravidla, podle kterých se koalice formují. Vycházejí přitom z konfliktu protichůdných motivací politických stran být součástí vlády. Princip velikosti predikuje vznik koalic podle počtu hlasů či počtu politických stran v koalici, zatímco princip ideologie klade důraz na blízkost stranických preferencí. Na základě těchto principů vznikly modely:

- minimálně vítězné koalice,
- nadrozměrné koalice,
- menšinové koalice,
- minimálně propojené koalice,
- minimálně nezbytné koalice.

Principem velikosti se v teorii koalic zabýval Riker (1962). Ten na základě matematicko-ekonomického modelování vycházejícího z teorie her s kořeny v Gamsonovi (1961) a von Neumannovi s Morgensternem (1953) prezentoval model **minimální vítězné koalice**. Podle Strøma a Nybladeho (2009) se jedná o koalici, která zajišťuje dostatečný počet hlasů potřebných k výhře dané alternativy a ani o jeden hlas více. Příčinou vzniku právě takto početných koalic je působení dvou protichůdných zásad označovaných jako strategický princip a princip nerovnováhy.

První z uvedených principů představuje fázi, ve které bude vznikající koalice přibírat členy, dokud se nestane většinovou. V této situaci se stává stabilní a odolnou vůči ostatním subjektům, kteří by se mohli pokusit koalici zničit. Na druhou stranu výhody plynoucí ze spolupráce jsou považovány za fixní a vznikne-li koalice nadrozměrná, subjekty si uvědomí, že přínosy z členství ve vládě jsou příliš rozptýleny a rozhodnou se vyloučit nadbytečné členy. Tato skutečnost je nazývána principem nerovnováhy. Model minimální vítězné koalice vycházející z teorie her přitom předpokládá následující podmínky (Brams, Fishburn, 1995, s. 305):

- Hráči se chovají výhradně racionálně, tj. hlasují pro alternativu, která je jejich nejvíce preferovanou (podle nich jde o vítěznou alternativu).
- Rozhodnutí je typu „*vítěz bere vše*.“ To představuje hru, v níž jedna koalice vyhraje to, co jiná koalice ztratí. Celková odměna pro všechny hráče potom představuje nulový součet.
- Hráči jsou kompletně a dokonale (symetricky) informováni o stavu problematiky na začátku rozhodování (hry) a mají dokonalý přehled o pohybech všech ostatních hráčů v průběhu hry.
- Hráči mohou vzájemně komunikovat a vyjednávat o rozdělení benefitů plynoucích z účasti na koalici. Benefity jsou flexibilní a hráči je tak mohou libovolně převádět.
- Pouze vítězné koalice získávají přínosy.
- Všichni členové vítězné koalice získávají benefity. Tento předpoklad motivuje hráče k tomu, aby se připojili k vítězné koalici.
- Stávající členové řídí příchod či odchod členů vítězné koalice.

První čtyři předpoklady jsou považovány za matematické a zbývající za sociologické. Riker (1962) ukázal, že při splnění uvedených podmínek neexistují žádné skutečnosti, za kterých jsou politické strany motivovány k vytváření koalic větších, než je minimální vítězná - tj. vznik minimálních vítězných koalic je jediným možným racionálním řešením.

Uvedené podmínky se ovšem stávají terčem časté kritiky, neboť některé z nich nelze v politickém prostředí splnit. Například Strøm a Nyblade (2009) se vymezili proti předpokladu získávání benefitů a konstatují, že v koaličním členství nelze shledávat vždy pouze prospěch (resp. nelze jej vždy automaticky očekávat). Kdyby tomu tak bylo, neodmítaly by politické strany účast ve vládě, jak je v reálné politice běžné. Důvodem odmítavého postoje stran ke vstupu do vlády jsou podle autorů především závazky, které členstvím ve vládě vznikají. Příkladem je např. odpovědnost za určitý resort a plnění předvolebních slibů. Lze však očekávat, že pravděpodobnost vzniku minimálních vítězných koalic bude růst společně s objemem očekávaných benefitů. Za benefity se považuje bohatství plynoucí z držení úřadu, možnost tvorby veřejné politiky či očekávané zisky preferencí při příštích volbách.

Modifikovanou verzi modelu minimální vítězné koalice představil Leiserson (1966), který změnil podmínku minimálního počtu hlasů přesahující potřebnou většinu na **minimální počet stran v koalici**. Tato koalice může počtem křesel převyšovat minimální vítěznou koalici. Dodržením daného kritéria při vyjednávání by měla vzniknout koalice, která bude složená z nejmenšího možného počtu politických stran a bude minimalizovat riziko vzniku sporů.

S těmito závěry souhlasí i Strøm a Müller (1999) a namítají, že čím více stran je zapojených do procesu vytváření koalic, tím více rostou celkové transakční náklady na vyjednávání. To pravděpodobně povede k přijetí nekomplexní dohody, která nebude dostatečně předvídat možný vznik budoucích komplikací. V extrémním případě nebude přijata dohoda žádná.

Přestože koalice z minimálního počtu subjektů může na jedné straně usnadnit vyjednávání, tak na druhé straně poskytuje příležitost pro diktaturu dominantního hráče. Tímto problémem se zabýval Peleg (1981), který ve své práci definuje dominantního hráče jako stranu kontrolující ve vítězné koalici přesnou většinu. Pokud taková strana existuje, bude v jednoduchých hrách vždy součástí koalice. Dominantní hráči ovšem nejsou vůbec pouhým náhodným jevem, jak dokazuje ve své práci Jelnov (2017). Ten zkoumal složení parlamentů v 15 zemích světa a došel k výsledku, že dominantní strana byla součástí koaličních kabinetů v 91 z celkových 130 zkoumaných vzorků. To podle něj podporuje hypotézu, že pokud je dominantní straně dána možnost vytvářet koalici, má tendenci volit takové koaliční složení, ve kterém plně dominuje. Síla a četnost výskytu dominantního hráče se zvyšuje s počtem stran v parlamentu. Teorii definovanou Pelegou se zabýval i Deemen (1989). Považuje ji za správnou, neboť dokáže předpovídat správnou podmnožinu souboru vítězných koalic při existenci dominantního hráče. Připouští však i její nedostatky, které vidí přímo v samotném teoretickém základu, který není dostatečně restriktivní. Řešením je podle něj doplnění Pelegovy teorie o další prvky jako je například chování tzv. menšinového hráče. Je tedy třeba zkoumat chování a rozhodování nedominantního racionálně uvažujícího hráče a jeho motivace připojit se ke koalici, ve které se vyskytuje dominantní hráč.

Jedno z možných vysvětlení nabízí Laver (1998), který uvažuje případ existence shromáždění o 99 členech, ve kterém jsou pouze 3 strany. První dvě strany jsou zastoupeny v počtu 49 získaných křesel a třetí strana má křeslo jedno jediné. Tato malá strana má stejnou vyjednávací sílu jako zbylé dvě strany, protože bez ní by nevznikla potřebná většina. V extrémních případech může malá strana přistoupit k vydírání strany dominantní. Jinak řečeno, přestože může mít strana dominantní postavení v počtu parlamentních křesel, nemusí být nakonec vůbec dominantní ve vyjednávání. Z tohoto důvodu mohou vznikat **koalice nadrozměrné**. Luebbert (1986) doplňuje, že vedoucí představitelé dominantní strany se mohou vydírání vyhnout tím, že vytvoří koaliční vládu s vícečlenným zastoupením. V koalici bude zastoupen takový počet stran, který zaručí, že jedna jediná strana nebude mít sílu vládu svrhnout.

Nedostatky předešlých modelů vedly ke vzniku dalších teorií odklánějících se od klasického pojetí *office-seeking* k teoriím založeným na myšlence, že politici jsou prosazováním politických cílů motivováni stejně jako vstupem do úřadu. Jednu z takových teorií uvádí Axelrod (1970), jenž postuluje, že politicky motivovaní politici se zajímají kromě svého osobního prospěchu také o minimalizaci transakčních nákladů spojených s koaličním vyjednáváním díky vzniku koalic z podobně ideologicky zaměřených stran. Pokus minimalizovat rozpory v koalici dokonce vedl autora k přijetí možnosti vzniku nadrozměrné koalice, která bude složená z ideologicky blízce zakotvených stran, avšak přijme i každého dalšího člena nacházejícího se ideologicky mezi těmito koaličními stranami. Tento princip označuje termínem **minimálně propojená koalice**. Swaan (1973) myšlenku politických cílů rozvedl a konstatuje, že politické strany budou tvořit vítěznou koalici s nízkým ideologickým rozpětím a tím předcházet konfliktům vznikajícím díky rozdílným preferencím. Blízkost preferencí dle Goldera (2006) motivuje politické strany k vytváření již předvolebních koalic. Ty se vytváří především ve vysoce proporcionálních volebních systémech a nabízí způsob pro zvýšení vládní odpovědnosti, legitimacy, identifikovatelnosti a zároveň poskytují silnější mandát vládnout.

Výše uvedené modely jsou charakteristické pro vyjednávání v jednorozměrném prostoru. Existují však i teorie zabývající se prostorem multidimenzionálním. Ty reprezentuje například McKelvey (1976). Uvedený prostor se od jednorozměrného prostoru liší ve vyšším počtu řešených otázek. Předpokladem je, že pro politické strany není ve vyjednávání o koalici směrodatná pouze jedna oblast, ale celá řada oblastí dalších. To znamená, že politické strany se zajímají o více různých politik a při vyjednávání je pro ně v těchto vícerozměrných prostorech složitější s koaličním partnerem dosáhnout konsenzu.

Přestože představené ideologicky orientované teoretické modely začaly za specifických okolností připouštět možnost existence větších než minimálních vítězných koalic, žádná z nich nedokáže vysvětlit například vznik **koalic menšinových**. Další pozornost tedy musí být věnována selháním standardních modelů a vysvětlení vzniku jiných než minimálních koalic.

2.2.1 Problémy spojené s vyjednáváním o koalici

Empirické výzkumy uskutečněné v různých zemích po celém světě ukázaly, že koalice bývají často složené v jiných formátech, než jak je předpokládají standardní teoretické modely. Příčin selhání může být hned několik. Jedná se především o:

- působení dalších faktorů (tradice, kultura apod.)

- faktor velikosti a ideologie jednotlivých politických stran
- počet dimenzí prostoru, ve kterém se o koalici vyjednává
- asymetrie informací

Jedno z možných vysvětlení vzniku jinak formátovaných koalic přináší Říchová (2006), která tuto skutečnost zdůvodňuje existencí dvou tradičních proudů odlišujících se rozdílnými pohledy na danou problematiku. Prvním je tzv. americká škola, kterou reprezentuje již zmíněný Riker a jeho teoretické modely. Druhým proudem je tzv. evropská škola, která klade důraz na empirická pozorování a zahrnuje do teorie i otázky významu vazeb mezi koaličními partnery, politickou kulturu či historickou perspektivu. Na základě toho jsou politologové schopni vysvětlit i existenci vlád, které by americká škola považovala za neracionální.

Mladší teorie vycházející z evropské školy začaly při zkoumání motivací politických stran ke vstupu do koalic zobecňovat pojetí *office-seeking* a zaměřily se více na přístup *policy-seeking* a to v kontextu preference voliče mediána představeného Downsem (1957). Cílem teorií byla snaha upozornit na mediánové politické strany, jimž výrazně roste jejich vyjednávací síla s počtem křesel v parlamentu. Například Crombez (1996) tvrdí, že největší středově orientovaná strana má dobrou vyjednávací pozici a bude-li vybrána k tvorbě vlády, bude vládní politika totožná s politikou prosazovanou touto stranou. Ostatní strany se potom nachází ve špatné vyjednávací pozici a největší strana jim nemusí nabídnout místa v kabinetu, čímž může dojít ke vzniku vlády menšinové. Nastane-li opačná situace, tedy největší strana významně nepřevyšuje svým počtem zástupců ostatní strany a nenachází se zároveň v mediánové pozici, bude muset za účelem získání podpory nabídnout ostatním stranám místa ve vládě.

Existenci menšinových vlád se ve své studii věnuje i Nikolenyi (2003), který sumarizuje výsledky pozorování Taylora a Lavera (1973). Výsledkem je identifikovaná závislost vzniku menšinové vlády na velikosti největší strany. Z výzkumu vyplývá, že 75,5 % všech menšinových vlád v západní Evropě v letech 1945 až 1971 vzniklo v situaci, kdy největší strana měla nejméně 40 % křesel. Navíc 29 % těchto menšinových vlád vzniklo v případě obsazení nejméně 49 % všech křesel.

Postavení centrální strany do značné míry ovlivňuje jeden významný faktor a tím je politický prostor, ve kterém k vyjednávání dochází. Například Schofield a Laver (1985) postulují důkazy, jak důležité je rozdělovat politický prostor na jednorozměrný a vícerozměrný. Ve své práci analyzující koalice ve vybraných evropských státech rozdělili státy do dvou skupin. Pro

první skupinu, do které zařadili Rakousko, Německo, Irsko, Lucembursko a Norsko, doporučují zaměřit politické vyjednávání pouze jedním směrem. To způsobí existenci rovnováhy v mediánové pozici a koalice budou relativně stabilní. Pro ostatní analyzované země, mezi kterými je Belgie, Dánsko, Finsko, Island a Švédsko, navrhuje zaměřit se více na politické vyjednávání, neboť zde předpokládají vícerozměrný politický prostor, který nesměruje automaticky k rovnováze. Očekávají, že právě v uvedených vícerozměrných politických prostorech (trzích) existují tendence k roztržičnosti politických stran. V úplném závěru autoři konstatují, že politická nejistota by mohla přinutit strany soustředit se na získání vládních funkcí, což by mohlo vést ke konfliktu zájmů a nestabilní koalici.

Za jednu z příčin nejistoty narušující vyjednávání na politických trzích lze považovat existenci nedokonalých (asymetrických) informací. Tím dochází k porušení jedné z výše definovaných podmínek fungování standardních modelů, a nutí ke vzniku nadrozměrných či menšinových koalic. Strøm a Nyblade (2009) charakterizují informovanost tak, že jednotlivé subjekty mají úplné informace o skutečných preferencích svých konkurentů, dále o tom, co mohou přinést příští volby a o řadě dalších okolností. Těmito informacemi ovšem strany nedisponují, respektive ne v takové míře. Proto Dood (1976) předpokládá, že asymetrie informací je příčinou odklonu od žádoucího stavu. Dokonce již sám Riker (1962) ve své práci uznal, že nedokonalost informací způsobuje tendenci vytvářet nadrozměrné vládní koalice. Dodd se však oproti Rikerovi domnívá, že vysoká nejistota nezpůsobuje nadměrné koalice automaticky, ale existuje zde závislost na různých omezeních působících na vyjednávání politických stran. Předpokládá, že nadrozměrné vládní koalice vznikají v situacích s nízkými omezeními a menšinové vládní koalice pak s vysokými omezeními (omezení jsou měřena stranickou polarizací) (Serritzlew, Skjæveland a Blom-Hansen, 2008).

Asymetrie informací výrazně ovlivňuje nové politické strany vstupující do parlamentu. Podle Deschouwera (2008) jsou nové strany méně předvídatelné a pokud se etablované strany chtějí vyhnout riziku výběru špatného partnera (a usilují o minimalizaci nejistoty), měly by se těmto novým stranám při tvorbě koalic vyhnout. Nové politické strany často nechtějí být součástí vládních koalic, protože nechtějí přijmout vládní odpovědnost a riskovat snížení volebních preferencí v následujících volbách. To se týká především malých stran, které si nemohou dovolit sebemenší ztrátu voličů. Tento předpoklad byl potvrzen například ve Slovinsku, kde vznikla koalice pěti politických stran bez vítězné strany *Pozitivna Slovenija* (Haughton, Krašovec, 2013). Naopak tento předpoklad byl vyloučen vznikem minimálně vítězné koalice v České republice v roce 2010, složené z ODS, TOP 09 a Věcí veřejných (Stegmaier,

Vlachová, 2011). Koaliční vláda byla vytvořena ze dvou nových politických stran. Novým stranám ve střední a východní Evropě se významně věnovali Grotz a Weber (2016). Zjistili, že hlavním důvodem neúčasti nových stran ve vládě je jejich extrémistická orientace nebo malý počet poslanců. Parlamentní etablované strany začínají nové politické subjekty v parlamentu vnímat jako partnery teprve tehdy, má-li tato nová strana 11 a více procentní zastoupení poslanců. Dále vysvětlují princip výběru spolupráce mezi etablovanými a novými stranami. Etablovaná strana je vyprofilovaná a je pozitivně či negativně mediálně vnímána. Potenciální koaliční partner získává dostupné informace o politické straně a ty determinují jeho racionální rozhodnutí o spolupráci. Nové strany po svém vzniku nemají vytvořený žádný mediální obraz a racionální aktéři tak předpokládají průměrnou spolehlivost. Pokud však na politickém trhu existuje jakákoli jiná strana s vyšší spolehlivostí, bude ve výběru upřednostněna.

Jiné důsledky asymetrie informací při formování koalic zjistili a popsali Carrubba a Volden (2000). Tito výzkumníci definovali model **minimální nezbytné koalice**, tedy nadrozměrné koalice, které vznikají z racionálních důvodů upevňujících stabilitu a jistotu koalice v politickém prostředí. Toto prostředí je třeba vnímat jako důležitý prvek politického vyjednávání.

2.2.2 Vliv institucí na formování vlády

Politické prostředí představuje zásadní definiční rámec nejen při tvorbě koalic, ale i při jejich fungování během volebního období. Prostředí představuje v teorii koalic další rozměr, který se v jistých případech stává omezujícím a někdy naopak prospěšným. Při formování koaličních vlád nelze totiž považovat za rozhodující pouze atributy matematických počtů nebo ideologické blízkosti, ale je třeba zaměřit se i na další atributy.

Jednu takovou skupinu atributů tvoří institucionální požadavky, jejichž cílem je jasně definovat proces formování vlády, její fungování a vymezit pravidla při prosazování veřejné politiky. Za základní prvek v této skupině lze považovat právě politický systém. Na světě existují různé formy politických systémů, avšak většina evropských států včetně České republiky funguje na principu parlamentní demokracie. Parlamentní demokracii definuje Brunclík (2012) jako systém, ve kterém vláda (moc výkonná) je odpovědná parlamentu, který disponuje určitými nástroji k její kontrole, ale vyjadřuje vládě i podporu nebo ji minimálně toleruje. Bergman (1993) v této souvislosti rozděluje podporu parlamentu na formu pozitivní a negativní. Základním rozdílem obou přístupů je jejich odlišný pohled na důvěru vládě. V pozitivním přístupu musí vláda žádat parlament o důvěru, kterou potřebuje k vládnutí.

V negativním pojetí vláda po svém vzniku začíná okamžitě vládnout, a to až do doby, dokud nebude vyslovena vládě nedůvěra. Tento princip podporuje vznik menšinových vlád, protože vláda ke svému fungování nepotřebuje většinovou důvěru, vyjádřenou parlamentem. Autoři Strøm, Budge a Laver (1994) původní myšlenku jednoznačně potvrzují a věnují se ve své publikaci mnoha dalším institucionálním omezením, které se běžně v evropských státech vyskytují. V první řadě však upozorňují na existenci uzavírací klauzule pro vstup politických subjektů do parlamentu, či zákaz činnosti vybraných stran, jak tomu bylo například u Komunistické strany v 60. letech 20. století v Německu. Přestože tyto instituty přímo neomezují proces vyjednávání o vzniku koalic, i tak je autoři považují za výrazně restriktivní. Vysvětlují to tím, že se takto zákonem omezené subjekty nemohou vůbec podílet na jakémkoli vyjednávání, přestože zastupují své voliče. Ústavy a další právní předpisy ovšem v některých státech omezují tvorbu koalic ještě více. Důkazem podle autorů jsou různé právní požadavky na složení koalic, jejichž součástí musí být i subjekty zastupující například určitá náboženství či národnostní menšiny. To při sestavování koalic výrazně snižuje počet možných variant sestavení kabinetu a omezuje vyjednávající strany při výběru koaličních partnerů.

Složení kabinetů není determinováno pouze přímým účinkem právních předpisů, ale i nepřímým způsobem, konkrétně pravidlem výběru. Vliv tohoto omezení potvrdil Baron (1991) ve svém modelu, jehož prostřednictvím komparuje pravidlo postupného výběru vyjednavče s pravidlem náhodného výběru, kde pravděpodobnost převzetí role vyjednavče je úměrná jeho velikosti. Komparaci provádí ve dvourozměrném prostředí, kde se nachází pouze tři politické subjekty. Na základě těchto předpokladů dokázal strategické chování strany vedoucí koaliční vyjednávání, která při výběru koaličního partnera poskytne nabídku spolupráce pouze těm stranám, jež si ona sama vybere. Oslovené strany budou při rozhodování zvažovat užitky, které jim účast v koalici přinese. Práce s těmito poznatky vnesla do oblasti koaličního vyjednávání značný posun, neboť se vymezila proti standardním modelům založeným na kooperaci hráčů a pojala vyjednávání o koalici jako hru nekooperativní. Ukázala, jak výsledné složení koalice je závislé na jednání subjektu, který je pověřen vyjednávat.

Tento poznatek je třeba považovat za důležitý, neboť jak popisují ve své publikaci Strøm, Budge a Laver (1994), dává v případě absence jakéhokoli omezení hlavě státu významnou diskreční pravomoc v procesu formování vlády. Hlava státu svým pověřením o vyjednávání určuje pořadí, v jakém se bude vyjednávat a na základě předpokladu předchozí teorie

rozhoduje tímto způsobem o konečném složení kabinetu. Tsebelis a Ha (2014) doplňují, že hlavy států při vybírání vyjednavče bývají v některých státech omezeny ústavou, jinde zase existují tradice ve výběru největší strany, ale i tak lze nalézt situace, ve kterých se rozhodují opravdu nezávisle. Příkladem je Itálie, kde prezident v roce 1983 nerespektoval pravidla a místo pověření křesťanského demokrata pověřil vyjednáváním socialistu, neboť on sám byl socialistou. Tento jev se objevil i v České republice, kde v roce 2010, přestože vyhrála volby Česká strana sociálně demokratická, pověřil prezident vyjednáváním o sestavování vlády představitele Občanské demokratické strany (Stegmaier, Vlachová; 2011). Tsebelis a Ha (2014) dodávají, že hlavy státu při nezávislém výběru vyjednavče nemusí vybírat pouze osoby k sobě politicky blízké, ale záleží i na reálném zhodnocení aktuální situace. To znamená, že mohou pověřit sestavováním vlády tu stranu, u které s ohledem na složení parlamentu předpokládají, že má nejvyšší potenciál vládu sestavit.

Dalším diskutovaným faktorem, který narušuje formování minimálních koalic je politický systém založený na bikameralismu. Druckman, Martin a Thies (2005) kritizují standardní modely, které podle nich nezahrnují horní komoru parlamentu do procesu tvorby koalic a přišli s domněnkou, že pokud si nemůže být vládní kabinet jistý podporou svých návrhů v obou komorách, může snadno upadnout do krize. Důsledkem toho jsou přijímány do koalic nadbytečné politické strany, které zajistí většinu i v horní komoře. Nadbytečné koalice vznikají i v případě potřeby kvalifikované většiny například při změně ústavních zákonů (Strøm, Budge a Laver, 1994).

Institucionální zázemí nemusí být v procesu vyjednávání pouze na škodu, ale může se stát i prostředkem pro podporu vlády. Martin (2012) dokazuje důležitou roli parlamentních výborů, do kterých politické strany nominují své zákonodárce jako odměnu za dodržování stranické disciplíny. Výbory, ale i jiné funkce parlamentu nejsou využívány pouze pro tyto účely, slouží také menšinovým vládám jako směnný prostředek při vyjednávání tolerance s ostatními stranami. Nikolenyi (2003) popisuje, jak se v roce 1998 menšinová vláda Miloše Zemana v České republice domluvila s Občanskou demokratickou stranou na toleranci, přičemž tato opoziční strana požadovala a následně získala kontrolu nad důležitými výbory a celou Poslaneckou sněmovnou, neboť obsadila i místo předsedy Poslanecké sněmovny. Více se parlamentním výborům, respektive jejich předsedům věnoval ve své práci Pukelis (2016), který tuto teorii dělí na dva proudy. První z nich předpokládá, že obsazování pozic předsedů výborů slouží jako kompenzační prostředek mezi vládními stranami v situaci, kdy nejsou přiměřeně rozdělena ministerstva. Druhý proud předpokládá, že předsedové výborů jsou

primárně využívání ke kontrole činnosti koaličních partnerů. Martin (2012) na základě provedeného rozboru ani jedno tvrzení úplně nevylučuje. Považuje ale tento pohled za neucelený, neboť v rozdělování parlamentních či vládních pozic působí více různých faktorů, které nelze jednoduše zobecňovat. Stejně jako předsedové výborů, mohou značně ovlivňovat stabilitu koalice i náměstci ministrů. Thies (2001) se domnívá, že jedním ze způsobů, jak přimět ministra, aby se zavázal k plnění koaličních povinností, je jmenovat na jeho ministerstvo náměstkyni z ostatních koaličních stran. Tím dojde ke snížení informační převahy, kterou ministr disponuje. Přestože teorie institucí je široké téma, které se zabývá problematikou vzniku vlád, dokáže doplnit a omezit klasické modely o další rozměry, tak neposkytuje návody na rozdělení ministerstev mezi koaliční partnery, či návody k chování jednotlivých stran v koalici.

2.3 Program a personální záležitosti koaliční vlády

Tradiční koaliční teorie se zabývaly zejména podněty, které motivují politické strany spolupracovat a prostřednictvím zjištěných závěrů se snažily o predikci složení vlád. Různá empirická pozorování ovšem ukázala, že vytvořené modely vycházející z těchto teorií mají několik nedostatků. Předpokládají existenci dokonalých informací mezi subjekty a neberou v úvahu institucionální prostředí. Zakomponování uvedených faktorů do modelů přineslo jednak přesnější predikce, ale také zdůvodnění existence vládních koalic menšinových či naopak nadrozměrných. Koalice je však nutné chápat i v širším kontextu. Jedná se o uskupení několika politických stran s vlastními zájmy, které prosazují nejen při tvorbě koalic, ale v případě dlouhodobých koalic i po celou dobu spolupráce. Strany tak musí být schopny v procesu vytváření koalice odhadnout budoucí náklady a přínosy a podle toho určit svou strategii.

Baron (1991) pokládá strategii za důležitý prvek, neboť tvoří v každém bodě vyjednávání rovnováhu pro další trvání procesu. Dále dodává, že strany se nemohou dopředu zavázat k tomu, jak budou v budoucnu jednat, takže jejich strategie musí být v souladu s jejich preferencemi a očekávanými v době, kdy o ní rozhodují. Pokud se tedy politické strany chovají racionálně a strategicky, budou v každém bodě vyjednávání chtít maximalizovat užitek, což se jistě projeví i ve složení kabinetu či vládním programu.

Dosud popsané koaliční teorie se zabývaly tím, zda cílem koaličních politických stran je prosazovat jejich politiku, nebo chtějí získat a udržet úřady veřejné moci. Tento přístup podporují například Budge a Laver (1986) kteří tvrdí, že prosazování politiky je jen důsledek

jisté formy podřízenosti nastávající v kontextu určité vítězné taktiky a kladou důraz především na racionální chování politiků. Každopádně, ať už se politické strany stávají součástí vládních kabinetů z jakéhokoli důvodu, je nezbytné sledovat proces rozdělování (ministerských) úřadů. Za jednoho z významných průkopníků v dané oblasti je považován Gamson (1961), jenž kromě myšlenky vzniku minimálně vítězných koalic přišel s předpokladem, že každá strana získá takový podíl míst ve vládě, který bude odrážet podíl jejich držených křesel v parlamentu. Tento jev je označován Gamsonovým zákonem. Prověření platnosti zákona provedli Browne a Franklin (1973) a na výsledcích empirického pozorování dokázali její platnost s relativně nízkou odchylkou. Zjistili, že tato odchylka vzniká ku prospěchu malých koaličních stran. V souvislosti s tím dodávají, že strana tvořící vládu bude obvykle poddimenzovanou, jestliže se rozhodne pro spolupráci s malou stranou. Jinak řečeno, dominantní strana poskytne svému menšímu koaličnímu partnerovi místo (místa) ve vládě navíc. Tím si může získat její podporu, aniž by to ohrozilo její dominantní postavení. S tím však nesouhlasí Baron a Ferejohn (1989), kteří ve svém teoretickém modelu předpokládají, že strana vyjednače si zajistí vždy pozice, které jí přinesou nejvyšší benefity. Tím vzniká rozpor mezi teorií a empirickým pozorováním. Tento konflikt označili Warwick a Druckman (2006) za paradox. Nicméně konstatují, že o Gamsonově zákonu není pochyb, protože se silnějším empirickým důkazem se v politické vědě nelze setkat.

Více než o počet míst ve vládě se zmínění autoři zajímají o „hodnotu“ jednotlivých úřadů. Nelze totiž předpokládat, že všechna ministerstva mají stejnou důležitost (tedy hodnotu). To může také vysvětlovat důvod ochoty vyjednače přenechat koaličním partnerům více míst ve vládě. Vyjednač jim nabídne více méněcenných vládních míst a sám si ponechá ta pro něj hodnotnější. Bäck, Debus a Dumont (2011) se v kontextu rozdělování ministerstev domnívají, že politické strany si vybírají ty gesce, které jsou jim podle volebního programu nejbližší. Tento závěr byl učiněn na základě provedené analýzy souboru dat z 12 parlamentních demokracií. Lze uzavřít, že strany při rozdělování ministerských pozic nesledují pouze jejich počty, nýbrž soustředí se i na oblast, ve které se mohou realizovat a prosazovat svůj program. Podle Warwicka (1996) politické strany soupeří především o post ministra financí. Tento úřad je pro vytváření veřejné politiky klíčový, protože všechna politická opatření působí na veřejné rozpočty. Politická strana, která drží úřad ministra financí, tak omezuje a určuje politické směřování koalice.

Patrně více než personální stránka koaliční vlády je rozporuplnější oblastí společná politika. Strøm a Müller (1999) v této souvislosti uvádějí, že politické strany ve společné vládě

logrollingově „obchodují“, protože mívají odlišné preference v širokém spektru otázek a budou se snažit pro sebe zajistit maximum politických, úředních a volebních výhod. Uvedené výhody je možné považovat za vzácné, a ne všechny požadavky lze uspokojit současně. Předpokládá se přitom, že volební výhoda je silně konstantní, a proto zisk jedné strany musí být ztrátou jiné. Ztráta však nemusí vznikat pouze na straně opozice, nýbrž i přímo v koalici, kde strany navzájem soutěží o hlasy voličů. Řízení potenciálního konfliktu vyvolaného odlišnými preferencemi se podle Martina a Vanberga (2005) stává ústředním problémem kvůli druhému významnému rysu koaliční vlády – tedy delegaci. Ta může být podle Mouryové (2010) dvojího typu. V první řadě politické strany delegují pravomoc v oblasti tvorby politiky na vlastní ministry, ale také na ministry koaličního partnera. A právě zde strany riskují, protože koaliční partner může přijímat pouze politiky, které jsou upřednostňované jejich vlastní stranou a ostatním stranám škodí. Aby k tomu nedocházelo, zavádí koalice různé řídicí a kontrolní mechanismy. Příkladem jsou již výše uvedené obsazování pozic předsedů parlamentních výborů a politických náměstků, kteří mají informace o dění na ministerstvu. Podstatným institucionálním omezením upravující chování stran v koalici představuje koaliční smlouvy. Strøm a Müller (1999) charakterizují tyto smlouvy jako dohody, které jsou nejobecnějším nástrojem spolupráce. Navrhují se dříve, než strany vstoupí do spolupráce a mohou mít formální i neformální podobu. Jsou navrženy tak, aby zabránily konfliktu mezi koaličními stranami, a určují proto pravidla koaliční disciplíny v parlamentních hlasováních, ale i v dalších parlamentních činnostech. Strany, které vstupují do takových dohod, věří, že udržení koalice přinese lepší dlouhodobý výsledek.

Za důležitý aspekt úspěchu koalic, respektive politických stran, lze považovat kromě plnění závazků také komunikaci směrem k voličům. Otázkou komunikace politických stran se ve svém výzkumu zabývali Sagarzazu a Klüver (2017). Ti komunikaci pokládají za důležitý nástroj, kterým mohou strany prokázat vládní jednotu, ale také ji využít i ke své profilaci. Své závěry staví na analýze 21 tisíc tiskových zpráv vydaných koaličními stranami ve 20 vládách v německém Bundestagu od roku 2000 do roku 2010. Dále zjistili, že styl komunikace se mění v závislosti na volebním cyklu. Zatímco na počátku a na konci legislativního období v těsné blízkosti voleb převládá vzájemná diferenciací, tak v polovině období vládne kompromis, kdy se koaliční vlády zaměřují na přijetí společné politické agendy a vydávají shodná prohlášení.

3 Proces tvorby vybrané koaliční vlády v ČR

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky se od vzniku samostatného státu 1.1.1993 do současnosti (2019) konaly celkem sedmkrát (ČSÚ, 2019b). Za tuto dobu se vystřídal u moci 15 vlád (Vláda ČR, 2019). Všechny vlády byly až do voleb konaných v roce 2017 sestavené z největších politických stran ČSSD či ODS. Uvedené strany se v různých dlouhých cyklech ve vládnutí střídaly a jejich podpora ze strany voličů postupně setrvala a dlouhodobě klesala.

V roce 2017 poprvé vyhrála volby jiná politická strana, konkrétně ANO 2011. Tato strana byla součástí vládní koalice již v předchozím volebním období, ale jako jediná z koaličních stran dosáhla růstu voličských preferencí. Příčin tohoto růstu mohlo být několik. Linek a Voženílková (2017) úspěch této strany spojují se silným lídrem. Domnívají se, že voliči posuzují politiku spíše jako soutěž mezi individuálními kandidáty než jako soutěž mezi politickými stranami. Podle Kubánka (2016) může za úspěch ANO 2011 populismus spojený s politickým marketingem, který reflektuje požadavky nespokojených voličů požadující změnu. Úspěch je však možné zdůvodnit i spokojeností voličů s plněním závazků (programu) v době, kdy tato strana byla součástí vlády. Zda lze tuto hypotézu považovat za pravdivou prokáže analýza, která se zaměří na plnění programů vládních stran ve volebním období 2013-2017.

3.1 Volby do Poslanecké sněmovny PČR 2013

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR se konaly pro vybrané volební období v termínu 25. 10. - 26. 10. 2013 a jednalo se o volby předčasné¹. Volební účast byla 59,48 %. Do Poslanecké sněmovny se přes uzavírací klauzuli dostalo z 23 kandidujících pouze 7 politických subjektů. Tyto strany volilo dohromady 87,5 % voličů. Tabulka 1 uvádí konečné rozdělení mandátů vycházející z výsledků volby mezi úspěšné politické strany.

¹ Příčinou předčasných voleb v roce 2013 bylo rozpuštění Poslanecké sněmovny PČR, na kterém se shodly politické strany napříč politickým spektrem. Rozpuštění předcházela pád vlády Petra Nečase (2010-2013) způsobený korupčním skandálem a neúspěšný pokus získání důvěry úřednické vlády Jiřího Rusnoka (2013-2014). (Havlík, 2014)

Tabulka 1 Přehled zisku mandátů

Politická strana	Volební preference (%)	Získané mandáty
ČSSD	20,45	50
TOP 09	11,99	26
ODS	7,72	16
KDU-ČSL	6,78	14
Úsvit	6,88	14
ANO 2011	18,65	47
KSČM	14,91	33

Zdroj: ČSÚ (2019b)

Volby konané v roce 2013 jsou specifické volebním úspěchem nových politických stran a roztržštěním politického trhu (historicky poprvé uspělo ve volbách 7 politických stran). Do Sněmovny vstoupily nově politické strany ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury. Znovu po neúspěchu ve volbách konaných v roce 2010 do Sněmovny vstoupilo i KDU-ČSL. Nárůst počtu politických stran ve Sněmovně zvýšil počet možných variant pro sestavení vládní koalice a zároveň zkomplikovalo proces vyjednávání. Pro získání většiny hlasů muselo být součástí koalice více politických stran.

Z konečného rozdělení mandátů mezi politické strany je patrné, že v Poslanecké sněmovně v daném období neexistovala dominantní strana (podle počtu hlasů). Mezi první ČSSD a druhým ANO 2011 byl rozdíl pouze 3 hlasů. Z tohoto důvodu nelze obhájit vznik koaliční vlády složenou ze stran ČSSD, ANO 2011 a KDU-ČSL (Vláda ČR, 2019) pomocí teorie dominantního hráče definovaného Pelegou (1981) či největší centrální strany předpokládané Crombezem (1996). Vysvětlení je proto nutné hledat v teoriích jiných.

Minimální vítěznou koalici předpokládající Rikerem (1962) představuje v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky koalice sestavená ze 101 poslanců. Tuto koalici by podle počtu získaných mandátů vytvořilo pouze uskupení politických stran ANO 2011, TOP 09, Úsvit a KDU-ČSL.

Podle teorie Leisersona (1966) by v této navržené koalici vznikaly konflikty, protože je tvořena z velkého počtu politických stran. Tabulka 2 uvádí možné varianty vzniku koalice sestavené z **nejmenšího možného počtu politických stran**.

Tabulka 2 Modely možného složení kabinetu

Model koalice	Počet poslanců
ČSSD + ANO 2011 + KSČM	130
ČSSD + ANO 2011 + TOP 09	123
ČSSD + ANO 2011 + ODS	113
ČSSD + ANO 2011 + ÚSVIT	111
ČSSD + ANO 2011 + KDU-ČSL	111
ANO 2011 + KSČM + TOP 09	106

Zdroj: vlastní zpracování

Koalice sestavená z nejmenšího možného počtu politických stran, která zároveň představuje nadpoloviční většinu všech poslanců, může být na základě daného rozložení politických sil sestavená pouze ze tří politických stran. Tím vznikl soubor šesti možných variant složení kabinetu. Podle modelu nejmenšího možného počtu politických stran v koalici se jeví jako nejpravděpodobnější varianta vzniku koalice složené ze stran ANO 2011, KSČM a TOP 09. Uskupení těchto stran splňuje podmínky nadpoloviční většiny, minimálního počtu stran v koalici a zároveň i minimálního počtu poslanců.

Vytvořená koalice z politických stran ANO 2011, KSČM a TOP 09 by však byla dle očekávání nestabilní. Podle Axelroda (1970) a de Swaana (1973) vznik a stabilita koalic závisí na blízkosti stranických preferencí, ale uvedené politické strany jsou různě ideologicky orientované. Pozici stran v pravo-levém politickém spektru stanoveném na základě stranou prosazované veřejné politiky znázorňuje Obrázek 1.

Obrázek 1 Politické strany v pravo-levé dimenzi

Zdroj: vlastní zpracování dle Hájek (2017)

Vznik koalice sestavené z ANO 2011, KSČM a TOP 09 by byl nepravděpodobný nejen z důvodu extrémně odlišné ideologie, ale podle Beckové (2016) také z důvodu osobních sporů mezi Andrejem Babišem (lídr ANO 2011) a Miroslavem Kalouskem (lídr TOP 09).

Propojení modelů sníží původní počet šesti možných variant vzniku koalice na tři. Ve všech těchto případech je navrhovaná koalice složená z ČSSD a ANO 2011, doplněná vždy o jednu další stranu – KSČM, Úsvit, KDU-ČSL. Politické strany TOP 09 a ODS jsou z hlediska ideologické vzdálenosti pro další modelování vyloučeny. Následně je možné z procesu vyjednávání vyloučit i KSČM, neboť by vznikla příliš velká koalice, kterou Riker (1962) považuje za iracionální. Tuto koalici však nevylučují pouze teoretické koncepty, ale i

prohlášení předsedy ANO 2011, který odmítl jakýmkoli způsobem podpořit vznik levicové vlády (Bíba, 2013). Přestože ANO 2011 zpočátku odmítalo vstoupit do vlády s levicovou ČSSD, nakonec se pro spolupráci rozhodlo. Pro zajištění parlamentní většiny mohly tyto strany přijmout do koalice z dostupných alternativ pouze Úsvit nebo KDU-ČSL. Úsvit však podle iRozhlas (2013) účast ve vládě odmítl. Toto odmítnutí jednoznačně podporuje závěry Grotze a Webera (2016) a Deschouwera (2008), kteří předpokládají neúčast nových malých stran ve vládě. Jediná možná většinová koalice, která mohla vzniknout při dodržení všech omezujících podmínek, byla koalice složená z ČSSD, ANO 2011 a KDU-ČSL. To dokazuje i Havlík (2014) tvrzením, že vzhledem k rozložení politických sil ve Sněmovně a ideologické blízkosti je spolupráce uvedených stran jednou z mála možných variant pro vznik většinové vlády. Zároveň vyloučil vznik jakékoli menšinové vlády, protože žádná taková vláda by v daném prostředí neměla dostatek podpory pro prosazování veřejné politiky.

3.2 Vláda Bohuslava Sobotky (2014-2017)

Koalici sestavenou z politických stran ČSSD, ANO 2011 a KDU-ČSL lze na základě výše provedené modelaci považovat za jedinou variantu koaliční spolupráce, která mohla ve Sněmovně zajistit vládní stabilitu. Přesto bylo vyjednávání o jejím vzniku zatíženo několika konflikty. Ty shrnul Havlík (2014) takto:

- vnitřní spory ČSSD,
- rozdělování ministerských úřadů,
- požadavky prezidenta republiky,
- programové neshody.

Začátek vyjednávání o koalici zkomplikovala nejednota ČSSD, která se projevila tajnou schůzkou některých zástupců strany² s prezidentem republiky v den vyhlášení volebních výsledků. Motivací této schůzky byla snaha přimět k odstoupení předsedu strany Bohuslava Sobotku. Ten však odstoupit odmítl a vedení strany ho o několik dnů později podpořilo. Pučisté po neúspěšném pokusu rezignovali. Krátce po vyřešení vnitrostranických problémů ČSSD začalo vyjednávat koalici s ANO 2011 a KDU-ČSL.

Zásadním problémem ve vyjednávání bylo **rozdělení ministerských úřadů** mezi jednotlivé koaliční strany. ČSSD navrhovalo rozdělit úřady v poměru 8 křesel pro ČSSD (z toho 1 místo předseda vlády), 7 křesel pro ANO 2011 a 2 křesla pro KDU-ČSL. Toto rozdělení vychází z předpokladů navržených Gamesonem (1961). KDU-ČSL s rozdělením nesouhlasilo a

² Michal Hašek, Zdeněk Škromach, Jeroným Tejc, Jiří Zimola, Milan Chovanec (Česka televize, 2014)

požadovalo 3 místa ve vládě, přičemž další podmínkou bylo obsazení místa ministra zemědělství. Při nesplnění těchto požadavků hrozilo ukončením vyjednávání. KDU-ČSL v tomto případě mělo velkou vyjednávací sílu, která prokazuje předpoklady Lavera (1998). Kladené požadavky byly zohledněny a politické strany se dohodly na novém rozdělení úřadů, kdy ANO 2011 přepustilo svoji pozici ministra zemědělství pro KDU-ČSL. To prokazuje předpoklady Browna a Franklina (1973), že velké strany nabídnou ve vládě menším stranám více míst, než na který mají podle Gamsonova zákona nárok. Tabulka 3 uvádí rozdělení úřadů mezi jednotlivé politické strany.

Tabulka 3 Rozdělení úřadů v koalici

Úřad	Stranická příslušnost
Předseda vlády	ČSSD
Ministerstvo financí	ANO 2011
Ministerstvo životního prostředí	ANO 2011
Místopředseda vlády pro vědu, výzkum a inovace	KDU-ČSL
Ministerstvo vnitra	ČSSD
Ministerstvo zahraničních věcí	ČSSD
Ministerstvo spravedlnosti	ANO 2011
Ministerstvo obrany	ANO 2011
Ministerstvo práce a sociálních věcí	ČSSD
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	ČSSD
Ministerstvo zdravotnictví	ČSSD
Ministerstvo dopravy	ANO 2011
Ministerstvo obchodu a průmyslu	ČSSD
Ministerstvo zemědělství	KDU-ČSL
Ministerstvo kultury	KDU-ČSL
Ministr vlády ČR pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu	ČSSD
Ministerstvo pro místní rozvoj	ANO 2011

Zdroj: Vláda ČR (2019)

Při rozdělování ministerských úřadů se dle Warwicka a Druckmana (2006) politické strany nezajímají pouze o počet získaných křesel, ale i o jejich „hodnotu“. Pro KDU-ČSL mělo nejvyšší váhu Ministerstvo zemědělství, a proto hrozilo ukončením vyjednávání, pokud by tento úřad nezískalo. Z uvedeného rozdělení úřadů mezi politické strany je možné určit důležitost jednotlivých úřadů i pro další koaliční strany. Konkrétně pro ČSSD představují cenné úřady gesce související především se sociální politikou. Získala posty ministra práce a sociálních věcí, zdravotnictví či školství. ANO 2011 se podle obsazených postů ministra pro místní rozvoj, dopravu či obrany zabývalo především otázkou bezpečnosti a rozvojem

infrastruktury. Toto rozdělení však nelze považovat za neměnné, protože lze předpokládat, že strany mohly souhlasit s rozdělením úřadů jen proto, aby naplnily přidělené počty pozic.

Rozdělování ministerských úřadů nebylo jediným problémem vznikajícím v oblasti personálního složení vlády. Nedorozumění, jak dokazují Pfeifferová a Sedláčková (2014), vznikaly i při **obsazování postů jednotlivých ministerských náměstků**, kteří mají podle teorie Thiese (2001) významnou úlohu v kontrole koaličních partnerů.

ANO 2011 původně požadovalo plnou odpovědnost za práci ministerstev a chtělo místa náměstků obsazovat svými nominanty. Ostatní strany požadovaly křížové nominace náměstků. To znamená, že každá strana by nominovala náměstka na ministerstvo, kde nemá svého ministra. Nakonec ANO 2011 návrh tolerovalo. Tabulka 4 dokazuje existenci těchto nominací na třech vybraných ministerstvech kontrolované jednotlivými stranami.

Tabulka 4 Rozdělení náměstků mezi vybranými úřady

Úřad	Ministr	Náměstek
Ministerstvo financí	Andrej Babiš (ANO 2011)	Ondřej Závodský (KDU-ČSL) Martin Pros (ČSSD)
Ministerstvo zdravotnictví	Svatopluk Němeček (ČSSD)	Josef Vymazal (ANO 2011) Tom Philipp (KDU-ČSL)
Ministerstvo zemědělství	Marian Jurečka (KDU-ČSL)	Jindřich Šnejdrla (ČSSD)

Zdroj: vlastní zpracování dle iRozhlas (2019)

ANO 2011 nemělo oficiálně svého náměstka ani v jednom ministerském úřadu vedeném KDU-ČSL. Přesto existují důkazy pro křížové nominace. Na Ministerstvu zemědělství v roce 2016 začal působit ve funkci náměstka Jiří Šír, který v roce 2014 kandidoval jako nezávislý kandidát za ANO 2011 do Evropského parlamentu a mohl mít k této straně blízký vztah (ČSÚ, 2019b). Na Ministerstvo kultury ANO 2011 nominovalo Vladimíra Franze. Ten se nakonec nestal náměstkem, ale poradcem (EuroZprávy, 2014).

Kontrolní činnost koaličních partnerů nezajišťují pouze nominovaní náměstci, ale podle Pukelise (2016) i **předsedové parlamentních výborů**. Tabulka 5 uvádí rozdělení předsedů vybraných výborů oborově paralelních ministerstvům.

Tabulka 5 Rozdělení míst předsedů vybraných výborů PS PČR

Výbory PS PČR	Stranická příslušnost předsedy
Hospodářský výbor	ANO 2011
Rozpočtový výbor	ČSSD
Ústavně právní výbor	ČSSD
Výbor pro bezpečnost	ČSSD
Výbor pro obranu	Úsvit
Výbor pro sociální politiku	ČSSD
Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu	ANO 2011
Výbor pro zdravotnictví	ANO 2011
Výbor pro životní prostředí	ČSSD
Zahraniční výbor	TOP 09
Zemědělský výbor	ANO 2011
Kontrolní výbor	KSČM

Zdroj: PSP ČR (2019a)

Uvedené rozdělení předsedů výborů mezi jednotlivé strany z větší části potvrdilo předpoklad křížového obsazování těchto míst. Existují však i případy, kdy předsedou výboru byl politik ze strany opoziční. To dokazuje například obsazení Výboru pro obranu či Zahraničního.

Do procesu vyjednávání se dle Havlíka (2014) výrazně zapojil i prezident republiky Miloš Zeman, který nesouhlasil s některými ministerskými nominacemi. Odvolával se na jejich nedostatečnou kvalifikaci ve vzdělání nebo politickou nezkušenost. Komplikací v sestavování vlády bylo i chybějící lustrační osvědčení Andreje Babiše, které potřeboval k výkonu funkce ministra. Prezident Andreje Babiše ministrem jmenoval i bez osvědčení, ale podmínkou pro toto jmenování byl prezidentův požadavek k přijetí služebního zákona. Koalice požadavek prezidenta splnila a prezident na základě toho 29. ledna 2014 jmenoval vládu. Tato vláda 18. února 2014 získala důvěru Poslanecké sněmovny.

4 Plnění programů stran vlády Bohuslava Sobotky

Konflikty při sestavování koaliční vlády vznikaly kromě personálního obsazení úřadů i při tvorbě společného vládního programu. Přestože ČSSD je levicově orientovanou politickou stranou a rozhodla se pro spolupráci s ideologicky nepřilíživými stranami (ANO 2011, KDU-ČSL), tak při vyjednávání o programu docházelo přirozeně k různým sporům. Jejich příčinou byly rozdílné návrhy na postup v řešení některých otázek či úplně odlišné priority. Cílem této kapitoly proto bude provést analýzu volebních programů politických stran, které tvořily vládu Bohuslava Sobotky (2014-2017) a na základě zjištěných výsledků určit vyjednávací sílu těchto stran. Ta představuje nejen schopnost stran prosadit volební program do koaliční smlouvy (programového prohlášení vlády), ale také následně program úspěšně splnit. Analýzu v návaznosti na uvedené předpoklady budou tvořit fáze identifikace slibu, komparace slibu s koaliční smlouvou či programovým prohlášením vlády a komparace prosazeného opatření s původním slibem.

Schopnosti stran prosadit volební program do koaliční smlouvy pro volební období 2013-2017 se ve své práci věnovala již Vojáčková (2016). Autorka porovnávala programy vládních stran s koaliční smlouvou a zjistila průniky v programech stran ve 42 bodech z celkových 277, které koaliční strana obsahuje. Zjistila dále, že ČSSD do koaliční smlouvy prosadila 179/248 programových bodů (60 z toho pouze z programu ČSSD), KDU-ČSL prosadilo 122/199 bodů (29 z toho pouze z programu KDU-ČSL) a z programu ANO 2011 bylo v koaliční smlouvě zastoupeno 128/197 bodů (41 z toho pouze z programu ANO 2011). Výsledky práce však nepoukazují přímo na schopnost stran dostát svým závazkům vůči voličům.

Výzkumem schopností koaličních stran plnit závazky se zabývala ve své práci Svačinová (2016), která prověřila vládní koalice v České republice od roku 2006 do roku 2015. V práci se věnuje celkem třem vládám, přičemž její zkoumání je omezeno pouze na legislativní změny. Tato analýza proto zčásti bude navazovat na autorkou provedený výzkum, který případně doplní o další poznatky. Analýza se bude orientovat pouze na koaliční strany ve vládě Bohuslava Sobotky (2014-2017) a bude rozšířena i o plnění cílů dalších (například ekonomických).

4.1 Definice slibu

Identifikace předvolebních slibů bude vycházet ze závazkového přístupu, který definoval Royed (1996). Tento přístup využili pro analýzu volebních programů například Thomson et al. (2017), Naurin (2014) či Schermann a Ennser-Jedenastik (2012), a předpokládá slib strany jako jednotku analýzy zavazující stranu provést nějakou akci nebo vyprodukovat výsledek, u kterého lze objektivně zhodnotit jeho splnění či nesplnění. Potenciální slib podle Royeda obsahuje:

- frázi závazku („prosadíme“, „navrháme“, „podpoříme“, „budeme“, „zajistíme“, „poskytneme“ apod.),
- cíl nebo politiku, ke které se strana zavazuje

Volební programy ČSSD, KDU-ČSL i ANO 2011 takto definované sliby obsahují (například „Zajistíme pravidelnou valorizaci příspěvku za státní pojištěnce.“ v programu ČSSD). Sliby strukturované tímto způsobem nejsou pravidlem, a v programech lze nalézt i sliby v podobě dlouhých vět (například „Podpoříme mobilitu výzkumných pracovníků i doktorských studentů mezi našimi a zahraničními výzkumně zaměřenými univerzitami a ústavy, a to zejména zpřístupněním výběrových řízení i pro zahraniční vědecké pracovníky“ v programu ANO 2011). Prohlášení politických stran, které nejsou jednoznačně definované ve formátu podle Royeda (1996), budou do tohoto formátu transformovány a dále upraveny dle následujícího klíče:

- dlouhé sliby budou upraveny do zkrácené podoby,
- prohlášení politických stran obsahující více výsledků bude rozděleno do více dílčích slibů,
- nejednoznačné sliby budou doplněny o další poznatky.

Prohlášení politických stran mohou obsahovat i více výsledků (například „Přijmeme nový zákon o finanční kontrole a auditech a nový zákon o NKÚ, který umožní kontrolu nižších úrovní státní správy a státem vlastněných podniků.“ v programu KDU-ČSL). Takto definované sliby budou rozděleny do dílčích cílů, v tomto případě se bude konkrétně jednat o sliby:

- přijetí nového zákona o finanční kontrole a auditech,
- přijetí nového zákona o NKÚ, který umožní kontrolu nižších úrovní státní správy,
- přijetí nového zákona o NKÚ, který umožní kontrolu státem vlastněných podniků.

Některé sliby (například „*Zrušíme Julínkové poplatky ve zdravotnictví. Zachováme pouze příspěvek na stravu v nemocnici ve výši 60 korun, který bude placen nejdéle 30 dní v roce.*“ v programu ČSSD) budou kromě rozdělení do dílčích cílů doplněny o další poznatky. Julínkové poplatky jsou v tomto případě poplatky prosazené ministrem zdravotnictví Tomášem Julínkem novelou zákona č. 48/1997 Sb., o všeobecném zdravotním pojištění platné od 1. 1. 2008. Poplatky dle Buchtíkové (2014) zahrnovaly poplatek za návštěvu lékaře (30 Kč), za den pobytu v nemocnici či jiném léčebném zařízení (60 Kč), za návštěvu pohotovosti (90 Kč) a za položku na receptu (30 Kč). Každý poplatek tak bude tvořit samostatný slib.

Vytvořený soubor potenciálních slibů bude v další fázi přípravy dat pro zkoumání zredukován. Záměrem této redukce bude omezit soubor všech získaných slibů pouze na sliby ověřitelné. Ze souboru proto budou vyřazeny sliby, které nejsou:

- zavazující,
- měřitelné,
- konkrétní,
- jednoznačné (pro posouzení ověřitelnosti je nutná další analýza),
- splnitelné do konce volebního období,
- závislé na rozhodnutí vlády.

Na základě uvedených podmínek budou z výzkumu vyřazeny sliby, u nichž nelze objektivně zhodnotit jejich splnění nebo nesplnění. Převážně půjde o sliby, které nikoho **nezavazují**, ale vyjadřují spíše určité priority politických stran (například: „*Prosazujeme zdravotnictví jako veřejnou službu založenou na principu solidarity zdravých lidí s nemocnými, na principu neziskovosti, rovnosti a dostupnosti péče.*“ v programu ČSSD). Dále budou vyřazeny sliby, které nejsou nijak **měřitelné** nebo ověření jejich splnění vyžaduje hlubší analýzu s vytvořením dalších hodnotících kritérií. Takové sliby jsou většinou v programu doplněny o slovesné fráze typu „*zlepšíme*“, „*zefektivníme*“, „*posílíme*“, „*zjednodušíme*“, „*sjednotíme*“, „*propojíme*“, „*zprůmyslníme*“, „*budeme motivovat*“ atd., nebo jsou závislé na subjektivním hodnocení (slib spravedlnosti, cenově dostupného řešení apod.). Některé cíle (například: „*Podpoříme modernizaci průmyslu tak, aby došlo ke snížení jeho energetické náročnosti ...*“ v programu ČSSD) jsou měřitelné, ale jsou příliš obecné ke správnému posouzení jejich splnění. Slib snížení energetické náročnosti může mít několik výsledků, podle zadaných vstupních dat. V tomto případě by záleželo, zda bude posuzována energetická náročnost v oblasti zemního plynu, či elektrické energie. Z analýzy proto budou vyloučeny veškeré

sliby, které nejsou zadané **konkrétně**. Například slib ČSSD „*Zajistíme stejnou úhradu za stejné výkony placenou všemi zdravotními pojišťovnami.*” konkrétní cíl představuje, nicméně nelze **jednoznačně** určit, zda byl uvažovaný záměr splněn.

Testovaný slib musí být dále **časově ohraničen**, tj. musí být splněn do konce volebního období, aby bylo možné posoudit jeho splnění. Pokud bude jeho plnění přesahovat zkoumané volební období, nebude do analýzy zařazen. Do souboru dat nebudou zařazeny ani sliby, jejichž splnění není závislé na **rozhodnutí vlády**, ale například jsou v kompetenci územních a profesních samospráv, nebo vychází z právních předpisů Evropské unie. Vyloučeny budou i sliby v oblasti přípravy různých strategií a koncepcí, které bývají produkovány veřejnou správou.

Z výše uvedeného plyne, že testovatelný slib musí být zavazující, měřitelný, konkrétní, časově ohraničený, jednoznačný a musí být výsledkem činnosti vlády. Úspěšné splnění takto definovaného slibu se projeví na jedné straně ve velikosti či struktuře veřejných rozpočtů, nebo legislativně uloženou povinností něco plnit či naopak získat na něco nárok. Za splnění legislativních slibů bude považována jakákoli legislativní změna (zavedení, novelizace, zrušení), přestože se může v programu strany u daného zákona nacházet neurčitý pojem typu „*spravedlivý*”, „*kompletní*” apod. Příkladem je „*Budeme prosazovat přijetí zákona o státní službě v kvalitním a neokleštěném znění.*” v programu KDU-ČSL, který bude považován za testovatelný slib, přestože „*neokleštěné znění*” nelze posoudit. Případné přijetí tohoto zákona bude považováno za splnění slibu.

Programové body typu „*Upravíme indikační seznam lázeňské péče tak, aby české lázně mohly poskytovat péči všem pacientům, kteří ji potřebují.*” v programu ČSSD budou též považovány za slib, i když se nedá bez podrobnějších analýz ověřit splnění účelu. Takové sliby proto budou zobecněny na pouhé přijetí dané legislativy. Obdobně tomu bude u slibu „*zrušení poplatku za návštěvu lékaře pro seniory*” v programu ANO 2011, kde úplné zrušení tohoto poplatku bude považováno za splněný slib, přestože se původní slib vztahuje pouze k určité sociální skupině.

Za splněné budou považovány i sliby, u kterých došlo ke splnění například usnesením Ústavního soudu (případ navrácení slevy na poplatníka u daně pro pracující důchodce), nebo zákonem, který byl vytvořen předchozí vládou. Takové sliby budou považovány za slib *status quo*, který nic nemění, ale potvrzuje preferenci dané strany.

Na základě výše uvedené metodiky pro tvorbu testovatelných slibů byl po redukcí vytvořen soubor dat obsahující 237 testovatelných slibů (88 slibů ČSSD, 62 slibů KDU-ČSL, 87 slibů ANO 2011). Kompletní seznam testovaných slibů je součástí přílohy 1. Názornou ukázkou vybraných slibů uvádí Tabulka 6.

Tabulka 6 Ukázka seznamu testovaných slibů

Strana	Oblast	Slib	KS	PP	S/N	Váha	Poznámka
ANO 2011	Demokratický právní stát	jmenování a odvolávání Nejvyššího státního zástupce Parlamentem	0	0	0	0	
KDU-ČSL	Kvalitní a dostupné vzdělání, podpora vědy a výzkumu, kultury a sportu	garantování bezplatného vysokoškolského vzdělání	1	1	1	1	
ČSSD	Hospodářský rozvoj země	posílení kapitálu ČEB	0	0	1	0	ČT24 (2016)

Zdroj: vlastní zpracování

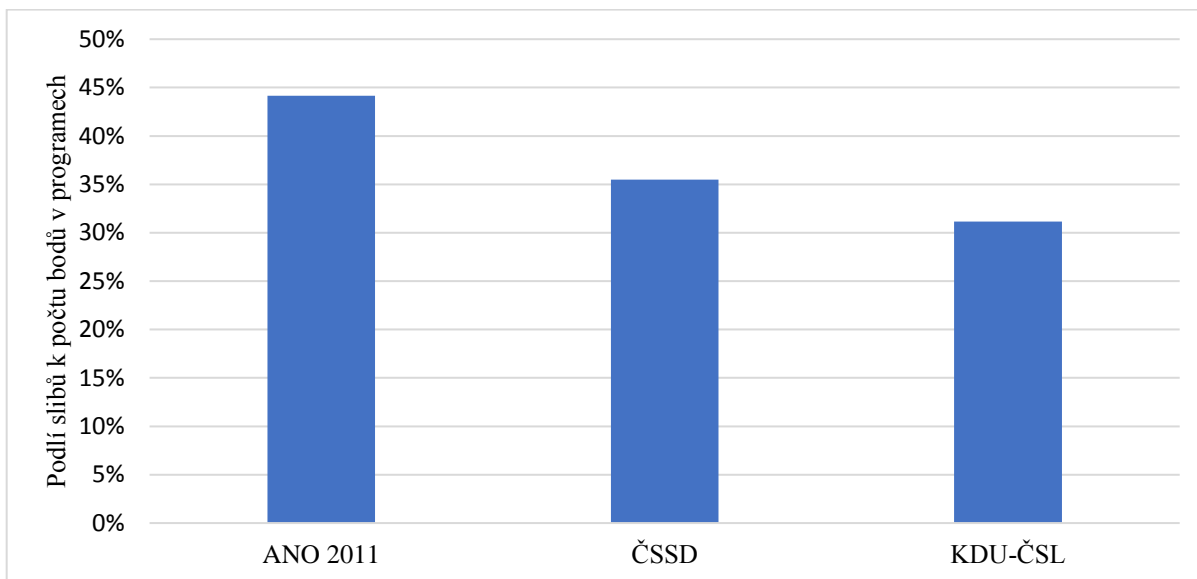
Seznam testovaných slibů je rozčleněn podle zkoumaných oblastí a dále podle jednotlivých politických stran. Zařazení slibu do koaliční smlouvy (KS), programového prohlášení (PP) a končené splnění slibu (S/N) vychází z binární soustavy, přičemž pozitivní jev je označen číslem 1 a negativní 0. Ve sloupci „váha” jsou označeny číslicí 1 sliby, jenž mají přímý pozitivní dopad na finance voliče a jsou považovány veřejnou volbou za fiskální volbu. Tyto sliby jsou v analýze považovány za sliby s vyšší váhou.

4.2 Volební programy koaličních stran

Volební programy vládních politických stran se od sebe výrazně liší, a to nejen názvy, ale i jejich strukturou. Program ČSSD nazvaný „Prosadíme dobře fungující stát” je rozdělen do 5 oblastí (člověk, ekonomika, regiony, krajina, společnost) a obsahuje celkem 248 programových bodů. KDU-ČSL nazvalo program pro volební období 2013-2017 heslem „Dáme zemi do pořádku” a uvádí v něm 199 programových priorit rozdělených do 14 oblastí³. Společným znakem programů ČSSD a KDU-ČSL je jejich výrazná nekonkrétnost. Strany v programech ve velké míře používají neurčité fráze (například: „podpoříme”, „posílíme”) bez jakéhokoli stanovení konkrétních kroků, jak dané priority docílit. Volební program ANO 2011, nazvaný jako „Resortní program”, obsahuje celkem 197 programových

³ 1. hospodářská politika, 2. sociální politika, 3. výchova a vzdělávání, 4. zdravotnictví, 5. spravedlnost a boj proti korupci, 6. doprava, 7. zemědělství, potravinářství a venkov, 8. životní prostředí, 9. energetika a cenově energie, 10. efektivní správa státu a regionální rozvoj, 11. kultura, 12. EU a zahraniční věci, 13. právo na život v bezpečí, 14. hospodárnost a efektivnost v ITC

bodů a priorit ve 14 oblastech⁴. Program této strany oproti ostatním koaličním stranám obsahuje více konkrétních a měřitelných cílů. To dokazuje Graf 1.

Graf 1 Podíl konkrétních závazkových slibů k počtu bodů v programech

Zdroj: vlastní zpracování

Graf uvádí podíl získaných konkrétních a měřitelných slibů stanovených závazkovým způsobem dle výše uvedené metodiky k počtu programových bodů a priorit vyjádřených politickými stranami ve volebních programech. Za nejvíce konkrétní volební program lze považovat program ANO 2011, kde z celkového počtu 197 stranou slibovaných východisek a priorit bylo získáno celkem 87 konkrétních bodů (44 %). Naopak nejméně konkrétní program vytvořilo KDU-ČSL, u kterého bylo vytvořeno 62 snadno ověřitelných slibů z celkových 199 prohlášení (31 %).

Konkrétnost a měřitelnost volebních slibů může být významným determinantem v rozhodování voličů v procesu veřejné volby. Takto definované sliby mohou do určité míry redukovat transakční náklady voličů na získávání potřebných informací pro konečné racionální rozhodnutí. V případě konkrétně definovaného slibu mají voliči lepší a podrobnější představu o politice, kterou strana bude prosazovat. Navíc jsou voliči schopni po skončení volebního období zhodnotit plnění těchto slibů a v případě pozitivního výsledku stranu znovu volit. Naopak, jestliže programy politických stran jsou příliš obecné a nedostatečně vypovídající o preferencích strany, mohou voliči tuto stranu opustit. Tato hypotéza může do určité míry vysvětlovat obrovský nárůst volebních preferencí hnutí ANO 2011 ve volbách do

⁴ 1. Státní rozpočet, daně, penzijní systém, 2. Sociální politika a zaměstnanost, 3. Právo a spravedlnost, 4. Průmysl a podnikání, 5. Doprava, 6. Vnitro, 7. Místní rozvoj – ministerstvo veřejných investic, 8. Zdravotnictví, 9. Školství, 10. Kultura, 11. Zahraniční politika, 12. Obrana a vnější bezpečnost, 13. Zemědělství, 14. Životní prostředí.

Poslanecké sněmovny PČR konaných v roce 2017. Pokud tato strana dokázala ve vládě Bohuslava Sobotky (2014-2017) prosadit značnou část konkrétních slibů ze svého programu, mohli voliči jednoznačně stranu považovat za důvěryhodnou a vyjádřit ji ve volbách podporu. Analýza proto bude dále zkoumat plnění konkrétních slibů jednotlivých koaličních stran.

Testované sliby od vybraných politických stran budou v analýze tříděny a komparovány v souladu s kategoriemi koaliční smlouvy. Tím bude zajištěna kompatibilita datového souboru, která umožní další komparaci dat. Sliby stran budou dle koaliční smlouvy zaříděny do těchto oblastí:

- Hospodářský rozvoj země (průmysl, doprava, energetika, fondy EU)
- Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní
- Rozvoj zemědělství a venkova
- Zdravé životní prostředí a udržitelný rozvoj (ochrana přírody, odpady, ovzduší)
- Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení (důchodový systém, zaměstnanost, podpora rodin s dětmi)
- Kvalitní zdravotnictví dostupné všem
- Kvalitní a dostupné vzdělání, podpora vědy a výzkumu, kultury a sportu
- Rozvoj kultury a podpora sportu
- Demokratický právní stát (lidská práva, samospráva, justice, civilní právo, korupce)
- Kvalitní a transparentní veřejná správa
- Posílení vnitřní bezpečnosti země (bezpečnostní složky)
- Obranyschopnost země, aktivní členství v EU a prohlubování mezinárodní spolupráce

Uvedené kategorie se v koaliční smlouvě dále dělí do podkategorií, ty však nebudou do výzkumu zahrnuty.

4.3 Analýza plnění slibů politických stran

Programy politických stran, jak již bylo uvedeno výše, obsahují 237 testovatelných slibů zavazujících politické strany ke změně legislativy, nebo k provedení jiného konkrétního a objektivně ověřitelného závazku. Tyto sliby jsou na základě koaliční smlouvy rozděleny do 12 kategorií, které zajistí kompatibilitu dat a poskytnou přehled o preferencích jednotlivých politických stran. Rozdělení slibů mezi jednotlivé oblasti koaliční smlouvy uvádí Tabulka 7.

Tabulka 7 Počty testovatelných slibů politických stran dle oblastí

Oblast	ČSSD	KDU-ČSL	ANO 2011
Hospodářský rozvoj země	6	4	7
Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	17	19	21
Rozvoj zemědělství a venkova	3	0	1
Zdravé životní prostředí a udržitelný rozvoj	4	0	2
Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	14	8	13
Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	11	7	10
Kvalitní a dostupné vzdělání, podpora vědy a výzkumu, kultury a sportu	5	4	1
Rozvoj kultury a podpora sportu	7	5	5
Demokratický právní stát	15	7	15
Kvalitní a transparentní veřejná správa	2	6	6
Posílení vnitřní bezpečnosti země	4	0	6
Obranyschopnost země, aktivní členství v EU a prohlubování mezinárodní spolupráce	0	2	0

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky je patrné, že politické strany se v programech nejvíce věnují problematice daní a rozpočtu celkově. To ovšem nelze jednoznačně potvrdit. Tento vysoký podíl slibů v oblasti rozpočtu je pravděpodobně způsobený jejich konkrétností a měřitelností. Součástí této oblasti jsou různé daňové úlevy v podobě odčitatelných položek, změn daňových sazeb nebo makroekonomické cíle. Dále je patrné, že politické strany se příliš v prioritách neliší. ČSSD i ANO 2011 téměř shodně vykazují největší zájem mimo veřejné finance také o problematiku zdravotnictví, sociálních potřeb či řízení státu. KDU-ČSL se od ostatních stran ve slibech liší výrazněji. Důvodem je pravděpodobně nedostatečný počet identifikovatelných a testovatelných slibů k přesnějšímu posouzení, ale může to být i způsobené i odlišnými prioritami. Ty například vyjadřuje v oblasti obranyschopnosti země, kde konkrétně požaduje přijetí zákona o zahraniční službě a navýšení výdajů na obranu k 1,5 % HDP.

Za úspěch politických stran lze považovat splnění maximálního počtu slibů z volebního programu. Na základě toho voliči v následujících volbách straně mohou znovu vyjádřit podporu. V politických systémech, kde strany nedosahují parlamentní většiny samy, jsou odkázány na spolupráci se stranami ostatními. Tato spolupráce obvykle probíhá prostřednictvím obchodování s hlasy. Politické strany při vyjednávání musí od některých požadavků úplně ustoupit, jindy vyhledat kompromis, a přijmout i návrhy protistrany.

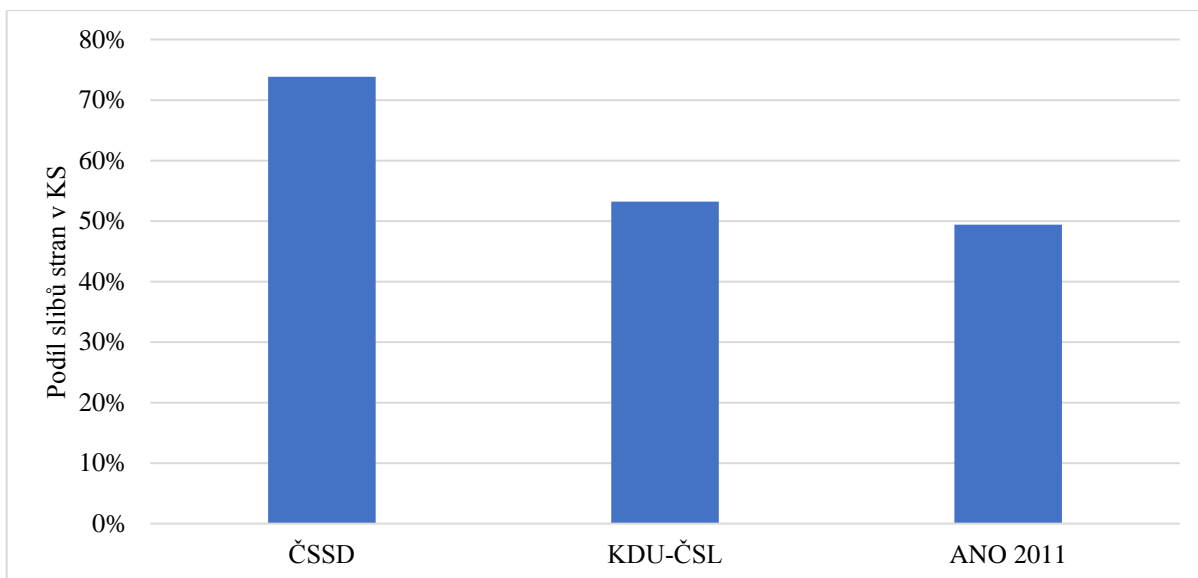
Úspěšnost koaličních stran vlády Bohuslava Sobotky (2014-2017) prosadit své volební sliby do koaliční smlouvy uvádí Tabulka 8.

Tabulka 8 Počet slibů politických stran prosazených do koaliční smlouvy

Oblast	ČSSD	KDU-ČSL	ANO 2011
Hospodářský rozvoj země	4	3	5
Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	12	5	9
Rozvoj zemědělství a venkova	3	0	1
Zdravé životní prostředí a udržitelný rozvoj	2	0	1
Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	11	4	4
Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	9	5	5
Kvalitní a dostupné vzdělání, podpora vědy a výzkumu, kultury a sportu	5	3	1
Rozvoj kultury a podpora sportu	6	2	2
Demokratický právní stát	9	6	6
Kvalitní a transparentní veřejná správa	2	4	3
Posílení vnitřní bezpečnosti země	2	0	6
Obranaschopnost země, aktivní členství v EU a prohlubování mezinárodní spolupráce	0	1	0
Celkem	65	33	43

Zdroj: vlastní zpracování

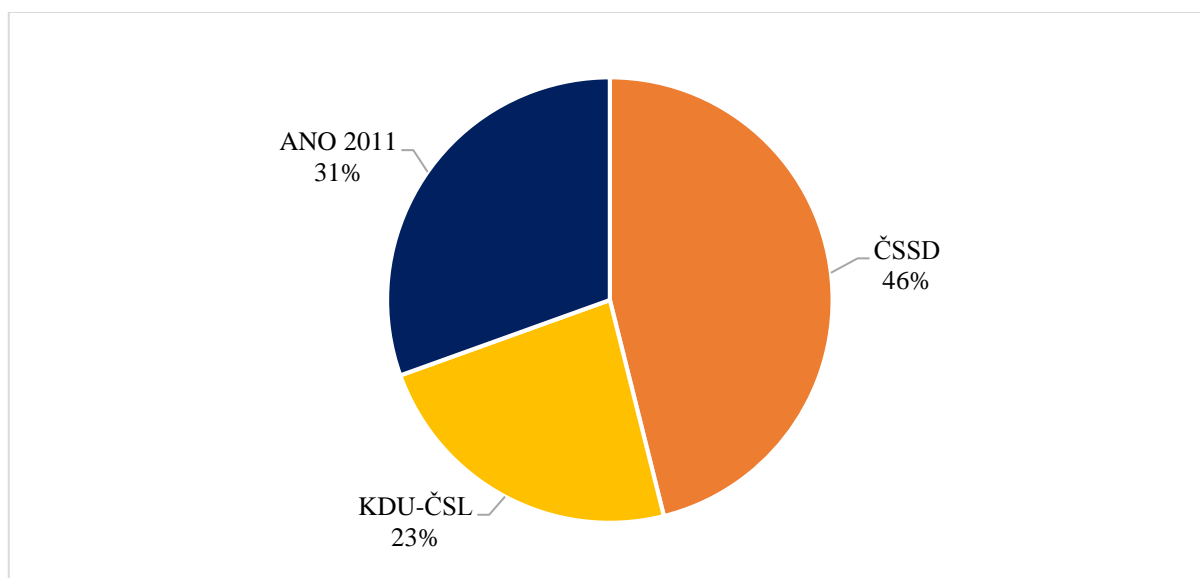
Z tabulky je patrné, že nejvíce slibů se podařilo do koaliční smlouvy vyjednat politické straně ČSSD. Příčinou takto vysokého úspěchu strany je pravděpodobně její pozice vyjednaváče při sestavování vlády. Strana dokázala prosadit nejvíce slibů ze všech koaličních stran v 8 oblastech. Nejvyšší rozdíl existuje v oblasti sociální politiky, kde strana prosadila téměř třikrát více bodů než ostatní koaliční strany. To je způsobeno mimo jiné tím, že tato strana obsadila i úřad Ministerstva práce a sociálních věcí, kde měla příležitost programové sliby prosazovat. To platí i pro oblast zdravotnictví a školství. ANO 2011 nejvíce programových slibů ze všech koaličních stran dokázalo prosadit do koaliční smlouvy v oblasti hospodářského rozvoje země a vnitřní bezpečnosti země, přestože tyto gesce nemělo v kompetenci ministerských úřadů, které obsadilo. KDU-ČSL dominovalo v oblasti veřejné správy. Celkový úspěch politických stran ve vyjednávání koaliční smlouvy, vyjádřený jako podíl všech slibů zařazených do koaliční smlouvy k celkovému počtu slibů v programu stran prezentuje Graf 2.

Graf 2 Podíl slibů zařazených do koaliční smlouvy

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu je patrné, že ČSSD dokázala do koaliční smlouvy prosadit téměř 74 % všech testovaných slibů. KDU-ČSL, přestože mělo o více než čtvrtinu testovaných slibů méně oproti ostatním stranám, dokázalo jich do koaliční smlouvy prosadit 53 %. Nejméně slibů do koaliční smlouvy prosadilo ANO 2011, které ze svého programu prosadilo do smlouvy pouze 49 % všech testovaných slibů. Celkový poměr slibů zahrnutých do koaliční smlouvy dle jednotlivých stran vyjadřuje Graf 3.

Graf 3 Poměr slibů politických stran v koaliční smlouvě

Zdroj: vlastní zpracování

Do koaliční smlouvy politické strany z celkového počtu 237 testovaných slibů prosadily celkem 141 slibů (59,5 %). Z grafu je zřejmé, že největší podíl testovaných slibů pocházel z volebního programu ČSSD (46 %) a naopak nejméně z programu KDU-ČSL (23 %). Program ANO 2011 byl v koaliční smlouvě zastoupen na úrovni 31 %. Koaliční smlouva vycházela především z programu ČSSD a potvrdila tak silnou vyjednávací pozici strany, která sestavuje koalici.

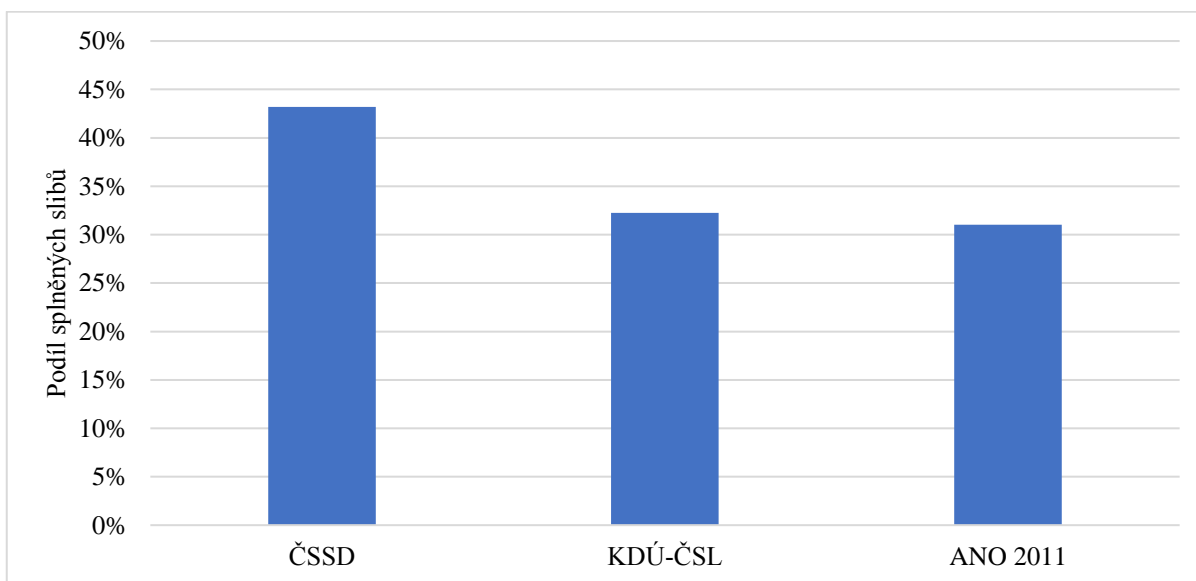
Vznikem koaliční smlouvy proces vyjednávání nekončí. Koaliční strany musí být dále schopné zanesené sliby do smlouvy společně prosazovat. Tabulka 9 uvádí počet koalicí splněných slibů, rozdělený podle stran, z jejichž programů sliby pocházely.

Tabulka 9 Počet splněných slibů koalicí podle politických stran

Oblast	ČSSD	KDU-ČSL	ANO 2011
Hospodářský rozvoj země	2	0	4
Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	6	4	5
Rozvoj zemědělství a venkova	2	0	0
Zdravé životní prostředí a udržitelný rozvoj	1	0	1
Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	5	3	3
Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	6	3	3
Kvalitní a dostupné vzdělání, podpora vědy a výzkumu, kultury a sportu	4	3	1
Rozvoj kultury a podpora sportu	3	1	0
Demokratický právní stát	6	4	4
Kvalitní a transparentní veřejná správa	1	1	2
Posílení vnitřní bezpečnosti země	2	0	4
Obranyschopnost země, aktivní členství v EU a prohlubování mezinárodní spolupráce	0	1	0
Celkem	38	20	27

Zdroj: vlastní zpracování

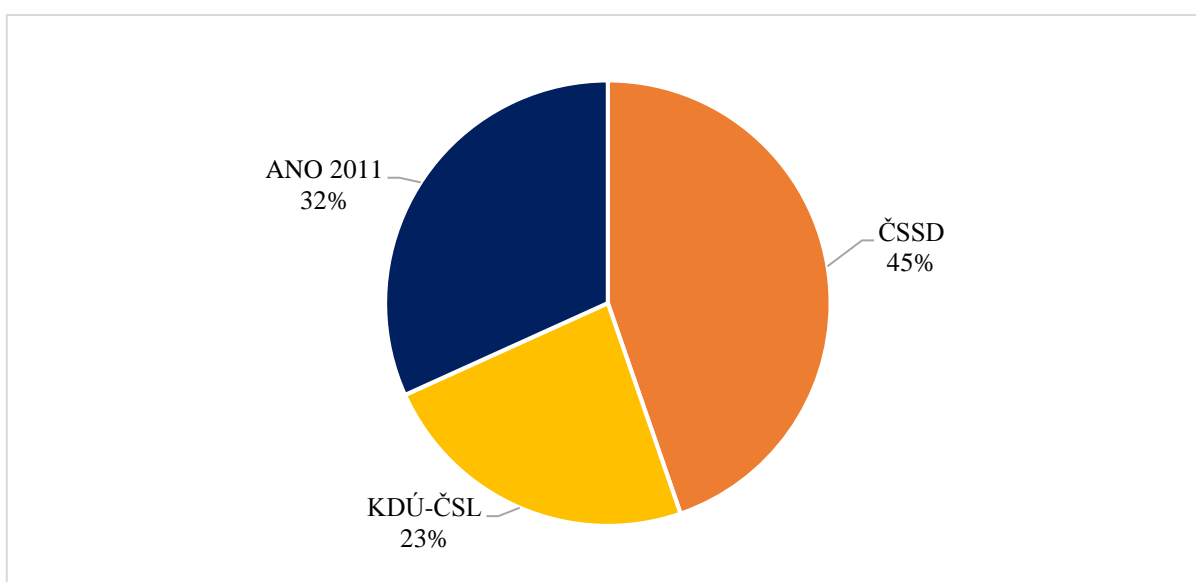
Koalice prosadila celkem 85 ze 141 testovaných slibů (60 %), kterými se voličům zavázala koaliční smlouvou. Pořadí úspěšně prosazených slibů vycházejících z programů jednotlivých stran je stejné jako pořadí stran v počtu zanesených slibů do koaliční smlouvy. Nejvíce splněných slibů vycházelo z programu ČSSD, následované ANO 2011 a KDU-ČSL. Celkovou úspěšnost koaličních stran v plnění testovaných slibů prezentuje Graf 4.

Graf 4 Podíl splněných slibů z koaliční smlouvy

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu je patrné, že jednotlivé politické strany měly relativně nízkou úspěšnost v prosazování předvolebních slibů. ČSSD prosadilo v rámci koaliční spolupráce za celé volební období 38 z 88 slibů (43 %). KDÚ-ČSL prosadilo 20 z 62 slibů (32 %) a ANO 2011 pouze 27 z 87 slibů (31 %). Poměr prosazených slibů jednotlivými koaličními stranami znázorňuje Graf 5.

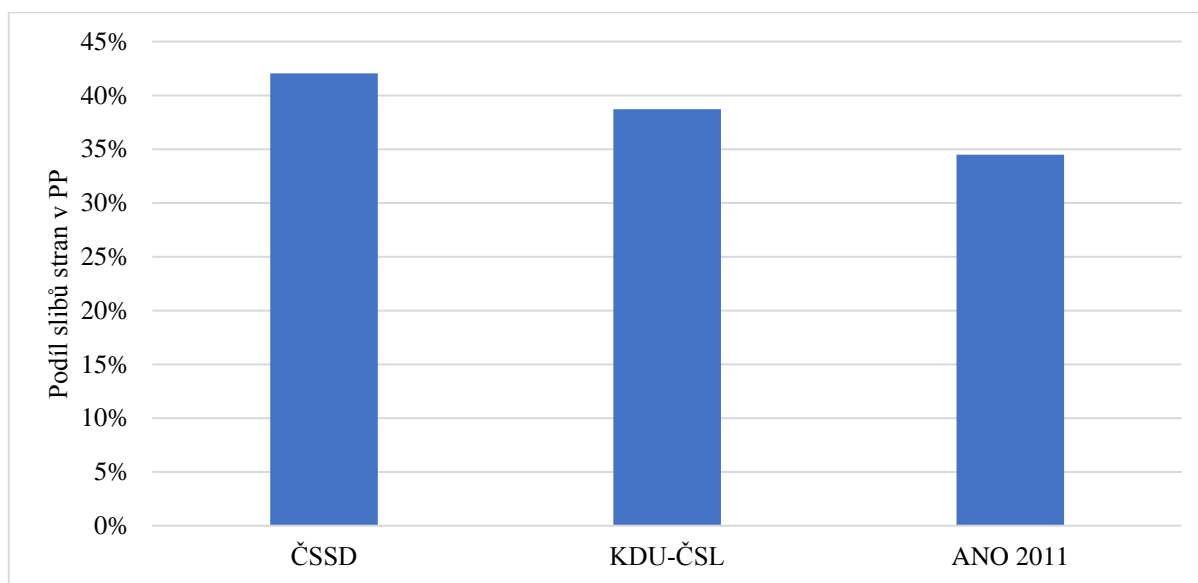
Graf 5 Poměr splněných slibů z koaliční smlouvy

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu je patrné, že politické strany tvořící koalici, prosadily svoje předvolební sliby ve stejném poměru, jako byly prosazeny do koaliční smlouvy. To znamená, že koalice byla v prosazování programu vyvážená a nedošlo k výraznému prosazování cílů z programu jedné

strany na úkor strany jiné. Tato vyváženost pramení pravděpodobně z programového průniku stran.

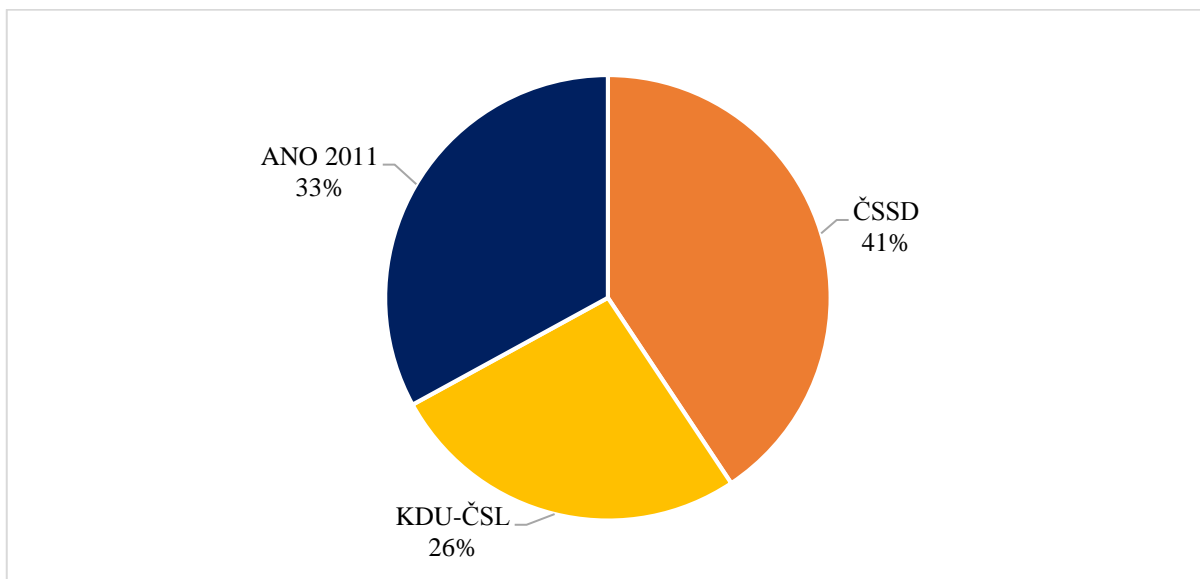
Významnějším dokumentem, než je koaliční smlouva, může být programové prohlášení vlády. To vychází z koaliční smlouvy, ale je omezeno pouze na priority vlády, které by měly jednotlivá ministerstva během volebního období plnit. Úspěšnost stran při prosazování slibů do programového prohlášení vlády vyjádřený jako podíl slibů obsažených v programovém prohlášení k celkovému počtu slibů stran uvádí Graf 6.

Graf 6 Podíl slibů zařazených do programového prohlášení

Zdroj: vlastní zpracování

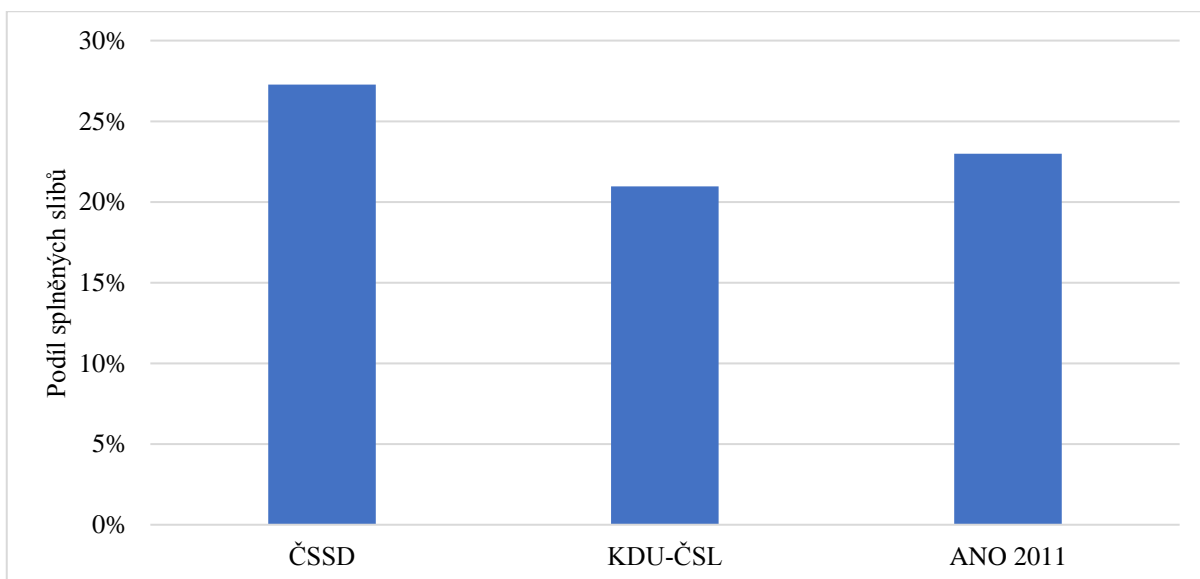
Z grafu je patrné, že politické strany do programového prohlášení vlády prosadily méně slibů než do koaliční smlouvy. Celkem to bylo 91 z 237 slibů (38 %). Z programu ČSSD bylo do programového prohlášení vlády zakomponováno 42 % testovaných slibů (37 z 88). KDU-ČSL prosadilo do programového prohlášení 39 % slibů (24 z 62) a ANO 2011 prosadilo 35 % slibů (30 z 87). Pořadí úspěšnosti stran při prosazování slibů do programového prohlášení je totožné s pořadím stran v úspěšnosti prosazení slibů do koaliční smlouvy. Poměr slibů jednotlivých stran v programovém prohlášení prezentuje Graf 7.

Graf 7 Poměr slibů politických stran v programovém prohlášení

Zdroj: vlastní zpracování

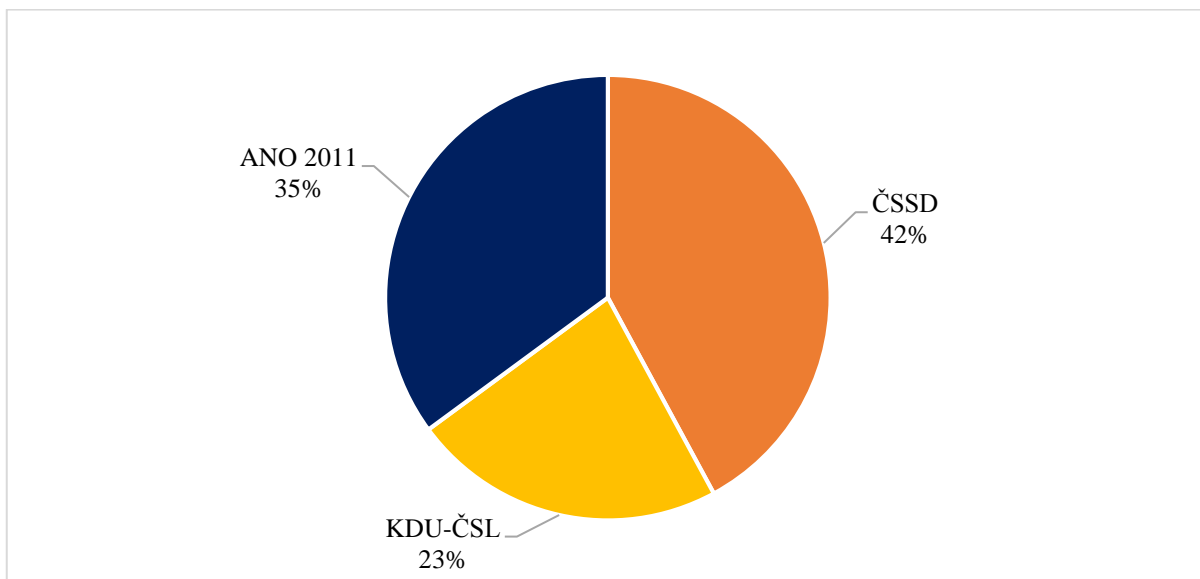
Poměr slibů stran v programovém prohlášení vlády je téměř totožný s poměrem slibů stran v koaliční smlouvě. Zastoupení slibů stran v prohlášení je však více rovnoměrné než v případě koaliční smlouvy, neboť poměr slibů ČSSD zde není oproti ostatním stranám tak významný. Celkovou úspěšnost stran v plnění testovaných slibů zakomponovaných v programovém prohlášení vlády prezentuje Graf 8.

Graf 8 Podíl splněných slibů z programového prohlášení vlády

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu je patrné, že nejvíce splněných slibů z programového prohlášení vlády pocházelo z programu ČSSD (27 %). Z programu ANO 2011 bylo splněno 23 % a u KDU-ČSL 21 % volebních slibů. Graf 9 prezentuje poměr splněných slibů, které byly součástí programového prohlášení vlády.

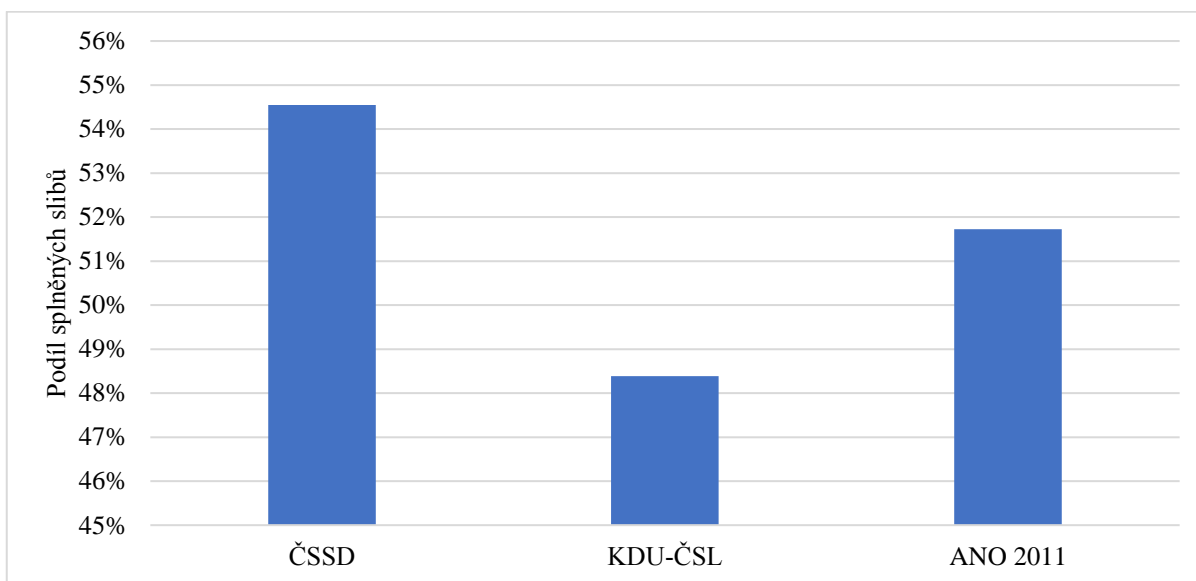

Graf 9 Poměr splněných slibů z programového prohlášení vlády

Zdroj: vlastní zpracování

Stejně jako v případě koaliční smlouvy, nedošlo ani zde k extrémnímu prosazování slibů pouze jedné strany. Poměr splněných slibů stran se téměř shoduje s poměrem slibů stran zanesených do programového prohlášení vlády.

Koaliční politické strany mohou v některých případech hlasovat v Parlamentu s jinými stranami, než jaké tvoří koalici. Tato spolupráce může fungovat například na principu ad hoc. Smyslem takového chování stran je snaha o prosazení volebního programu v maximální možné míře. Graf 10 zobrazuje podíly splněných slibů stran k počtu všech slibů, přičemž započítává i sliby, které nebyly uvedeny v koaliční smlouvě a ani programovém prohlášení vlády.

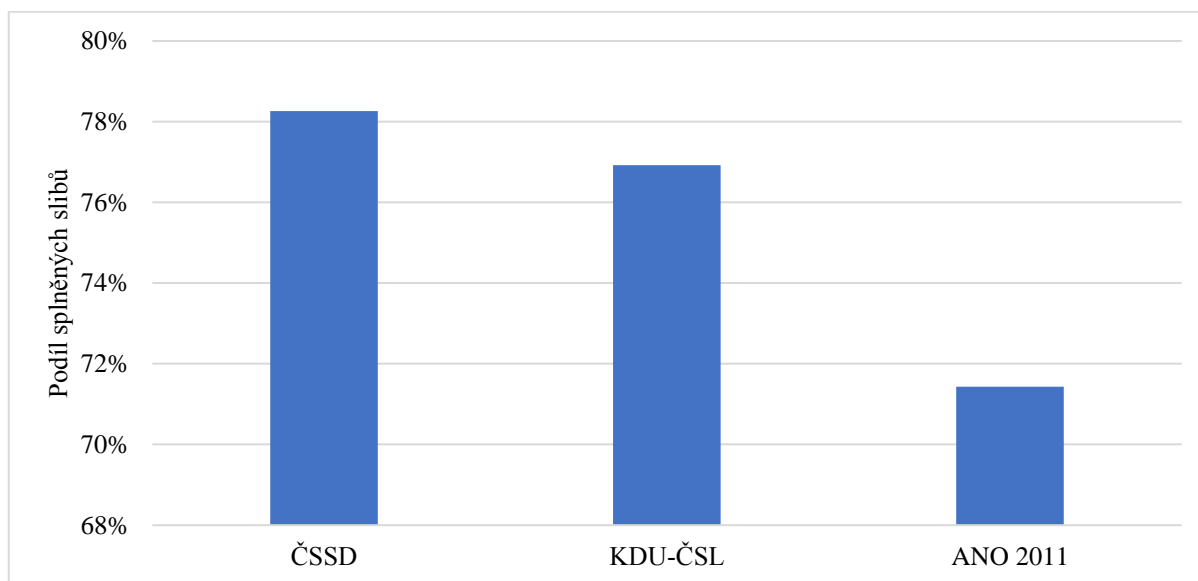

Graf 10 Celkový podíl splněných slibů koaličních stran

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu je patrné, že vládní politické strany v Parlamentu dokázaly prosadit přibližně polovinu svého volebního programu bez ohledu na to, zda jsou jejich sliby součástí koaliční smlouvy nebo bez ohledu na to, zda prosazují program s koaličními nebo opozičními stranami. Nejvíce slibů mimo koaliční smlouvu dokázalo prosadit ANO 2011 (přibližně 20 %).

V poslední části analýzy bude provedeno zkoumání plnění slibů, které mají jednoznačně pozitivní dopad na rozpočet voliče. Tato opatření představují snižování daňového břemene voličů v podobě různých daňových úlev, snižování daní z přidané hodnoty, růstu minimální mzdy, zrušení poplatků u lékaře apod. Analýza vychází z kontextu fiskální volby, kdy se volič v procesu volby nerozhoduje pouze na základě preferencí, ale také podle výše důchodu a daňového systému. Předpokladem tedy je, že strany se budou snažit prosadit taková opatření, která jim do následujících voleb zvýší popularitu. Plnění těchto slibů by mělo být pro strany jednoznačně prioritní, neboť působí na voliče přímo. Graf 11 zobrazuje plnění těchto vybraných slibů.

Graf 11 Podíl splněných vybraných slibů

Zdroj: vlastní zpracování

Politické strany dohromady slíbily 50 slibů v oblasti daňových úlev, snižování daní, růstu platů, růstu důchodů, navyšování minimální mzdy apod. Z toho 23 slibů bylo z programu ČSSD, přičemž tato strana splnila 18 slibů (78 %). KDU-ČSL navrhovalo 13 změn a splnila jich 10 (77 %). ANO 2011 ve svém volebním programu obsahovalo těchto 14 slibů, z nichž prosadilo 10 (71 %). Existuje tedy důkaz, že politické strany usilují v první řadě o prosazování politických cílů, které jim přinesou podporu voličů. Zatímco celkově strany zvládly prosadit přibližně polovinu svého programu, tak v této oblasti prosadily přibližně tři čtvrtiny svých programů.

4.4 Shrnutí

Praktická část se zabývala zkoumáním plnění vybraných slibů koaličních stran ve vládě Bohuslava Sobotky (2014-2017). Cílem zpracované analýzy bylo prokázat, do jaké míry narušuje proces sestavování koalic politické trhy. Strany při tvorbě koalic musí činit řadu ústupků a kompromisů, přičemž lze toto chování považovat za podvod na voliče. Ti volí strany na základě slibů z volebních programů, které politické strany při vyjednávání o koalici nakonec upraví a podstatnou část do vládního programu ani nezařadí.

Politické strany tvořící vládu Bohuslava Sobotky prosadily do koaliční smlouvy pouze přibližně 50 % svého programu (u ČSSD 73 %), přičemž do konce volebního období koaliční spoluprací dokázaly splnit pouze kolem 30 % všech svých předvolebních slibů (ČSSD 43 %). Do programového prohlášení vlády strany zahrnuly 35-42 % svých volebních slibů, přičemž jich dohromady vládní spoluprací splnily 20-27 %. Nejsilnější

stranou v prosazování předvolebních slibů byla jednoznačně ČSSD, která dokázala prosadit nejvíce slibů ze všech stran jak do koaliční smlouvy, tak do programového prohlášení vlády, a nakonec i politické sliby splnit. Příčinou úspěchu pravděpodobně je její statut vyjednaváče, neboť strana vyhrála volby, sestavovala vládu a měla i nejvíce ministerských postů, prostřednictvím kterých mohla vlastní politiku prosazovat.

Politické strany bez ohledu na koaliční spolupráci dokázaly během celého volebního období splnit přibližně 50 % všech svých slibů. U slibů, které lze považovat pro voliče za významné, neboť jim pozitivně ovlivňují osobní rozpočty, byl úspěch v plnění slibů vyšší. Strany splnily více než 70 % slibů.

Za nedostatek v provedené analýze lze považovat značnou redukci souboru dat, protože politické strany mohly prosadit ze svého programu mnohem více slibů. Ověření úplně všech slibů by však nebylo reálně možné, protože pro některé sliby neexistují žádná měřítka, podle kterých plnění lze zhodnotit, nebo by ověření vyžadovalo existenci dalších hodnotících kritérií. Sám volič však nedokáže zhodnotit v procesu volby plnění všech slibů stran, a proto lze použitý závazkový přístup označit za postačující a vypovídající.

5 Závěr

Diplomová práce se zabývá problematikou koaličního vládnutí v kontextu teorie veřejné volby. Vychází přitom z teoretických modelů vládních koalic, které aplikuje na vládu Bohuslava Sobotky (2014-2017). Záměrem aplikace bylo odpovědět na otázku, jaké příčiny způsobily vznik vládní koalice sestavené právě ze stran ČSSD, ANO 2011 a KDU-ČSL a nevznikla koalice složená ve formátu jiném. Výsledkem zkoumání je skutečnost, že vznik koalice v tomto složení bylo jedinou možnou alternativou na zajištění funkční a stabilní vlády. Strany společně tvořily nadpoloviční většinu v Poslanecké sněmovně PČR, ideově nebyly příliš vzdáleny a nebyly zde ani výrazné osobní střety mezi jednotlivými členy stran. Přestože koalice působila relativně stabilně, vznikly v ní i pojistky, které stabilitu ještě zvýšily. Koaliční strany se shodly na křížovém obsazování postů náměstků ministrů a ve Sněmovně PČR obsadily většinu míst předsedů výborů. Tato opatření zajistila nejen snadnější prosazování legislativy v rámci celého legislativního procesu, ale také zprůhlednila chování politických stran v rámci řízení úřadů. Náměstci a předsedové výborů zde fungovali jako prostředek ke kontrole ostatních koaličních stran, aby v úřadech neprosazovaly vlastní politiku, ale prosazovaly politiku vlády.

V povolebním vyjednávání o koalici vznikala řada sporů. Nejprve vyjednávání negativně ovlivnily interní problémy ČSSD, kdy nebylo jasné, jaká osoba vyjednávání o vniku vlády povede. Nakonec vnitřní stranické problémy byly vyřešeny a prezident republiky pověřil k vyjednávání předsedu strany. Ten se rozhodl pro spolupráci s druhou nejsilnější stranou ANO 2011 a chybějící hlasy doplnily poslanci KDU-ČSL. Strany se při sestavování vlády nejprve neshodly v rozložení sil ve vládě, protože KDU-ČSL požadovalo více míst, než by na základě proporcionálního systému mělo držet. ANO 2011 se proto rozhodlo učinit ústupek a věnovat jedno své místo pro KDU-ČSL. Dále vznikaly neshody v rozdělení gescí a jejich personálním obsazením. Problémem bylo obsazení Ministerstva financí předsedou strany ANO 2011 Andreje Babiše, který neměl potřebné lustrační osvědčení pro výkon dané funkce. S podmínkou prosazení služebního zákona byl prezident republiky ochoten učinit výjimku a jmenovat Andreje Babišem ministrem i bez osvědčení.

V přípravě vládního programu výrazné neshody mezi koaličními stranami nevznikaly. Na základně provedená analýzy předvolebních programů stran a koaliční smlouvy lze konstatovat, že strany se shodly na otázkách kvalitní a transparentní veřejné správy, boje proti korupci a částečně i ve zdravotnictví. To byly hlavní oblasti, na které strany před volbami

lákaly voliče a jejich nesplnění by jim mohlo přinést volební porážku v následujících volbách. Tyto programové sliby vycházely pravděpodobně z aktuálního rozpoložení voličů, kteří v politice postupně ztráceli důvěru a korupční skandál vlády Petra Nečase donutil strany zaměřit se právě na oblast boje proti korupci a všechny činnosti úřadů zprůhlednit. Rozdílnost programů však byla výrazná v oblasti daní a rozpočtu, kde například ČSSD prosazovalo progresivní zdanění fyzických osob a sektorovou daň pro subjekty působící v regulovaných odvětvích. ANO 2011 tyto preference nesdílelo a v otázce daňové politiky proto musely vznikat kompromisy a ústupky.

Kompromisy na jedné straně umožnily vznik stabilní vlády, avšak na straně druhé narušily politické trhy. Jak dokazuje provedená analýza, politické strany v rámci koaliční spolupráce byly schopné prosadit během volebního období 2013-2017 pouze kolem 30 % slibů ze svého předvolebního programu (výjimku tvořilo ČSSD, které splnilo 43 %). Důležitým poznatkem je existence silné vyjednávací pozice ČSSD, která jako strana vedoucí vyjednávání o koalici dokázala naplnit největší část svého volebního programu jak do koaliční smlouvy, tak i v podobě prosazované politiky. Analýza dále prokázala, že politické strany jsou schopny zajistit si dostatečný počet hlasů pro vlastní návrhy i u opozičních politických stran. ANO 2011 dokázalo dalších 20 % svých slibů naplnit mimo koaliční dohody. Cílem stran je maximalizovat počet získaných hlasů ve volbách nejen počtem splněných slibů, ale také jejich zacílením. Koaliční strany dokázaly prosadit 70 % slibů v oblasti snižování daňové zátěže, růstu platů či důchodů apod.

Použitá literatura

- [1] Armstrong, D. A., & Duch, R. M. (2010). Why can voters anticipate post-election coalition formation likelihoods?. *Electoral Studies*, 29(3), 308-315. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2010.03.007>
- [2] Arrow, K. (1951). *Social Choice and Individual Values* (2nd ed.). New York: Wiley.
- [3] Axelrod, R. M. (1970). *Conflict of interest: a theory of divergent goals with applications to politics*. Chicago: Markham Pub. Co.
- [4] Bäck, H., Debus, M., & Dumont, P. (2011). Who gets what in coalition governments? Predictors of portfolio allocation in parliamentary democracies. *European Journal Of Political Research*, 50(4), 441-478. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2010.01980.x>
- [5] Baron, D. P. (1991). A Spatial Bargaining Theory of Government Formation in Parliamentary Systems. *The American Political Science Review*, 85(1), 137-164. <https://doi.org/10.2307/1962882>
- [6] Baron, D. P., & Ferejohn, J. A. (1989). Bargaining in Legislatures. *The American Political Science Review*, 83(4), 1181-1206. <https://doi.org/10.2307/1961664>
- [7] Becková, T. (2016). *Vliv politického hnutí ANO 2011 a Andreje Babiše na českou politiku a společnost po volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2013* (Bakalářská práce). Praha.
- [8] Bergman, T. (1993). Constitutional Design and Government Formation: The Expected Consequences of Negative Parliamentarism. *Scandinavian Political Studies*, 16(4), 285-304. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.1993.tb00042.x>
- [9] Bergson, A. (1938). A Reformulation of Certain Aspects of Welfare Economics. *The Quarterly Journal Of Economics*, 52(2), 310-334. <https://doi.org/10.2307/1881737>
- [10] Bernard, J., & Kostecký, T. (2014). Prostorový kontext volebního chování – jak působí lokální a regionální prostředí na rozhodování voličů. *Czech Sociological Review*, 50(01), 3-28.
- [11] Bíba, L. (2013). Babiš nechce do vlády s ČSSD ani s pravicí. ODS bude řešit hrozivý výsledek [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://domaci.ihned.cz/c1-61080580-volebni-staby-ods-top-ano-spoz>
- [12] Blais, A. (2000). *To vote or not to vote?*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- [13] Brams, S. J., & Fishburn, P. C. (1995). When is Size a Liability?: Bargaining Power in Minimal Winning Coalitions. *Journal Of Theoretical Politics*, 7(3), 301-316. <https://doi.org/10.1177/0951692895007003004>
- [14] Brennan, G., & Hamlin, A. (1998). Expressive voting and electoral equilibrium. *Public Choice*, 95(1-2), 149-175.
- [15] Browne, E. C., & Franklin, M. N. (1973). Aspects of Coalition Payoffs in European Parliamentary Democracies. *American Political Science Review*, 67(02), 453-469. <https://doi.org/10.2307/1958776>
- [16] Brunclík, M. (2012). Konstruktivní vyslovení nedůvěry jako nástroj k posílení pozice vlády vůči parlamentu. *Středoevropské Politické Studie*, 14(4), 501-527. Retrieved from <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4597/6155>

- [17] Budge, I., & Laver, M. (1986). Office Seeking and Policy Pursuit in Coalition Theory. *Legislative Studies Quarterly*, 11(4), 485-506. <https://doi.org/10.2307/439930>
- [18] Buchanan, J. (1975). *The limits of liberty: between anarchy and Leviathan* (No. 714). University of Chicago Press.
- [19] Buchanan, J. M. (1998). *Veřejné finance v demokratickém systému*. Praha: Computer Press.
- [20] Buchanan, J. M. (2002). *Politika očima ekonoma*. Praha: Liberální institut.
- [21] Buchanan, J., & Tullock, G. (1962). *The Calculus of Consent* (Vol. 3). Ann Arbor: University of Michigan Press.
- [22] Buchanan, J., & Wagner, R. E. (1977). *Democracy in deficit: The Political Legacy of Lord Keynes*. New York: Academic Press.
- [23] Buchtíková, L. (2014). Poplatky ve zdravotnictví. *Čtrnáctideník*, (6).
- [24] Caballero, G., & Soto-Oñate, D. (2016). Why transaction costs are so relevant in political governance? a new institutional survey. *Revista De Economia Política*, 36(2), 330-352.
- [25] Carrubba, C. J., & Volden, C. (2000). Coalitional Politics and Logrolling in Legislative Institutions. *American Journal Of Political Science*, 44(2), 261-277. <https://doi.org/10.2307/2669309>
- [26] Coase, R. H. (1937). The Nature of the Firm. *Economica*, 4(16), 386-405.
- [27] Crombez, C. (1996). Minority governments, minimal winning coalitions and surplus majorities in parliamentary systems. *European Journal Of Political Research*, 29(1), 1-29. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.1996.tb00639.x>
- [28] Česká justice. (2017). Nárámky pro vězně znovu řeší antimonopolní úřad, O2 si stěžuje na průběh zakázky [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://www.ceska-justice.cz/2017/08/naramky-vezne-resi-antimonopolni-urad-o2-si-stezuje-prubeh-zakazky/>
- [29] ČSÚ. (2019). Výsledky voleb a referend [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://www.volby.cz/>
- [30] ČSÚ. (2019a). Hlavní makroekonomické ukazatele [Online]. Retrieved April 29, 2019, from https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr
- [31] ČT24. (2016). Česká exportní banka dostane 2,5 miliardy na pokrytí ztráty související s elektrárnou Poljarnaja [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/1948664-ceska-exportni-banka-dostane-25-miliardy-na-pokryti-ztraty-souvisejici-s>
- [32] ČT24. (2017a). Fakultní nemocnice nebudou univerzitní. Výbor zablokoval zákon [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2155005-fakultni-nemocnice-nebudou-univerzitni-vybor-zablokoval-zakon>
- [33] ČT24. (2017b). Jak funguje policejní centrála? Žalobci jsou v komentářích zdrženliví [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2010019-jak-funguje-policejni-centrala-zalobci-jsou-v-komentarich-zdrzenlivi>

- [34] Dančišin, V. (2014). *VOLBY A VOLEBNÉ SYSTÉMY: Terminologické penzum*. Prešov: Prešovská univerzita.
- [35] Deemen, A. M. A. (1989). Dominant players and minimum size coalitions. *European Journal Of Political Research*, 17(3), 313-332. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.1989.tb00196.x>
- [36] Demagog. (2017). Sliby Sobotkovy vlády (2014—2017) [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://demagog.cz/sliby/sobotkova-vlada>
- [37] Deník.cz. (2017). Ochranaří bijí na poplach. Vývoz elektřiny z Česka loni výrazně vzrostl [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://www.denik.cz/ekonomika/v-lonskem-roce-vyrazne-vzrostl-vyvoz-elektriny-z-ceska-ochranarum-se-to-nelibi-20180220.html>
- [38] Deschouwer, K. (2008). Comparing newly governing parties. In K. Deschouwer, *New parties in government: in power for the first time* (1st ed., pp. 1-16). New York: Routledge.
- [39] Dood, L. (1976). *Coalitions in Parliamentary Government*. Princeton: Princeton University Press.
- [40] Downs, A. (1957). *An economic theory of democracy*. New York: Harper.
- [41] Druckman, J. N., Martin, L. W., & Thies, M. F. (2005). Influence without Confidence: Upper Chambers and Government Formation. *Legislative Studies Quarterly*, 30(4), 529-548. <https://doi.org/10.3162/036298005X201662>
- [42] Dvorská-Krupková, L. (1994). *Teorie veřejné volby: Určeno pro stud. fak. financí a účet.* Praha: Vysoká škola ekonomická.
- [43] E15. (2017). Počet berních úředníků prudce roste. Stále jich máme málo, argumentuje Finanční správa [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://www.e15.cz/domaci/pocet-bernich-uredniku-prudce-roste-stale-jich-mame-malo-argumentuje-financni-sprava-1332630>
- [44] EGAP. (2017). Zpráva o solventnosti a finanční situaci [Online]. Retrieved April 29, 2019, from https://www.egap.cz/cs/file/196/download?token=4dd_tL39
- [45] EuroZprávy. (2014). Franz jde do politiky, funkce se pro něj nakonec našla [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://eurozpravy.cz/domaci/politika/87228-pro-franze-se-funkce-nasla-hermanovi-bude-radit/>
- [46] Finanční správa. (2015). Režim přenesení daňové povinnosti u DPH se od dubna rozšířil na nové druhy zboží [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/media-a-verejnost/tiskove-zpravy/2015/rezim-prenesení-danove-povinnosti-u-dph-6003>
- [47] Gamson, W. A. (1961). A Theory of Coalition Formation. *American Sociological Review*, 26(3), 373-382. <https://doi.org/10.2307/2090664>
- [48] Golder, S. N. (2006). Pre-Electoral Coalition Formation in Parliamentary Democracies. *British Journal Of Political Science*, 36(2), 193-212. <https://doi.org/10.1017/S0007123406000123>
- [49] Gregor, M. (2005). *Nová politická ekonomie*. Praha: Karolinum.
- [50] Grotz, F., & Weber, T. (2016). New parties, information uncertainty, and government formation: evidence from Central and Eastern Europe. *European Political Science Review*, 8(3), 449-472. <https://doi.org/10.1017/S1755773915000120>

- [51] Hájek, L. (2017). Left, Right, Left, Right... Centre: Ideological Position of Andrej Babiš's ANO. *Politologický Časopis*, 24(3), 275-301.
- [52] Hamerníková, B., & Maaytová, A. (2007). *Veřejné finance* (Vyd. 3). Praha: ASPI.
- [53] Haughton, T., & Krašovec, A. (2013). The 2011 parliamentary elections in Slovenia. *Electoral Studies*, 32(1), 201-204. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2012.12.004>
- [54] Havlík, V. (2014). The 2013 Parliamentary Election in the Czech Republic. *Evropská Volební Studia*, 9(1), 43-49.
- [55] Holman, R. (2005). *Dějiny ekonomického myšlení* (3. vyd). Praha: C.H. Beck.
- [56] Hotelling, H. (1929). Stability in Competition. *The Economic Journal*, 39(153), 41-57. <https://doi.org/10.2307/2224214>
- [57] Huber, J. D., & Lupia, A. (2001). Cabinet Instability and Delegation in Parliamentary Democracies. *American Journal Of Political Science*, 45(1), 18-32. <https://doi.org/10.2307/2669357>
- [58] Chmelík, P. (2009). Význam nástrojů přímé demokracie pro kvalitu politické konkurence na národní i lokální úrovni. *Acta Oeconomica Pragensia*, 2009(5), 70-88. <https://doi.org/10.18267/j.aop.284>
- [59] Institut pro politiku a společnost. (2017). Plenění programu hnutí ANO 2013-2017 [Online]. Retrieved April 29, 2019, from https://www.politikaspolecnost.cz/wp-content/uploads/2017/07/IPPS_Pln%C4%9Bn%C3%AD-programu-ANO-2.pdf
- [60] IRozhlas [Online]. (2019). Retrieved April 29, 2019, from <https://www.irozhlas.cz/>
- [61] iRozhlas. (2013). Hnutí Úsvit přímé demokracie nehodlá vstupovat do vlády, potvrdil jeho lídr Okamura [Online]. Retrieved April 29, 2019, from https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/hnuti-usvit-prime-demokracie-nehodla-vstupovat-do-vlady-potvrdil-jeho-lidr-okamura_201310262121_mkopp
- [62] iRozhlas. (2016). Finanční ústava proti zadlužování spadla pod stůl. Vládní návrh nepodpořila ČSSD [Online]. Retrieved April 29, 2019, from https://www.irozhlas.cz/ekonomika/financni-ustava-proti-zadluzovani-spadla-pod-stul-vladni-navrh-nepodporila-cssd_1610190945_
- [63] ISDOC. (2014). ICT UNIE vytvořila novou verzi formátu elektronické fakturace ISDOC [Online]. Retrieved April 29, 2019, from [http://www.isdoc.cz/index.php?id=1153&no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=392&tx_ttnews\[backPid\]=14](http://www.isdoc.cz/index.php?id=1153&no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=392&tx_ttnews[backPid]=14)
- [64] Jackson, P. M., & Brown, C. V. (2003). *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Eurolex Bohemia.
- [65] Jansová, L., & Maňourová, A. (2011). Elektronické aukce šetří výdaje za zdravotnický materiál [Online]. Retrieved April 29, 2019, from https://www.irozhlas.cz/ekonomika/elektronicke-aukce-setri-vydaje-za-zdravotnicky-material_201108201526_amanourova
- [66] Jelnov, A. (2017). Existence of Dominant Players and their Role in the Formation of a Cabinet Coalition. *International Game Theory Review*, 19(01). <https://doi.org/10.1142/S0219198917500050>
- [67] Jones, P., & Hudson, J. (1998). The role of political parties: An analysis based on transaction costs. *Public Choice*, 94(1-2), 175-189.

- [68] Krpec, O. (2015). Problémy současného politického systému: selhání aktérů nebo jejich racionální jednání?. *Acta Politologica*, 7(1), 28-48.
- [69] Kubánek, M. (2016). Role populismu ve volebním marketingu hnutí ANO před parlamentními volbami v roce 2013. *Středoevropské Politické Studie*, 18(4), 319-353.
- [70] Laver, M. (1998). MODELS OF GOVERNMENT FORMATION. *Annual Review Of Political Science*, 1(1), 1-25. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.1.1.1>
- [71] Ledvina, J. (2017). Zákon o veřejnoprávní instituci v kultuře nebude [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <http://www.artcasopis.cz/clanky/zakon-o-verejnopravni-instituci-v-kulture-nebude>
- [72] Leiserson, M. (1966). *Coalitions in politics: a theoretical and empirical study* (dissertation). Yale University Press, New Haven.
- [73] Linek, L., & Voženílková, M. (2017). Strany na ústupu, lídři na vzestupu? Personalizace volebního chování v České republice. *Sociologický Časopis*, 53(02), 147-180.
- [74] Loužek, M. (2005). Dokáže teorie veřejné volby vysvětlit rozšiřování Evropské unie?. *Mezinárodní Vztahy*, 40(2), 05-23.
- [75] Ludwin, W. G. (1976). Voting methods: A simulation. *Public Choice*, 25(1), 19-30.
- [76] Luebbert, G. M. (1983). Coalition Theory and Government Formation in Multiparty Democracies. *Comparative Politics*, 15(2), 235-249. <https://doi.org/10.2307/421678>
- [77] Luebbert, G. M. (1986). *Comparative democracy: policy making and governing coalitions in Europe and Israel*. New York: Columbia University Press.
- [78] Maaytová, A., Ochrana, F., & Pavel, J. (2015). *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing.
- [79] Margolis, J. (1975). Bureaucrats and Politicians: Comment. *The Journal Of Law And Economics*, 18(3), 645-659.
- [80] Martin, L. W., & Vanberg, G. (2005). Coalition Policymaking and Legislative Review. *American Political Science Review*, 99(01), 93-106. <https://doi.org/10.1017/S0003055405051518>
- [81] Martin, S. (2012). Why electoral systems don't always matter. *Party Politics*, 20(3), 467-479. <https://doi.org/10.1177/1354068811436061>
- [82] McKelvey, R. D. (1976). Intransitivities in multidimensional voting models and some implications for agenda control. *Journal Of Economic Theory*, 12(3), 472-482. [https://doi.org/10.1016/0022-0531\(76\)90040-5](https://doi.org/10.1016/0022-0531(76)90040-5)
- [83] Medveď, J., & Nemeč, J. (2007). *Základy veřejných financí*. Bratislava: SPRINT.
- [84] Mikušová Meričková, B., & Stejskal, J. (2014). *Teorie a praxe veřejné ekonomiky*. Praha: Wolters Kluwer.
- [85] Monitor [Online]. (2019). Retrieved April 29, 2019, from <https://monitor.statnipokladna.cz/2018/>
- [86] Moury, C. (2010). Coalition agreement and party mandate: How coalition agreements constrain the ministers. *Party Politics*, 17(3), 385-404. <https://doi.org/10.1177/1354068810372099>
- [87] MPSV. (2019). Pomoc v hmotné nouzi [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://www.mpsv.cz/cs/5>

- [88] MŠMT. (2015). PRACOVNÍCI ŠKOL BUDOU MÍT VYŠŠÍ PLATY JIŽ OD LISTOPADU 2015 [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmt-pracovnici-skol-budou-mit-vyssi-platy-jiz-od-listopadu>
- [89] Mueller, D. C. (2003). *Public choice III* (1st ed.). New York: Cambridge University Press.
- [90] Müller, K., Laboutková, Š., & Vymětal, P. (2010). *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha: Grada Publishing.
- [91] Naurin, E. (2014). Is a Promise a Promise? Election Pledge Fulfilment in Comparative Perspective Using Sweden as an Example. *West European Politics*, 37(5), 1046-1064. <https://doi.org/10.1080/01402382.2013.863518>
- [92] Nikolenyi, C. (2003). Coordination problem and grand coalition: the puzzle of the government formation game in the Czech Republic, 1998. *Communist And Post-Communist Studies*, 36(3), 325-344. [https://doi.org/10.1016/S0967-067X\(03\)00042-4](https://doi.org/10.1016/S0967-067X(03)00042-4)
- [93] Niskanen, W. A. (1971). *Bureaucracy and Representative Government*. Chicago: Aldine-Atherton.
- [94] Nordhaus, W. D. (1975). The Political Business Cycle. *The Review Of Economic Studies*, 42(2), 169-190. <https://doi.org/10.2307/2296528>
- [95] North, D. C. (1990). A Transaction Cost Theory of Politics. *Journal Of Theoretical Politics*, 2(4), 355-367.
- [96] Oates, W. E. (1985). *On the nature and measurement of fiscal illusion: A survey*. Department of Economics: University of Maryland.
- [97] Ochrana, F. (2005). *Veřejné rozpočty jako nástroj veřejné politiky a strategického vládnutí. Veřejná politika, veřejná volba, veřejný zájem*. Praha: CESES FSV UK.
- [98] Ochrana, F., Pavel, J., & Vitek, L. (2010). *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha: Grada Publishing.
- [99] Owen, G., & Grofman, B. (1984). To vote or not to vote: The paradox of nonvoting. *Public Choice*, 42(3), 311-325.
- [100] Peleg, B. (1981). Coalition formation in simple games with dominant players. *International Journal Of Game Theory*, 10(1), 11-33. <https://doi.org/10.1007/BF01770068>
- [101] Pfeifferová, V., & Sedláčková, V. (2014). Koaliční strany mají mít náměstky na ministerstvech, která neřídí [Online]. Retrieved April 29, 2019, from https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/koalicni-strany-maji-mit-namestky-na-ministerstvech-ktera-neridi_201401152115_kpracharova
- [102] Policie ČR. (2016). Kontroly hmotnostních limitů u nákladních vozidel [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://www.policie.cz/clanek/kontroly-hmotnostnich-limitu-u-nakladnich-vozidel.aspx>
- [103] Policie ČR. (2017). Počty policistů od roku 1993 [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://www.policie.cz/clanek/pocty-policistu-od-roku-1993.aspx>
- [104] PSP ČR. (2019a). Poslanecká sněmovna 2013 – 2017 [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <http://www.psp.cz/eknih/2013ps/index.htm>

- [105] PSP ČR. (2019b). Sněmovní tisk 666/0, část č. 1/6 Vl.n.z. o ochraně památkového fondu [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=666&CT1=0>
- [106] Pukelis, L. (2016). The role of parliamentary committee chairs in coalition governments: office and policy theses reconsidered. *East European Politics*, 32(2), 215-235. <https://doi.org/10.1080/21599165.2016.1154844>
- [107] Riker, W. H. (1962). *The theory of political coalitions*. New Haven: Yale University Press.
- [108] Rogoff, K. (1990). Equilibrium Political Budget Cycles. *The American Economic Review*, 80(1), 21-36. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2006731>
- [109] Royed, T. J. (1996). Testing the Mandate Model in Britain and the United States: Evidence from the Reagan and Thatcher Eras. *British Journal Of Political Science*, 26(01), 45-80. <https://doi.org/10.1017/S0007123400007419>
- [110] Sagarzazu, I., & Klüver, H. (2017). Coalition Governments and Party Competition: Political Communication Strategies of Coalition Parties. *Political Science Research And Methods*, 5(2), 333-349. <https://doi.org/10.1017/psrm.2015.56>
- [111] Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (1995). *Ekonomie* (Vyd. 2). Praha: Svoboda.
- [112] Serritzlew, S., Skjæveland, A., & Blom-Hansen, J. (2008). Explaining Oversized Coalitions: Empirical Evidence from Local Governments. *The Journal Of Legislative Studies*, 14(4), 421-450. <https://doi.org/10.1080/13572330802442774>
- [113] Shi, M., & Svensson, J. (2006). Political budget cycles: Do they differ across countries and why?. *Journal Of Public Economics*, 90(8-9), 1367-1389. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2005.09.009>
- [114] Schermann, K., & Ennsner-Jedenastik, L. (2012). Explaining coalition-bargaining outcomes. *Party Politics*, 20(5), 791-801. <https://doi.org/10.1177/1354068812453373>
- [115] Schofield, N., & Laver, M. (1985). Bargaining Theory and Portfolio Payoffs in European Coalition Governments 1945–83. *British Journal Of Political Science*, 15(02), 143-164. <https://doi.org/10.1017/S0007123400004130>
- [116] Schram, A., & Sonnemans, J. (1996). Why people vote: Experimental evidence. *Journal Of Economic Psychology*, 17(4), 417-442.
- [117] Schwarz, D., Schädel, L., & Ladner, A. (2010). Pre-Election Positions and Voting Behaviour in Parliament: Consistency among Swiss MPs. *Swiss Political Science Review*, 16(3), 533-564. <https://doi.org/10.1002/j.1662-6370.2010.tb00440.x>
- [118] Staroňová, K., & Malíková, L. (2003). Policy Making Under Coalition Politics in Slovakia. *Slovak Sociological Review*, 35(3), 195-228.
- [119] Stawaritsch, A. (2016). Červencové novely trestních zákonů a co přináší nového [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://www.iurium.cz/2016/10/17/cervencove-novely-trestnich-zakonu/>
- [120] Stegmaier, M., & Vlachová, K. (2011). The parliamentary election in the Czech Republic, May 2010. *Electoral Studies*, 30(1), 238-241. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2011.01.004>
- [121] Stiglitz, J. E. (1997). *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Grada.
- [122] Strecková, Y., & Malý, I. (1998). *Veřejná ekonomie: pro školu i praxi*. Praha: Computer Press.

- [123] Strøm, K. W., & Nyblade, B. (2009). *Coalition Theory and Government Formation*. The Oxford Handbook of Comparative Politics. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199566020.003.0032>
- [124] Strøm, K., & Müller, W. C. (1999). The keys to togetherness: Coalition agreements in parliamentary democracies. *The Journal Of Legislative Studies*, 5(3-4), 255-282. <https://doi.org/10.1080/13572339908420604>
- [125] Strøm, K., Budge, I., & Laver, M. J. (1994). Constraints on Cabinet Formation in Parliamentary Democracies. *American Journal Of Political Science*, 38(2), 303-335. <https://doi.org/10.2307/2111406>
- [126] Svačinová, P. (2016). Slibem nezarmoutíš? Naplňování socioekonomických legislativních slibů českých vládních stran (2006–2015). *Czech Sociological Review*, 52(5), 709-736. <https://doi.org/10.13060/00380288.2016.52.5.277>
- [127] Swaan, A. de. (1973). *Coalition theories and cabinet formations: a study of formal theories of coalition formation applied to nine European parliaments after 1918* ([1st ed.]). San Francisco: Jossey-Bass.
- [128] Taylor, M., & Laver, M. (1973). Government coalitions in western Europe. *European Journal Of Political Research*, 1(3), 205-248. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.1973.tb01228.x>
- [129] Tetřevová, L. (2008). *Veřejná ekonomie*. Praha: Professional Publishing.
- [130] Thies, M. F. (2001). Keeping Tabs on Partners: The Logic of Delegation in Coalition Governments. *American Journal Of Political Science*, 45(3), 580-598. <https://doi.org/10.2307/2669240>
- [131] Thomson, R., Royed, T., Naurin, E., Artés, J., Costello, R., Ennsner-Jedenastik, L., et al. (2017). The Fulfillment of Parties' Election Pledges: A Comparative Study on the Impact of Power Sharing. *American Journal Of Political Science*, 61(3), 527-542. <https://doi.org/10.1111/ajps.12313>
- [132] Transparency International. (2017). Dary na kampaně pod drobnohledem [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://www.transparentnivolby.cz/snemovna2017/dary-dary-dary/>
- [133] Tsebelis, G., & Ha, E. (2014). Coalition theory: a veto players' approach. *European Political Science Review*, 6(3), 331-357. <https://doi.org/10.1017/S1755773913000106>
- [134] Tullock, G. (1959). Problems of Majority Voting. *Journal Of Political Economy*, 67(6), 571. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/1827311>
- [135] Tullock, G. (1965). *The Politics of Bureaucracy*. Washington: Public Affairs Press.
- [136] Vláda ČR. (2019). Přehled vlád ČR [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/>
- [137] Vojáčková, K. (2016). *Předvolební sliby vládních stran ČR a jejich plnění v letech 2013 - 2015* (diplomová práce). Brno.
- [138] Volejníková, J. (2005). *Moderní kompendium ekonomických teorií: od antických zdrojů až po třetí tisíciletí*. Praha: Profess Consulting.
- [139] von Neumann, J., & Morgenstern, O. (1953). *Theory of Games and Economic Behavior*. Princeton: Princeton University Press.

- [140] VZP. (2019). Jaký je maximální vyměřovací základ? [Online]. Retrieved April 29, 2019, from <https://www.vzp.cz/platci/informace/osvc/vymerovaci-zaklad-a-vypocet-pojistneho/jaky-je-maximalni-vymerovaci-zaklad>
- [141] Warwick, P. V. (1996). Coalition Government Membership in West European Parliamentary Democracies. *British Journal Of Political Science*, 26(04), 471-499. <https://doi.org/10.1017/S0007123400007572>
- [142] Warwick, P. V., & Druckman, J. N. (2006). The portfolio allocation paradox: An investigation into the nature of a very strong but puzzling relationship. *European Journal Of Political Research*, 45(4), 635-665. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2006.00632.x>
- [143] Wittman, D. (1989). Why Democracies Produce Efficient Results. *Journal Of Political Economy*, 97(6), 1395-1424. <https://doi.org/10.1086/261660>
- [144] Wolinetz, S. B. (2002). Beyond the Catch- All Party: Approaches to the Study of Parties and Party Organization in Contemporary Democracies. *Political Parties*, 136-164.

Přílohy

Příloha A – seznam slibů politických stran

Strana	Oblast	Slib	KS	PP	S/N	Váha	Poznámka
ANO 2011	Demokratický právní stát	jmenování a odvolávání Nejvyššího státního zástupce Parlamentem	0	0	0	0	
ANO 2011	Demokratický právní stát	návrh zákona předpokládající dohledatelnost vlastníků listinných akcií na majitele u českých akciových společností	1	0	1	0	splněno již předchozí vládou - Zákon č. 134/2013 Sb.
ANO 2011	Demokratický právní stát	pořízení elektronického monitorovacího systému odsouzených zajišťující kontrolu v domácím vězení	1	0	0	0	Česká justice (2017)
ANO 2011	Demokratický právní stát	prosazení nového trestního řádu	0	0	0	0	
ANO 2011	Demokratický právní stát	přijetí nového občanského soudního řádu	1	1	0	0	
ANO 2011	Demokratický právní stát	vytvoření orgánu Nejvyšší soudcovská rada	0	0	0	0	
ANO 2011	Demokratický právní stát	zavedení centrálních nákupů	1	1	1	0	Zákon č. 134/2016 Sb.
ANO 2011	Demokratický právní stát	zavedení elektronické aukce ve veřejné správě	1	1	1	0	Zákon č. 134/2016 Sb.
ANO 2011	Demokratický právní stát	zavedení elektronického spisu (e-justice)	0	0	0	0	
ANO 2011	Demokratický právní stát	zavedení lhůt pro vydání rozhodnutí u soudních sporů	0	0	0	0	
ANO 2011	Demokratický právní stát	zavedení centrálního registru účtů	0	0	1	0	Zákon č. 300/2016 Sb.
ANO 2011	Demokratický právní stát	zavedení pokut v případech zneužití postavení dlužníkem	0	0	0	0	
ANO 2011	Demokratický právní stát	zřízení centrálního registru smluv	1	1	1	0	Zákon č. 340/2015 Sb.
ANO 2011	Demokratický právní stát	zavedení právní úpravy institutu účinné lítosti	0	0	1	0	Stawaritsch (2016)
ANO 2011	Demokratický právní stát	zavedení systému centrálního monitoringu veřejných investic	0	0	0	0	
ČSSD	Demokratický právní stát	prosazení majetkových příznání	1	0	1	0	Zákon č. 14/2017 Sb.
ČSSD	Demokratický právní stát	návrh ústavního zákona o obecném referendu	1	1	0	0	

ČSSD	Demokratický právní stát	novelizace Ústavy ČR v oblasti práv a povinností ústavních aktérů	1	0	0	0	
ČSSD	Demokratický právní stát	zavedení limitu v poskytování finančních darů politickým stranám od fyzických osob	1	0	1	0	Transparency International. (2017)
ČSSD	Demokratický právní stát	zavedení zákazu v poskytování finančních darů politickým stranám od právnických osob	0	0	0	0	Transparency International. (2017)
ČSSD	Demokratický právní stát	prosazení zákona o politických nadacích	0	0	1	0	Zákon č. 246/2017 Sb.
ČSSD	Demokratický právní stát	prosazení zákona o registru všech smluv	1	1	1	0	Zákon č. 340/2015 Sb.
ČSSD	Demokratický právní stát	prosazení zákona o lobbingu	0	0	0	0	
ČSSD	Demokratický právní stát	elektronické aukce ve veřejném sektoru	1	0	1	0	
ČSSD	Demokratický právní stát	centrální nákupy ve veřejném sektoru	1	0	1	0	
ČSSD	Demokratický právní stát	povinnost zaknihovaného seznamu akcionářů u akcií na jméno	0	0	0	0	Zákon č. 134/2013 Sb. přijala předchozí vláda, není povinnost zaknihování
ČSSD	Demokratický právní stát	prosazení nového zákona o státním zastupitelství	1	1	0	0	Podle Demagog (2017) návrh byl podán, ale Sněmovna ho neprojednala
ČSSD	Demokratický právní stát	uzákonění nového systému poskytování bezplatné právní pomoci	1	1	1	1	Zákon č. 258/2017 Sb.
ČSSD	Demokratický právní stát	zrušení listinných akcií na doručitele	0	0	1	0	Zákon č. 134/2013 Sb. přijala předchozí vláda, není povinnost zaknihování
ČSSD	Demokratický právní stát	dodatečné zdanění majetku sazbou 100 %, který neodpovídá zdaněním příjmům uvedeným v majetkovém přiznání	0	0	0	0	
KDU-ČSL	Demokratický právní stát	povinná majetková přiznání	1	0	1	0	Zákon č. 14/2017 Sb.
KDU-ČSL	Demokratický právní stát	prosazení zákona o transparentním hospodaření politických stran	1	0	1	0	nejde přímo o samostatný zákon, ale o novelu, Transparency International (2017)

KDU-ČSL	Demokratický právní stát	povinné zveřejňování smluv, zakázek a faktur všemi složkami státu	1	1	1	0	Zákon č. 340/2015 Sb.
KDU-ČSL	Demokratický právní stát	prosazení zákona o lobbingu	0	0	0	0	
KDU-ČSL	Demokratický právní stát	přijetí účinného zákona na ochranu oznamovatelů korupce	1	0	0	0	
KDU-ČSL	Demokratický právní stát	zákaz anonymních akcí	1	0	1	0	splněno již předchozí vládou - Zákon č. 134/2013 Sb.
KDU-ČSL	Demokratický právní stát	zřízení protikorupční složky státního zastupitelství	1	1	0	0	
ANO 2011	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	prosazení maximální výše dávky na bydlení	0	0	0	0	
ANO 2011	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	snížení věkové hranice pro výplatu důchodů u rizikových povolání	0	0	1	0	Zákon č. 213/2016 Sb.
ANO 2011	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	zavedení separátního důchodového účtu mimo státní rozpočet	0	0	0	0	
ANO 2011	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	zavedení minimálního starobního důchodu	0	0	0	1	
ANO 2011	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	valorizace důchodů o třetinu růstu reálných mezd	1	1	1	1	Zákon č. 183/2014 Sb.
ANO 2011	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	valorizace důchodů o inflaci	1	1	1	1	Zákon č. 183/2014 Sb.
ANO 2011	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	zastavit automatické prodlužování věku odchodu do důchodu	1	0	1	0	Zákon č. 203/2017 Sb.
ANO 2011	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	automatické členství ve druhém pilíři důchodového systému pro nové účastníky trhu práce	0	0	0	0	
ANO 2011	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	vyplácení dávek u dlouhodobě nezaměstnaných podmíněné výkonem veřejně prospěšných prací	0	0	1	0	MPSV (2019)
ANO 2011	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	vyplácení dávek u dlouhodobě nezaměstnaných podmíněné plněním školní docházky dětí	0	0	1	0	MPSV (2019)
ANO 2011	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	nové podmínky v sociálním bydlení	1	1	0	0	

ANO 2011	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	zavedení povinnosti zaměstnavatele v rizikových kategoriích přispívat na třetí pilíř	0	0	0	0	
ANO 2011	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	zrušení Státního fondu rozvoje bydlení	0	0	0	0	
ČSSD	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	valorizace důchodů o třetinu růstu reálných mezd	1	1	1	1	Zákon č. 183/2014 Sb.
ČSSD	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	valorizace důchodů o inflaci	1	1	1	1	Zákon č. 183/2014 Sb.
ČSSD	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	zrušení druhého pilíře důchodového systému vč. zastavení vyvádění peněz z prvního pilíře	1	1	1	0	Zákon č. 376/2015 Sb.
ČSSD	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	přijetí zákona o minimálním důchodu	0	0	0	1	
ČSSD	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	prosazení porodného na druhé dítě	1	0	1	1	Zákon č. 253/2014 Sb.
ČSSD	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	prosazení porodného na třetí dítě	0	0	0	1	
ČSSD	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	zvyšování minimální mzdy na 12000 Kč v roce 2018	1	1	1	1	Vláda ČR (2019)
ČSSD	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	vrácení nároku na nemocenskou v prvních třech dnech nemoci	1	0	0	1	
ČSSD	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	povinnost zaměstnavatelů hlásit na úřady práce volná místa	1	0	0	0	Zákon č. 14/2017 Sb. § 35 c
ČSSD	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	vyplácení dávek u dlouhodobě nezaměstnaných podmíněné výkonem veřejně prospěšných prací	0	0	1	0	MPSV (2019)
ČSSD	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	prosazení zákona o sociálním bydlení	1	1	0	0	
ČSSD	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	prosazení zákona o zálohovaném výživném	1	0	0	0	
ČSSD	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	úprava pravidel nároku na invalidní důchod osob se zdravotním postižením	1	0	0	0	

ČSSD	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	úprava pravidel pro přiznání příspěvku na péči	1	0	0	0	
KDU-ČSL	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	zvyšování minimální mzdy	1	1	1	1	Vláda ČR (2019)
KDU-ČSL	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	zrušení druhého pilíře důchodového systému	1	1	1	0	Zákon č. 376/2015 Sb.
KDU-ČSL	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	podpora sociálního bydlení	1	1	0	0	
KDU-ČSL	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	pravidelná valorizace důchodů minimálně o inflaci	1	1	1	1	Zákon č. 183/2014 Sb.
KDU-ČSL	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	vyplácení dávek u dlouhodobě nezaměstnaných podmíněně ochotou pracovat	0	0	1	0	MPSV (2019)
KDU-ČSL	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	přiznání dávek u dlouhodobě nezaměstnaných ve výši existenčního minima u osob odmítající nabízenou práci	0	0	1	0	MPSV (2019)
KDU-ČSL	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	vyplácení dávek v nezaměstnanosti u dlouhodobě nezaměstnaných podmíněně plněním školní docházky dětí	0	0	1	0	MPSV (2019)
KDU-ČSL	Důstojné důchody, podpora rodin s dětmi, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení	zákaz půjček s úrokem nad 20 % RPSN	0	0	0	0	
ANO 2011	Hospodářský rozvoj země	snížení provozních výdajů veřejných rozpočtů o 20 %	1	1	0	0	dle Monitor (2019) tvořily v roce 2014 běžné výdaje 90 % všech výdajů a v roce 2017 to bylo více než 93 %
ANO 2011	Hospodářský rozvoj země	novelizace stavebního zákona	1	1	1	0	Zákon č. 225/2017 Sb.
ANO 2011	Hospodářský rozvoj země	novelizace (rozšíření) zákona o investičních pobídkách	1	1	1	0	Zákon č. 84/2015 Sb.
ANO 2011	Hospodářský rozvoj země	snížení vývozu elektrické energie	0	0	0	0	deník.cz (2017)
ANO 2011	Hospodářský rozvoj země	nezvyšování příspěvků na obnovitelné zdroje z veřejných rozpočtů	0	0	1	0	Zákon č. 165/2012 Sb.
ANO 2011	Hospodářský rozvoj země	zavedení kontrol váhových limitů na silniční síti	1	0	1	0	Policie ČR (2016)

ANO 2011	Hospodářský rozvoj země	navýšení příjmů do resortu dopravy	1	0	1	0	dle Monitor (2019) byly výdaje v kapitole Ministerstvo dopravy v roce 2014 na úrovni 0,95 % HDP a 2017 na úrovni 1,05 %
ČSSD	Hospodářský rozvoj země	snížení provozních výdajů veřejných rozpočtů	1	1	0	0	dle Monitor (2019) tvořily v roce 2014 běžné výdaje 90 % všech výdajů a v roce 2017 to bylo více než 93 %
ČSSD	Hospodářský rozvoj země	posílení kapitálu ČEB	0	0	1	0	ČT24 (2016)
ČSSD	Hospodářský rozvoj země	posílení kapitálu EGAP	0	0	1	0	EGAP (2017)
ČSSD	Hospodářský rozvoj země	zřízení regulačního úřadu železniční dopravy	1	0	1	0	Zákon č. 320/2016 Sb.
ČSSD	Hospodářský rozvoj země	novelizace zákona o veřejných zakázkách	1	1	1	0	Zákon č. 134/2016 Sb.
ČSSD	Hospodářský rozvoj země	povinné provádění kontroly nákladů u stavebních investic do dopravní infrastruktury nad 50 mil. Kč	1	0	0	0	Demagog (2017)
KDU-ČSL	Hospodářský rozvoj země	snížení provozních výdajů veřejných rozpočtů	1	1	0	0	dle Monitor (2019) tvořily v roce 2014 běžné výdaje 90 % všech výdajů a v roce 2017 to bylo více než 93 %
KDU-ČSL	Hospodářský rozvoj země	zvýšení podílu spotřební daně z uhlovodíkových paliv v SDFI na úroveň 30 %	1	1	0	0	dle Monitor (2019) byly příjmy v SFDI z daně z minerálních paliv v roce 2014 na úrovni 12,2 % všech příjmů a 2017 na úrovni 10,32 %
KDU-ČSL	Hospodářský rozvoj země	navržení novely zákona o pozemních komunikacích omezující vyhýbání se mýtným bránám	0	0	0	0	
KDU-ČSL	Hospodářský rozvoj země	přijetí legislativy v oblasti liniových staveb	1	1	0	0	
ANO 2011	Kvalitní a dostupné vzdělání, podpora vědy a výzkumu, kultury a sportu	garantování bezplatného vzdělání	1	1	1	1	
ČSSD	Kvalitní a dostupné vzdělání, podpora vědy a výzkumu, kultury a sportu	povinný poslední rok předškolního vzdělávání	1	1	1	0	Zákon č. 178/2016 Sb.
ČSSD	Kvalitní a dostupné vzdělání, podpora vědy a výzkumu, kultury a sportu	zvyšování mezd pedagogických pracovníků	1	1	1	1	MŠMT (2015)

ČSSD	Kvalitní a dostupné vzdělání, podpora vědy a výzkumu, kultury a sportu	zvyšování mezd nepedagogických pracovníků	1	1	1	1	MŠMT (2015)
ČSSD	Kvalitní a dostupné vzdělání, podpora vědy a výzkumu, kultury a sportu	zavedení efektivního kariérního řádu pro učitele	1	1	0	0	
ČSSD	Kvalitní a dostupné vzdělání, podpora vědy a výzkumu, kultury a sportu	garantování bezplatného vysokoškolského vzdělání	1	1	1	1	
KDU-ČSL	Kvalitní a dostupné vzdělání, podpora vědy a výzkumu, kultury a sportu	navýšení prostředků na mzdy učitelů	1	1	1	1	MŠMT (2015)
KDU-ČSL	Kvalitní a dostupné vzdělání, podpora vědy a výzkumu, kultury a sportu	povinnost přípravy dítěte na základní vzdělávání od 5 let	1	1	1	0	Zákon č. 178/2016 Sb.
KDU-ČSL	Kvalitní a dostupné vzdělání, podpora vědy a výzkumu, kultury a sportu	garantování bezplatného vysokoškolského vzdělání	1	1	1	1	
KDU-ČSL	Kvalitní a dostupné vzdělání, podpora vědy a výzkumu, kultury a sportu	prosazení práva rodičů na umístění dítěte do mateřské školy od 3 let	0	0	1	0	Zákon č. 178/2016 Sb.
ANO 2011	Kvalitní a transparentní veřejná správa	posílení finančních úřadů (dostatek odborníků)	0	0	1	0	E15 (2017)
ANO 2011	Kvalitní a transparentní veřejná správa	rozšíření kontrolní pravomoci NKÚ o další subjekty	1	1	0	0	Demagog (2017)
ANO 2011	Kvalitní a transparentní veřejná správa	povinné elektronické faktury ve státní správě	1	1	1	0	ISDOC (2014)
ANO 2011	Kvalitní a transparentní veřejná správa	zavedení elektronické výměny dat a účetních záznamů ve všech institucích veřejné správy	0	0	0	0	nebyl přijat zákon o státním zastupitelství
ANO 2011	Kvalitní a transparentní veřejná správa	zavedení institutu testů integrity	0	0	0	0	
ANO 2011	Kvalitní a transparentní veřejná správa	přijetí zákona o státní službě	1	1	1	0	Zákon č. 234/2014 Sb.
ČSSD	Kvalitní a transparentní veřejná správa	prosazení zákona o státní službě	1	1	1	0	Zákon č. 234/2014 Sb.
ČSSD	Kvalitní a transparentní veřejná správa	rozšíření pravomocí NKÚ v oblasti kontroly všech veřejných výdajů	1	1	0	0	Demagog (2017)
KDU-ČSL	Kvalitní a transparentní veřejná správa	přijetí zákona o státní službě	1	1	1	0	Zákon č. 234/2014 Sb.
KDU-ČSL	Kvalitní a transparentní veřejná správa	přijetí nového zákona o finanční kontrole a auditech	1	1	0	0	Návrh zákona o řízení a kontrole veřejných financí - neprošel
KDU-ČSL	Kvalitní a transparentní veřejná správa	přijetí nového zákona o NKÚ rozšířeného o kontrolu nižších úrovní státní správy	1	1	0	0	Demagog (2017)

KDU-ČSL	Kvalitní a transparentní veřejná správa	přijetí nového zákona o NKÚ rozšířeného o kontrolu státem vlastněných podniků	1	1	0	0	Demagog (2017)
KDU-ČSL	Kvalitní a transparentní veřejná správa	zavedení čipového občanského průkazu propojující všechny registry průkazů	0	0	0	0	
KDU-ČSL	Kvalitní a transparentní veřejná správa	zavedení elektronických voleb	0	0	0	0	
ANO 2011	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	bonusy v rámci zdravotního pojištění pro pacienty řádně absolvující předepsanou prevenci	1	0	0	0	Pojišťovny mají své bonusy, ale nic centrálního není
ANO 2011	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	on-line veřejně přístupné účty pojišťoven za poskytnutou péči	1	0	1	0	veřejné pojišťovny mají on-line systémy
ANO 2011	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	prosazení kvalitního zákona o zdravotních pojišťovnách	0	0	1	0	existuje zákon 280/1992 a 551/1991
ANO 2011	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	zrušení poplatku za návštěvu lékaře pro seniory	1	1	1	1	Zákon č. 256/2014 Sb.
ANO 2011	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	zrušení poplatku za návštěvu pohotovosti pro seniory	0	0	0	1	Zákon č. 256/2014 Sb.
ANO 2011	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	zrušení poplatku za recept	1	1	1	1	Zákon č. 256/2014 Sb.
ANO 2011	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	prosazení zákona o zdravotnických zařízeních	1	1	0	0	Demagog (2017)
ANO 2011	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	zřízení elektronických aukcí léků s povinností veřejně dostupných smluv	0	0	1	0	Jansová a Maňourová (2011)
ANO 2011	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	zřízení elektronických aukcí zdravotnické techniky s povinností veřejně dostupných smluv	0	0	1	0	Jansová a Maňourová (2011)
ANO 2011	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	zřízení elektronických aukcí zdravotnického materiálu s povinností veřejně dostupných smluv	0	0	1	0	Jansová a Maňourová (2011)
ČSSD	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	pravidelná valorizace příspěvku za státní pojišťovnu	1	1	0	0	Demagog (2017)
ČSSD	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	snížení počtu zdravotních pojišťoven	1	0	0	0	
ČSSD	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	zveřejnění všech smluv pojišťoven se zdravotnickými zařízeními	1	1	1	0	Zákon č. 200/2015 Sb.
ČSSD	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	přijetí zákona o neziskových organizacích ve zdravotnictví	1	1	0	0	Demagog (2017)
ČSSD	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	zrušení poplatku za návštěvu lékaře	1	1	1	1	Zákon č. 256/2014 Sb.
ČSSD	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	zrušení poplatku za návštěvu pohotovosti	0	0	0	1	Zákon č. 256/2014 Sb.

ČSSD	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	zrušení poplatku za recept	1	1	1	1	Zákon č. 256/2014 Sb.
ČSSD	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	zachování příspěvku na stravu v nemocnici ve výši 60 korun placeného nejdéle 30 dní v roce	0	0	0	0	Zákon č. 256/2014 Sb.
ČSSD	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	dostupnost léku bez doplatku v každé lékové skupině	1	1	1	1	Zákon č. 48/1997 Sb.
ČSSD	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	prosazení růstu platového ohodnocení zdravotníků	1	0	1	1	Vláda ČR (2019)
ČSSD	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	Úprava indikačního seznamu lázeňské péče (rozšíření)	1	0	1	0	č. 1/2015 Sb. - Upravuje délku pobytu
KDU-ČSL	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	dokončení zákona o univerzitních nemocnicích	0	0	0	0	ČT24 (2017a)
KDU-ČSL	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	navýšení plateb za státní pojištění	1	0	1	0	Demagog (2017)
KDU-ČSL	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	nová právní úprava pro případy svědomí pro všechny pracovníky ve zdravotnictví	1	0	0	0	Demagog (2017)
KDU-ČSL	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	zavedení limitu pro placení poplatků za hospitalizaci na 30 dnů v roce	0	0	0	0	Zákon č. 256/2014 Sb.
KDU-ČSL	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	předložení zákona o veřejných neziskových zdravotnických zařízeních	1	1	0	0	Demagog (2017)
KDU-ČSL	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	zrušení stropu pro platbu zdravotního pojištění	1	0	1	0	VZP (2019)
KDU-ČSL	Kvalitní zdravotnictví dostupné všem	zřízení dozorového orgánu nad zdravotními pojišťovnami	1	1	1	0	Zákon č. 200/2015 Sb. - Nezavádí přímo orgán, ale zavazuje k posílení státního dozoru
KDU-ČSL	Obranyschopnost země, aktivní členství v EU a prohlubování mezinárodní spolupráce	přijetí zákona o zahraniční službě	1	1	1	0	Zákon č. 150/2017 Sb.
KDU-ČSL	Obranyschopnost země, aktivní členství v EU a prohlubování mezinárodní spolupráce	navýšení výdajů na obranu k hranici 1.5 % HDP	0	0	0	0	dle Monitor (2019) byly výdaje v kapitole Ministerstvo obrany v roce 2014 na úrovni 0,95 % HDP a 2017 na úrovni 1,05 %
ANO 2011	Posílení vnitřní bezpečnosti země	vytvoření specializovaného útvaru státního zastupitelství pro boj se závažnou hospodářskou a finanční kriminalitou	1	1	0	0	nebyl přijat zákon o státním zastupitelství
ANO 2011	Posílení vnitřní bezpečnosti země	navýšení počtu policistů	1	1	1	0	Policie ČR (2017)

ANO 2011	Posílení vnitřní bezpečnosti země	zavedení finanční policie	1	0	1	0	ČT24 (2017b)
ANO 2011	Posílení vnitřní bezpečnosti země	zavedení povinnosti prokázání původu nabytého majetku	1	1	1	0	
ANO 2011	Posílení vnitřní bezpečnosti země	zdanění majetku osob s nedostatečným prokázáním jeho původu	1	1	1	0	
ANO 2011	Posílení vnitřní bezpečnosti země	zavedení specializovaného protikorupčního úřadu při Vrchním státním zastupitelství	1	1	0	0	
ČSSD	Posílení vnitřní bezpečnosti země	navýšení počtu policistů	1	1	1	0	Policie ČR (2017)
ČSSD	Posílení vnitřní bezpečnosti země	povinnost policistů a hasičů sloužit ročně 150 hodin přesčasů bez nároku na odměnu či náhradní volno jen v případech krizových stavů a mimořádných událostí vyhlášených zákonem	1	0	1	1	Zákon č. 247/2017 Sb.
ČSSD	Posílení vnitřní bezpečnosti země	prosazení zákona o kybernetické bezpečnosti	0	0	1	0	Zákon č. 181/2014 Sb.
ČSSD	Posílení vnitřní bezpečnosti země	vrácení 10 % do tarifních platů hasičů a policistů	0	0	1	1	Vláda ČR (2019)
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	daňová úleva pro zaměstnavatele zdravotně hendikepovaných občanů	1	1	1	0	již existovala
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	odčitatelné položky od základu daně z příjmů u nákladů na praxi žáků	0	0	1	0	Zákon č. 586/1992 Sb.
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	odčitatelné položky od základu daně z příjmů u nákladů na rekvalifikaci zaměstnanců starších 50 let	0	0	0	0	
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	redukce snížené sazby daně z přidané hodnoty na 10 %	0	0	0	1	
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	snížení sazby daně z přidané hodnoty u léků	1	1	1	1	Zákon č. 262/2014 Sb.
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	snížení sazby daně z přidané hodnoty u knih	1	0	1	1	
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	snížení sazby daně z přidané hodnoty u tiskovin	0	0	1	1	Zákon č. 33/2017 Sb.
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	dodržení deficitu veřejných financí na úrovni 3 %	1	1	1	0	ČSÚ (2019a)

ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	sestavování vyrovnaného rozpočtu	0	0	0	0	
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	snížení příspěvků pojistného na sociální zabezpečení u absolventů na straně zaměstnavatele	1	1	0	0	
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	snížení příspěvků pojistného na sociální zabezpečení u zaměstnanců starších 50 let a straně zaměstnavatele	1	1	0	0	
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zachování sazby daně z příjmu právnických osob na 19 %	0	0	1	0	
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zrušení superhrubé mzdy	1	0	0	0	
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	uplatnění revers-charge na tuzemské transakce	1	1	1	0	Finanční správa (2015)
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	daňové zvýhodnění sdílených pracovních míst	0	0	0	0	
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	daňové zvýhodnění pracovních míst na částečný úvazek	0	0	0	0	
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	ponechání odčitatelných paušálů pro živnostníky	0	0	1	1	
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	daňové úlevy pro zaměstnavatele vězňů	0	0	0	0	
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zavedení jednotného inkasního místa pro výběr daní, sociálního a zdravotního pojištění	1	0	0	0	
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	daňové zvýhodnění subjektů s přímou vazbou na sport	0	0	0	0	
ANO 2011	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	snížení daně z přidané hodnoty u potravin na 10 %	0	0	0	1	
ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	snížení daně z přidané hodnoty na léky nebo jejich osvobození od této daně	1	1	1	1	Zákon č. 262/2014 Sb.
ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zvýšení daňové slevy na dítě	0	0	1	1	Zákon č. 200/2017 Sb.

ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	snížení daně z přidané hodnoty na knihy nebo jejich osvobození od této daně	1	0	1	1	Zákon č. 262/2014 Sb.
ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	dodržení deficitu veřejných financí na úrovni 3 %	1	1	1	0	ČSÚ (2019a)
ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zrušení superhrubé mzdy	1	0	0	0	
ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zavedení registračních pokladen s fiskální pamětí	0	0	0	0	zavedeno online hlášení
ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zavedení úctenkové loterie	1	0	1	0	Zákon č. 112/2016 Sb.
ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	omezení hotovostních plateb	1	0	1	0	Zákon č. 261/2014 Sb.
ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zvýšení daně z příjmu právnických osob o 1 až 2procentní body	0	0	0	0	
ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zavedení daňové sazby 25-30 % pro velké firmy v energetickém sektoru	1	0	0	0	
ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zavedení daňové sazby 25-30 % pro velké firmy v telekomunikačním sektoru	1	0	0	0	
ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zavedení daňové sazby 25-30 % pro velké firmy ve finančním sektoru	1	0	0	0	
ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zavedení progresivní daně z příjmu fyzických osob ve výši 20 % do 100 000 Kč a 30 % nad 100 000 Kč	0	0	0	0	
ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zachování sazby daně z přidané hodnoty	0	0	1	1	
ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zdanění hazardu ve výši 21-22 %	1	1	1	0	Zákon č. 187/2016 Sb.
ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	daňové úlevy pro členy jednotek sboru dobrovolných hasičů a jednotek požární ochrany aktivně zasahující ve výjezdových jednotkách	1	0	0	1	

ČSSD	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	daňové úlevy pro zaměstnavatele zaměstnávající členy jednotek sboru dobrovolných hasičů a jednotek požární ochrany aktivně zasahující ve výjezdových jednotkách	1	0	0	0	
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	dodržení deficitu veřejných financí na úrovni 3 %	1	1	1	0	ČSÚ (2019a)
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	schválení tzv. finanční ústavy	0	0	0	0	iRozhlas (2016)
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zavedení registračních pokladen	0	0	0	0	zavedeno online hlášení
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	snížení sazby daně z přidané hodnoty u základních potřeb na 10 %	0	0	0	1	Zákon č. 262/2014 Sb.
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	snížení sazby daně z přidané hodnoty na základní dětské potřeby na 10 %	1	0	1	1	Zákon č. 262/2014 Sb.
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zachování daně z dividend	0	0	1	0	
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zvýšení slevy na dani pro dítě	0	0	0	1	
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	obnovení daňové slevy na dítě u živnostníků	0	0	1	1	Zákon č. 170/2017 Sb.
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	obnovení daňové slevy na manželku u živnostníků	0	0	1	1	Zákon č. 170/2017 Sb.
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zavedení daně z příjmu fyzických osob se sazbami 12 %, 20 % a 28 % z hrubé mzdy	0	0	0	0	
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	obnova společného zdanění manželů	0	0	0	0	
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zachování daňové sazby pro firmy	0	0	1	0	
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zachování daňové sazby pro živnostníky	0	0	1	1	
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	obnovení slevy pro pracující důchodce	1	0	1	1	Nález č. 162/2014 Sb.

KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	snížení sazby u daně z přidané hodnoty na zdravotnické potřeby	0	0	0	1	
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	snížení sazby u daně z přidané hodnoty na léky	1	1	1	1	Zákon č. 262/2014 Sb.
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	snížení odvodů sociálního pojištění na straně zaměstnavatele při zaměstnávání absolventů po dobu dvou let	1	1	0	0	
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	uplatnění slevy na dani pro zaměstnavatele zaměstnávající osoby starší 55 let	0	0	0	0	
KDU-ČSL	Racionální státní rozpočet a efektivní výběr daní	zavedení odčitatelné položky daně pro firmy poskytující praxe pro studenty	0	0	1	0	Zákon č. 586/1992 Sb.
ANO 2011	Rozvoj kultury a podpora sportu	navýšení mezd odborníků v kultuře	0	0	1	1	Vláda ČR (2019)
ANO 2011	Rozvoj kultury a podpora sportu	převedení agentury CzechTourism pod resort kultury	0	0	0	0	
ANO 2011	Rozvoj kultury a podpora sportu	vyločení sportovních klubů provozovaných jako obchodní společnosti z dotačního programu	0	0	1	0	Institut pro politiku a společnost (2017)
ANO 2011	Rozvoj kultury a podpora sportu	dozrání navrhovaného financování kultury ve výši 1 % rozpočtu	1	0	0	0	dle Monitor (2019) byly výdaje v kapitole Ministerstvo kultury v roce 2014 na úrovni 0,90 % HDP a 2017 na úrovni 0,95 %
ANO 2011	Rozvoj kultury a podpora sportu	transformace příspěvkových organizací v kultuře do tzv. veřejnoprávních institucí	1	1	0	0	Ledvina (2017)
ČSSD	Rozvoj kultury a podpora sportu	přijetí nového zákona o podpoře sportu	1	1	1	0	Zákon č. 230/2016 Sb.
ČSSD	Rozvoj kultury a podpora sportu	přijetí zákona o veřejnoprávní instituci v kultuře	1	1	0	0	Ledvina (2017)
ČSSD	Rozvoj kultury a podpora sportu	přijetí nového zákona o státní památkové péči	1	1	0	0	PSP ČR (2019b)
ČSSD	Rozvoj kultury a podpora sportu	přijetí nového zákona o médiích	0	1	0	0	
ČSSD	Rozvoj kultury a podpora sportu	přijetí novely autorského zákona	1	1	1	0	Zákon č. 102/2017 Sb.
ČSSD	Rozvoj kultury a podpora sportu	zavedení jednoho dne s volným vstupem do kulturních institucí	1	1	0	0	není nařízení platné pro všechny

ČSSD	Rozvoj kultury a podpora sportu	zvýšení výdajů na kulturu	1	1	1	0	dle Monitor (2019) byly výdaje v kapitole Ministerstvo kultury v roce 2014 na úrovni 0,90 % HDP a 2017 na úrovni 0,95 %
KDU-ČSL	Rozvoj kultury a podpora sportu	zvýšení výdajů na kulturu	1	1	1	0	dle Monitor (2019) byly výdaje v kapitole Ministerstvo kultury v roce 2014 na úrovni 0,90 % HDP a 2017 na úrovni 0,95 %
KDU-ČSL	Rozvoj kultury a podpora sportu	prosazení moderního zákona o památkové péči	1	1	0	0	
KDU-ČSL	Rozvoj kultury a podpora sportu	navržení novelizace zákona o Českém rozhlasu směrem k veřejnosti	0	0	0	0	
KDU-ČSL	Rozvoj kultury a podpora sportu	navržení novelizace zákona o České televizi směrem k veřejnosti	0	0	0	0	
KDU-ČSL	Rozvoj kultury a podpora sportu	úprava zákona o rozhlasovém a televizním vysílání směrem k veřejnosti	0	0	0	0	
ANO 2011	Rozvoj zemědělství a venkova	převod orgánů dozoru kvality potravin do gescce ministerstva zemědělství	1	0	0	0	krajské hygienické stanice patří pod MZ
ČSSD	Rozvoj zemědělství a venkova	zachování zelené nafty pro aktivně hospodařící zemědělce	1	1	1	0	Zákon č. 201/2014 Sb.
ČSSD	Rozvoj zemědělství a venkova	zachování nulové sazby spotřební daně na tzv. tichá vína	1	0	1	0	
ČSSD	Rozvoj zemědělství a venkova	uzákonění nezcizitelnosti státních lesů	1	0	0	0	Demagog (2017)
ANO 2011	Zdravé životní prostředí a udržitelný rozvoj	novelizace zákona o posuzování vlivů na životní prostředí	1	1	1	0	novelizován vícekrát
ANO 2011	Zdravé životní prostředí a udržitelný rozvoj	zavedení možnosti použití standardních opravných prostředků v procesech EIA	0	0	1	0	Zákon č. 39/2015 Sb.
ČSSD	Zdravé životní prostředí a udržitelný rozvoj	úprava zákona o podporovaných zdrojích energie	1	0	1	0	novelizován vícekrát
ČSSD	Zdravé životní prostředí a udržitelný rozvoj	zpracování nového zákona o ochraně přírody a krajiny	0	0	0	0	není zpracován nový zákon

ČSSD	Zdravé životní prostředí a udržitelný rozvoj	příprava novely lesního zákona	0	0	1	0	novelizován několikrát
ČSSD	Zdravé životní prostředí a udržitelný rozvoj	prosazení zákona o snižování závislosti na fosilních palivech	1	1	0	0	